

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

XI^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа извънредна сесия).

XIV заседание, сряда, 14 мартъ 1901 г.

(Отворено въ 2 ч. и 45 м. слѣдъ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на подпрѣдсѣдателя г. Атанасъ Краевъ.)

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: (Звъни.) Засѣданието се открива.

Моля секретаря г. Д-ръ Икономовъ да прочете списъка на г. г. депутатитѣ.

Секретарь Д-ръ Коста Икономовъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Стефанъ Арсениевъ, Иванъ Ев. Гешовъ, Георги Стойковъ, Кирилъ Яневъ, Найчо Цановъ и Хаджи Яхя Юмеровъ.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Отъ 149 души народни прѣдставители, отсъствуватъ само 6 души; имаме, значи, законното число, за да бѣде засѣданието редовно.

Г-да народни прѣдставители! Депутацията, която избрахте за да поднесе отговора на тронното слово има чещта да се прѣдстави и биде приета отъ Негово Царско Височество Кнѣза.

Слѣдъ като другарѣтъ ми, подпрѣдсѣдательтъ на Събранието, г. Кнчовъ прочете и прѣдаде на Негово Царско Височество отговора на тронното слово отъ страна на Народното Прѣдставителство, Негово Царско Височество отговори съ слѣдующата рѣчь: (Чете.)

„Съ искрено задоволствие посрѣщамъ изявлението на Народното Прѣдставителство, че отъ станалитѣ на послѣднѣ промѣнения и законодателни избори начева за страната ни нова ера.

„Увѣренъ съмъ, че Народното Прѣдставителство, както и Правителството, добръ разбиратъ каква обширна и разумна дѣятелность трѣбва да се развие, за да се даде здрава основа на толкова желаната отъ народа и Короната нова ера.

„Необходимо е, Народното Прѣдставителство, като законодателенъ факторъ, и Правителството, като управлающа власть, да се проникнатъ дълбоко отъ голѣмитѣ надежди, които народътъ и Короната имъ възлагатъ касателно уреждането и посоката на нашия политически и економически животъ.

„Приятно ми е да констатирамъ, дѣто Народното Прѣдставителство се е убѣдило, че въпросътъ за реформирането на изборнитѣ учреждения е отъ първостепенна важность.

„Неоспоримо е, че начинътъ, по който народътъ избира своитѣ прѣдставители, е основенъ въпросъ въ една политическа организация като нашата.

„Реформитѣ, които трѣбва да гарантиратъ върното и искрено прѣдставителство на народа, сѣ належаци. Управлението на страната не трѣбва да бѣде подхвърлено на случая, нито пъкъ да сѣ възможни и най-малкитѣ влияния върху свободния изразъ на народната воля.

„Наедно съ стремежа ни да се отстранятъ сегашнитѣ финансови затруднения, като се пази, впрочемъ, най-внимателно да не се поврѣди на културнитѣ приобретения на миналото, най-усилена дѣятелность трѣбва да се употреби за повдигането на земледѣлието, търговията и занаятитѣ и развитието на индустрията не само споредъ изискването на съврѣмненитѣ теории, а и съотвѣтно съ практичнитѣ нужди на населението, чрѣзъ едно грижливо проучване на неговото економическо състояние.

„За обезпечение правилното функциониране на всичкитѣ органи на изпълнителната власть, Народното Прѣдставителство е повикано да установи за държавнитѣ служители

не само строго опрѣдѣленъ цензъ, но и да гарантира положението имъ съ справедливи и за всички еднакво приложими законни разпореждания. Само съ тия мѣрки може да се постигне постепенно и онзи авторитетъ, който не се дава, а се придобива, и безъ който никоя власт не може да се радва на трайно и непринудено уважение.

„Едно високо-честно и способно чиновничество, незаето отъ болезнени ламтежъ за материални облаги, едно чиновничество напълно неприкосновено въ морално отношение — ето какво има право да изисква народътъ, комуто ние всички сме повикани да служимъ.

„Дълбоко трогнатъ отъ съраданията ви за благополучното оздравяване на Моя любимъ синъ, Азъ ви благодаря най-искрено и ви моля да занесете съ себе си увѣрението, че наслѣдникътъ на българския прѣстолъ ще знае да оправдае голѣмата любовъ, която народътъ тъй сердечно изрази въ толкова тежкитъ и за мене моменти на опасностъ за скъпия Му животъ.

„Да живѣе Моя народъ.“ (Ръкоплѣскания.)

Има ли нѣкой отъ г. г. секретаритъ приготвенъ протоколъ на нѣкое минало засѣдание? (Василъ Димчевъ: Има!)

Секретарьтъ г. Василъ Димчевъ се умолява да прочете приготвения протоколъ.

Секретарьтъ Василъ Димчевъ: (Прочита съкратения протоколъ отъ XI-то засѣдание.)

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Понеже никой не прави бѣлѣжка по прочетения съкратенъ протоколъ, то считамъ, че той се одобрява.

Секретарьтъ г. Никола Поповъ ще прочете съкратения протоколъ отъ 9 мартъ.

Секретарьтъ Никола Поповъ: (Прочита съкратения протоколъ отъ X-то засѣдание.)

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Понеже не се прави бѣлѣжка по прочетения съкратенъ протоколъ, считамъ, че той се одобрява.

Имамъ честь да направя слѣдующитъ съобщения: разрѣшенъ е отпускъ на Харманлийския народенъ прѣдставителъ г. Кирилъ Яневъ 6 дена и на Сърненогорския народенъ прѣдставителъ г. Георги Стойковъ 5 дена.

Постѣпили сж отъ Министерството на Финанситъ: прѣдложение за продаване по доброволно съгласие на безземелното население отъ Балчикската околия нѣкои държавни земи, находящи се въ сжщата околия, и отъ Министерството на Вжтрѣшнитъ Работи законопроектъ за административното дѣленіе територията на държавата. Слѣдъ като се напечататъ и раздадатъ на г. г. народнитъ прѣдставители, ще се поставятъ на дневенъ редъ. (Иванъ Московъ: Навѣрно ще прѣдварятъ моето прѣдложение, което дадохъ въ началото на сесията!) Ако Събранието рѣши, то ще бѣде поставено на дневенъ редъ по-рапо.

Пристѣпваме къмъ дневния редъ. На дневенъ редъ имаме:

I. Докладъ на комисията по провѣрка на изборитъ въ околитъ: 1) Конушка, 2) Врачанска, 3) Татаръ-Пазарджишка, 4) Казанлъшка и 5) Айтошка, и

II. Второ четене на законопроектитъ по Министерството на Правосъдието: 1) за отмиѣнение закона и наредбитъ за печата и 2) за амнистията.

Има думата докладчикътъ на провѣрочната комисия г. Александъръ Малиновъ, за да докладва станалия изборъ въ Конушката околия.

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Г-да народни прѣдставители! Ще се погрижа по всѣки начинъ да направя единъ докладъ съдейски, обективенъ. Правя тази бѣлѣжка зарадъ това, защото, когато се докладваше другъ единъ изборъ отъ другъ единъ народенъ прѣдставителъ отъ тази трибуна, въ дѣсницата, дѣто седя и азъ, раздадохъ се думи: „това не е докладъ, това е обвинителна рѣчь!“

Станимашката околия е раздѣлена на три секции: първата секция въ гр. Станимака, втората въ с. Кара-Реизово и третата въ с. Арапово. Споредъ протоколитъ, споредъ дневницитъ изборътъ въ първата, втората и третата секции е станалъ, изобщо казано, мирно и тихо; никакви опущения не сж били направени отъ страна на бюрото, отъ една страна, и никакви смущения отъ страна на избирателитъ, отъ друга.

Ще раздѣля доклада си на двѣ части. Въ първата частъ ще изложя избора, споредъ както той се прѣдстави отъ изборнитъ книжа, и втората частъ ще съдържа онѣзи оплаквания, каквито се намиратъ къмъ дѣлото отъ страна на избирателитъ.

Въ първата секция, гр. Станимака, изборътъ е почнатъ въ 7 ч. и е свършенъ наврѣме, въ 8 ч. безъ 5 м. — въ 8 ч. безъ 5 м. затова, защото Станимашката община не могла да изгласоподава до 6 ч. Нередовности, отбѣлѣзани въ протокола, нѣма. Съгледжамъ една дребна, споредъ мене, нередовностъ, но считамъ за нужно да я отбѣлѣжа. Както знаете, споредъ избирателния законъ бюрото състои отъ петъ члена; въ този случай въ Станимашката секция, не знамъ защо, сж били шестъ. Избрани сж въ тази секция не онѣзи г. г. народни прѣдставители, които засѣдаватъ тукъ — избрани сж Кочо Калчовъ и Атанасъ Епитропу, а кандидатитъ Вълко Шоповъ и Никола Боботовъ сж пропаднали и сж пропаднали съ едно доста значително число гласове — съ 426 гласа, въ тази секция. Кочо Калчовъ е получилъ 864 гласа, тогава когато г. Боботовъ е получилъ едва 433 гласа. Гласоподавали сж всичко 1.360 души. Въ тази секция, както казахъ, никакви нередовности споредъ дневника не сж били допуснати било отъ бюрото, било отъ избирателитъ.

Въ втората секция изборътъ сжщо е започнатъ наврѣме и наврѣме е свършенъ. Гласоподавали сж и тукъ 1.361 човѣка. Въ тази секция печелятъ избора вече г. Боботовъ и другарътъ му г. Шоповъ. Другитъ двама сериозни конкуренти сж загубили избора въ тази секция съ 21 гласъ само.

Въ третата секция, въ с. Арапово, сжщо почва изборътъ наврѣме и се приключва наврѣме. Но въ тази секция, която прѣдставлява извѣстна важностъ, прѣдъ видъ на онѣзи контестации, които ще доложя, гласоподавали сж

вече не 1.360 души — едно срѣдно число, каквото сж гласоподавали обикновено въ всѣка една секция — а сж гласоподавали само 910 души. Слѣдователно, въ тази секция въ сравнение съ другитѣ двѣ, Кара-Резово и Станимака, гласоподавали сж 451 души избиратели по-малко. Въ тази секция г. Боботановъ и г. Шоповъ биятъ своитѣ противници, може да се каже, съ абсолютно число на гласовѣтъ. Кочо Калчовъ и другарѣтъ му Епитропу, които иматъ 426 гласа повече въ първата секция и едва съ 21 гласъ губятъ избора въ втората секция, въ тази Епитропу нѣма нито единъ гласъ, а г. Кочо Калчовъ има само 4 гласа, тогазъ когато г. Шоповъ и г. Боботановъ иматъ по 881 гласъ. Изборѣтъ, прочее, въ Араповската секция е рѣшилъ сждбата на Калчова и другаря му Епитропу въ тази смисълъ, че тѣ сж пропаднали.

Въ дневника на третата секция е забѣлѣзано, че застъпникѣтъ на Епитропу не билъ подписалъ този протоколъ зарадъ това, защото билъ изчезналъ, защото билъ излѣзълъ. Бѣлѣжа това обстоятелство, отбѣлѣзано въ самия дневникъ, зарадъ това, защото изчезването на застъпника на кандидата Епитропу не е изчезване доброволно. Това е всичкото, което бихъ могълъ да кажа за избора въ Станимакската околия, споредъ книжата, споредъ дневникитѣ.

Не така, обаче, е проста работата споредъ онѣзи контестации, едни отъ които сж подадени въ срокъ, а други сж просрочени. Тѣзи, които сж подадени не въ срока, носятъ стотина подписа, но, като просрочени, за тѣхъ нѣма да кажа нито дума, а ще докладвамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители само контестациитѣ, подадени въ срока. Тѣ сж шесть на брой. Първата е подадена отъ избирателитѣ на три села: Конушъ, Пранга и Избеглий. Всичкитѣ тѣзи шесть контестации, освѣнъ една, и то въ извѣстна частъ, се отнасятъ само до избора въ Араповската секция, и нищо не говорятъ за останалитѣ двѣ въ Станимака и Кара-Резово. Контестацията отъ Конушъ, Пранга и Избеглий е подадена — азъ ще си позволя да бѣлѣжа датитѣ на тѣзи контестации зарадъ това, защото уважаемиятъ прѣдставитель г. Боботановъ частно, слѣдъ като докладвахъ тоя изборъ въ провѣрочната комисия, ми направи бѣлѣжка, че съмъ докладвалъ контестации просрочени — тази контестация има дата 5 февруарий и, слѣдователно, е просрочена. Върху пликѣтъ, обаче, който се намира при прѣписката, личи и 4-й; слѣдователно, тя е подадена въ срокъ. Тази контестация е подписана отъ 250 души, и сжщитѣ 250 души сж прѣдставили избирателнитѣ си карти, които се намиратъ тукъ. Тѣзи господа заявяватъ, че въ Араповската секция приблизително е станалъ изборѣтъ по слѣдния начинъ. Тѣ наврѣме, на 28 януарий, тритѣ села сж тръгнали за с. Арапово за да гласоподаватъ; вървѣли сж до едно мѣсто — знаели сж пътя, обикновения пътъ, по който се влиза въ селото, — но сж били посрѣщнати отъ една шайка. Конушъ, Пранга и Избеглий не сж памѣрили за нужно да влизатъ въ прѣписателство или да обявяватъ война на тази шайка и силомъ да влѣзатъ въ селото. Изоставятъ този пътъ и избиратъ другъ, но отъ една шайка подпадатъ на друга. Въ този случай воглавѣ на тази шайка

билъ е приставѣтъ, придруженъ отъ двама души стражари. Тукъ този пътъ сж били размѣнени вистрѣли... Виноватъ — въ сжщностъ стрѣлила е само шайката; тя е заплашвала, че, ако тия господа биха влѣзли въ Арапово, не малко ще пострадатъ. А какъ ще пострадатъ, то е ясно. Тѣ бѣлѣжатъ въ своята контестация: „За да не даваме човѣшки жѣртви, счетохме за нужно по-добрѣ да се оттеглимъ и да протестираме противъ произвола на властѣта и за доказателство на това, че сме искали да гласоподаваме, и да гласоподаваме не за г. г. Боботанова и Шопова, а за тѣхнитѣ противници, рѣшихме да приложимъ картитѣ си.“ Въ сжщата тази контестация се бѣлѣжи и другъ единъ важенъ фактъ, дѣто г. Боботановъ се е ползувалъ отъ услугитѣ на околийския началникъ, името на когото съмъ забравилъ — по-послѣ ще си припомня. (Д-ръ Никола Генадиевъ: Торомановъ!) Околийскиятъ началникъ заедно съ г. Боботанова е ималъ добрината да пообиколи нѣкои и други села и да прѣпоръчва на избирателитѣ за достоенъ тѣхенъ прѣдставитель г. Боботанова. Тѣ считатъ въ своята контестация, че по такъвъ единъ начинъ е било упражнено върху тѣхъ извѣстно влияние. По тѣзи два факта, които сочатъ въ своята контестация, контестация, която, както казахъ, носи 250 подписа, тѣ считатъ, че изборѣтъ въ Араповската секция е изборъ опороченъ и, като такъвъ, молятъ Народното Сѣбрание да бжде касиранъ. Това се съдържа въ тази контестация.

Забравихъ, г-да прѣдставители, да направя и друга една бѣлѣжка. Отъ Конушъ има всичко 265 души избиратели. Отъ тѣхъ се вижда по избирателнитѣ списѣци, че сж гласоподавали само 28 души; отъ с. Пранга — тѣ сж селата, които се оплакватъ — има 310 души, гласоподавали само 117 — горѣ-долу това е числото на хората, които сж гласоподавали; отъ Избеглий има 213, гласоподавали 119.

Отъ други три села има пакъ подадена контестация въ срокъ и на тази контестация горѣ личи датата на регистра 6 февруарий 1901 г. Обаче, ако се гледатъ тѣзи дати — а такива дори въ тѣзи заявления има много — тогазъ упрекѣтъ, който ми направи г. Боботановъ, е на мѣсто — тѣ сж просрочени; но мѣродавната дата е датата върху плика. И тукъ който обича, а най-вече г. Боботановъ ще забѣлѣжи, че датата е отъ 4-й; слѣдователно, и тая контестация е подадена въ срокъ. Тя е отъ селата Чървенъ и Долно-Арбанаси.

Тая контестация съдържа въ сжщностъ онѣзи факти, за които ни разправятъ другитѣ три села. Но тѣзи други три села, които сжщо сж отивали къмъ с. Арапово, срѣщнали се съ тая шайка, и азъ мисля, че не съ първата, а съ втората шайка. И тукъ мѣжду избирателитѣ и между шайката започва се една перестрѣлка. Тѣ казватъ въ своята контестация, че на онѣзи вистрѣли, заплашвания и заканвания, каквито сж били отправени отъ страна на шайката, тѣ сж отговорили по сжщия начинъ. Тамъ виждаме, че въ първия случай отсѣжватъ прѣдъ насилията на шайката, воглавѣ полицията, тукъ жителитѣ отъ селата Чървенъ, Долно-Арбанаси и Тополово считатъ се въ право на силата да отговарятъ съ сила. (Д-ръ Никола Генадиевъ: Въ

коя секция сж гласоподавали?) Въ Араповската. И благодарение на това, че рѣшаватъ съ сила да влѣзатъ въ Арапово, влизатъ, но туку сръщатъ друга шайка. На чело на тая шайка стои старшиятъ стражаръ Никола Янковъ. Никола Янковъ, подпомогнатъ отъ другитѣ стражари, е прѣдставлявалъ доста грозна сила за тия, които сж влѣзли въ селото. Тѣ сж на брой 58 души — поне толкова на брой сж подписали контестацията. И тѣзи г-да заявяватъ, че частъ отъ тѣхъ, като е желаяла да избѣгне опасността да бѣде бита или избита, volens-nolens е гласоподавала за г. Боботанова и г. Шопова, а другата частъ се оттеглила. Това е, което съдържа втората по редъ контестация.

Третата контестация е подадена отъ жителитѣ на с. Садово, Конушка околия: Иванъ Узуновъ, Христо Атанасовъ и Ношо Петровъ. Тази контестация е важна въ това отношение, че ако първитѣ нѣколко контестации рисува тѣ шайкитѣ, които сж върлували на 28 януарий въ дѣня на избора, то тази контестация свидѣлствува за друга една шайка, която е прѣсрѣщала ония избиратели, които сж имали нещастieto да пристигнатъ по-рано въ Арапово, на 27-й. На 27-й вечерята една шайка спрѣла тѣзи трима г-да — въ видъ на милиция да пази реда и тишината — и е тероризирала всички избиратели, които сж пристигнали по-рано. Гледала е, изслѣждала е, за да разбере за кого ще гласоподаватъ онѣзи хора, които сж пристигнали така рано, и щомъ е намирала, че тѣ ще гласоподаватъ не за г. г. Боботанова и Шопова, правила е пай-простото нѣщо: бѣхтала ги е. Тѣзи г-да прѣдставятъ едно медицинско свидѣтелство, отъ което се вижда, че побоятъ е билъ деликатенъ, защото ранитѣ, които сж нанесени на двама отъ тѣзи г-да, сж обикновени, прости екимози, одрасквания, рани по челото; но раната на едното не е била до толкова деликатна — главата му е сцѣпена. Въ това медицинско свидѣтелство има описание на ранитѣ; ако стане нужда, ще ви го прочета. Това е, което съдържа тая контестация. Азъ я отбѣлзвамъ доста подробно зарадъ това, защото ще сръщамъ и друга по-подробна контестация, въ която се говори, че шайки наистина сж били организирани още отъ вечерята, и тѣ сж първитѣ, които сж посрѣщали избирателитѣ отъ с. Арапово. (Георги Шиваровъ: Избирателитѣ на с. Садово гласоподавали ли сж?) А, да, забравихъ да отбѣлжа и това, че тѣхната контестация дѣйствиелно заслужава внимание. Вижда се отъ избирателнитѣ списъци, че е трѣбвало да гласоподаватъ 227 души, а сж гласоподавали само двама, защото тѣ свидѣлствуватъ, че още вечерята шайката ги изпждила.

Отъ 3 февруарий една контестация е подадена отъ застѣпника на Атанаса Епитропу — Аргиръ Василевъ. Въ тая контестация и самъ Василевъ разправя, че той, когато е дошълъ на 27-й въ Арапово, е билъ посрѣщнатъ, трѣбва да се мисли, отъ сжщата шайка, отъ която сж били посрѣщнати и садовчени. Тази шайка, твърди той, застѣпникътъ, е върлувала прѣзъ всичкото врѣме на 27-й; по-послѣ, на 28-й, подкрѣпена и отъ полицията и отъ други шайкаджии, тя е прѣдставлявала въ дѣня на избора една много грозна сила. Тава, обаче, не е важно; важното е, че

на 9¹/₂ ч. въ дѣня на избора застѣпникътъ Василевъ получилъ една записка, че избиратели на брой около 600 души, тѣхни приятели, сир. приятели на г. Калчова и на другаря му г. Епитропу, не се допушати да гласоподаватъ. Азъ искамъ да мисля, че тѣ ще сж онѣзи избиратели, контестацията на които вече ви доложихъ — възможно е и да сж други. На брой 600 души сж били прѣсрѣщнати влѣзъ отъ селото отъ шайка и не сж допуснати да гласоподаватъ. Застѣпникътъ, като се научва за това, остави бюрото и излиза, за да помогне на тия граждани да гласоподаватъ, но, едва що излиза отъ изборното мѣсто, отъ бюрото сцѣпва му главата и той пада облѣнъ въ кръвъ. За да засвидѣтелствува тоя фактъ, той се довлѣча до самото бюро и се показва на прѣдсѣдателя на бюрото и на останалитѣ негови другари, въ какво е той положение. Тоя фактъ — и той е фактъ, за който е свидѣтель другъ единъ господинъ, както ще видите, който е членъ на бюрото — не е отбѣлженъ въ дневницитѣ, макаръ споредъ мене и да е толкова важенъ, щото трѣбваше да бѣде отбѣлженъ. Туку му е мѣстото да припомнимъ оная бѣлѣжка, която направихъ въ началото на своя докладъ. Застѣпникътъ билъ излѣзълъ и не се върналъ и затова не е подписалъ протокола. Той е билъ избитъ! Показалъ се на прѣдсѣдателя и физически не е му било възможно да го подише. Кѣмъ дѣлото се намира медицинско свидѣтелство, отъ което се вижда, че на главата му се намира рана 7¹/₂ с.м. дълга и 1¹/₂ с.м. широка. Раната е била доста сериозна, защото е било копстатирано въ медицинското свидѣтелство повишение на температурата и въ края има опази стереотипна фраза, която сръщаме въ всички свидѣтелства, че, ако не послѣдва компликация, негова милость ще оздравѣе отъ 18 до 25 дѣна. Въ контестацията се говори и за другъ единъ фактъ, на който застѣпникътъ Василевъ е билъ свидѣтель. Той казва, че този сжщиятъ старши стражаръ, името на когото вече чухте единъ пжтъ — Никола Яневъ — билъ забѣлженъ отъ него въ самия избирателенъ дворъ по едно врѣме сутринята, види се, прѣди пристигането на селянитѣ, именно, кѣмъ 9 ч. да кжса бюлетинитѣ на ония г-да, които имаха намѣрение да гласоподаватъ противъ г. г. Боботанова и Шопова. И той свидѣлствува, че такива бюлетини поне 30 сж били скжсани. Останалото е заключение на застѣпника, че поради тия нарушения, отбѣлжени въ неговата контестация, сж били лишени отъ възможность да гласоподаватъ около 1.200 души. Особено значение въ моитѣ очи това не прѣдставлява. Той казва и друго нѣщо: че тия г-да, които му сж счутили главата сутринята, имали сж очевидно намѣрение да я дочупятъ вечерята, но той билъ скритъ отъ жената на кмета въ с. Арапово и тѣ не сж могли да го намѣрятъ.

Другата контестация е, може би, най-пристрастната контестация. Тя е подписана отъ пронадналитѣ кандидати — отъ г. Калчова и отъ другаря му г. Епитропу. Въ тая контестация, обаче, на първо мѣсто се бѣлѣжи единъ фактъ. Отдава му се голѣма важность. На тоя фактъ се отдаде голѣма важность и отъ провѣрочната комисиия и послужи за основание на провѣрочната комисиия да моли Народното Събрание, щото тоя изборъ, като опороченъ, да бѣде касиранъ.

Фактътъ, за който е думата, е слѣдниятъ. Копушката околия, твърдятъ тѣзи двама г-да въ своята декларация, е подѣлена топографически на двѣ равни половини съ една рѣка, която минава прѣзъ гр. Станимака, и, ако се обърне внимание на картата, ще се забѣлжи, че едната половина има тъкмо три секции, сир. всичкитѣ секции, а пъкъ въ другата, горѣ-долу равна по простраство и далечина, но не по население, пѣма нито една секция. По-рано разпрѣдѣлението на тая околия е ставало друго-яче. И въ втората половина на тази околия, за улеснение на избирателитѣ, които живѣятъ въ тая втора половина, обикновено е имало секция въ с. Куклинъ. Тѣзи г-да, които подаватъ контестацията, подаватъ и една карта, която имамъ тукъ прѣдъ себе си. Тя не е дотамъ добръ съставена, не дотамъ отговаря на онази топографическа карта, която имаме за тази околия, но азъ доколкото можахъ да прѣвѣря — и заинтересованиятъ г. Боботановъ е спелъ друга и, по всѣка вѣроятностъ, ще има удоволствието да и прѣдстави — въ всѣки случай е тя относително вѣрна. И отъ тази карта се вижда, какъ тази рѣка, която минава прѣзъ гр. Станимака, дѣли околията на двѣ равни половини. Вие виждате, че въ дѣсената половина се падатъ: Станимака, Кара-Реизово и Арапово, които сж центрове на секции, а пъкъ отъ другата страна пѣма нито една секция. Селото Добра-Лѣжа, за да може да гласоподава, трѣбва да мине прѣзъ гр. Станимака, прѣзъ секцията въ Станимака, да мине почти всичката околия и да отиде въ Кара-Реизово да гласоподава. (Гласове: Браво! Аферимъ!) Но това не е удивителното, трѣбвало е да се направи и друго нѣщо. (Драганъ Цанковъ: Чуващъ ли, Рачо! — Рачо Петровъ: Направѣте законъ, та да не става това нѣщо. Г-нъ докладчикъ! Отъ кого е съставена тази карта?) Отъ г. Кочо Калчовъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Много достовѣренъ човѣкъ!) Длъженъ съмъ да доложа това, което има въ прѣписката, като кажа отъ кого произхождатъ тѣзи документи. (Глъчка.) Моля ви се, дайте възможностъ да доложа всичко, за да не се караме послѣ. Колкото до този пунктъ, Добра-Лѣжа, която карта и да вземете, сѣ този резултатъ ще намерите, какъвто го има въ Калчовата географии.

Сега за Садово. Селото Садово, което пада по-долу и което се намира подъ Кара-Реизово, намѣсто да е оставено да гласоподава въ Кара-Реизово, опрѣдѣлено е да гласоподава въ Арапово и, за да отиде да гласоподава, трѣбва да мине прѣзъ Кара-Реизово и тогава чакъ да отиде въ Арапово и паопакъ. Впечатлението на комисията бѣше, че това е единъ избирателенъ кадрилъ. (Смѣхъ.)

Въ комисията се повдигна този принципиаленъ въпросъ, дали неправилното разпрѣдѣление на секциитѣ може да послужи за касационенъ поводъ. Наистина, вижда се отъ прѣписката до г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, въ тая смисълъ сж отправени много оплаквания, и поне азъ — така се разсѣждаваше въ комисията — мисля, че г. Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи дотогава, докато е този избирателенъ законъ у насъ, какъвто е сегашниятъ, не е въ правото си да отиѣнява разпорѣждането на комисията, ако тя би благоволила... (Рачо Петровъ: Кажете на Дѣда Цанковъ

да обърне внимание на това. — Драганъ Цанковъ: Ами ти си имъ зарѣчалъ така да направятъ! — Рачо Петровъ: Ако бѣхъ зарѣчалъ пѣмаше да бждешъ тукъ! — Драганъ Цанковъ: И смѣешъ още да говоришъ, я гледай!) Но прѣвѣрочната комисия намѣри, че ако Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи не е въ състояние да отмѣни подобна една явно пристрастна мѣрка, явно пристрастно разпрѣдѣление на околията, то Народното Събрание, суверенно въ това отношение, може да поправи тая грѣшка и може да каже и на администрацията, и на избраницитѣ, че дотогава, докато разпрѣдѣлението на околията е направено по този начинъ, за да улеснятъ свои изборъ, дотогава тѣхниятъ изборъ нѣма да бжде утвърденъ и заради това прѣвѣрочната комисия намѣри, че тоя фактъ, който толкова е релефенъ, въ тоя случай, е самъ по себе си дори достатъченъ, за да се счете тоя изборъ опороченъ. По-нататкъ, въ контестацията на г. Калчова и другаря му Епитропу се разправятъ още нѣкои и други нѣща, които, може би, да иматъ значение. Така, напр., разправя ни г. Кочо Калчовъ, че тогава, когато е разпрѣдѣляна Копушката околия, когато се опрѣдѣляли секциитѣ ѝ, още тогава окръжниятъ управителъ упражнилъ своето морално влияние и прѣдседателътъ на сѣда още тогава му е забѣлжилъ, че се върши едно безобразие. Тоя фактъ, който бѣхъ съобщилъ въ комисията, се опроверга отъ нѣкои други отъ г. г. прѣдставителитѣ. (Министъръ Михаилъ Сарафовъ: Има ли писменни доказателства въ дѣлото? — Константинъ Серафимовъ: Тѣ сж устни. Казватъ, че нѣма да правятъ обвинителенъ актъ!) Не е обвинителенъ актъ онова, което не ви се харесва, г-нъ Серафимовъ! Има факти, които сами по себе си сж обвинителни. Азъ казахъ, че нѣма да говоря обвинителна рѣчь. Чета ви книгата, моля ви се, и ако фактитѣ сж обвинителни, за това азъ не съмъ виновенъ. (Константинъ Серафимовъ: Казвате работи, които сме слушали отъ улицата!) Чета ви книгата, моля ви се! (Христо Филиповъ: Кочо Калчовъ нѣма да казва вѣрно, а г. Геннадиевъ!) Не е Кочо Калчовъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Азъ казахъ, че тукъ има карта, която е точна. Най-послѣ, колко е той грамотенъ, отидѣте да видете тамъ картата!) Дайте ми друга, г-нъ Серафимовъ! Азъ бихъ ви билъ благодаренъ, ако покажете друга. (Константинъ Серафимовъ: По-хубаво е тази голѣма карта да се покаже, отколкото тая на г. Кочо Калчовъ. — Цвѣтко Таслаковъ: Хичъ на карта кадрилъ играе ли се, бе брате!)

Въ тази контестація се съдържатъ още нѣколко оплаквания, които считамъ за нужно да отбѣлжа. Тѣ сж, че всичката администрация, състояща отъ околийския началникъ, пристава и стражаритѣ, всичко това е агитирало и помогнало на г. Боботанова и г. Шопова. Дори казватъ, че околийскиятъ началникъ е билъ пазпачентъ съ рѣка заповѣдъ да избере Боботанова. Туй го казва Кочо Калчовъ, а не азъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Но Кочо Калчовъ не казва отъ чие име е агитиралъ! Правя едно допълнение. — Цвѣтко Таслаковъ: Кочо Калчовъ е забравилъ да каже, че може да купува гнили вагони.)

Прѣдседателствующият Атанасъ Краевъ: Моля ви се, г-да, не черпайте личности, които не сж тукъ за да се защитатъ!

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: (Продължава.) Но, г-да прѣдставители, всичко това, което ви доложихъ, щѣше да бѣде отбѣлѣзано въ дневниците и щѣхме да се ссилаемъ не на контестациитѣ, за да установимъ тия факти, а щѣхме да се ссилаемъ на самитѣ дневници, поне за Араповската секция, ако въ самата секция, споредъ както ще видимъ по-послѣ, да не се е намирала една шайка, която не е дала възможностъ на нѣкои членове на бюрото, или, по-добрѣ, на единъ — за да бѣда точенъ — да запише своето особено мнѣние. Пакъ въ срока, членътъ отъ бюрото съобщава, че той не единъ пѣтъ обръщаль внимание на прѣдседателя на бюрото, магистратъ — неговото славно име още не съмъ го намѣрилъ, но ще го намѣря по-послѣ, — че се вършатъ всевъзможни беззакония, че върлува шайка. Нѣщо повече. Този членъ отъ бюрото въ своето особено мнѣние, изпратено по пощата въ срока — макаръ че този срокъ, споредъ избирателния законъ, не е мѣродавенъ — бѣлѣжи, че сж чувани гърмежи. Той ни казва още: „Никаква бѣлѣжка отъ моя страна, никакво особено мнѣние не можахъ да впиша въ протокола, защото прѣдседателятъ на бюрото ми казваше — и азъ разбрахъ, че въ тази минута ми казваше истината — да си пазимъ кожата, остави се, нѣма защо.“ И понеже искаше да си запази кожата нищо въ протокола не е забѣлѣзвалъ. Но той твърди, че е имало шайка, че главата на застѣпника е била счупена, че застѣпникътъ се довлѣкълъ окървавенъ и че самъ прѣдседателятъ е забѣлѣжилъ, но не искалъ да подпише протокола.

Ето всичкитѣ факти, които сж изложени още въ нѣколко контестации, но, като просрочени, нѣма да ги доложатъ. По тѣзи факти, провѣрочната комисиия намѣри за нужно да моли Народното Събрание да признае този изборъ за опороченъ и да го касира.

Рачо Петровъ: Г-нъ докладчикъ! Вие казахте, че въ контестацията има обвинения за маса прѣстѣпления, извършени отъ служаци и частни лица. Моля Ви да ми кажете, въ дѣлото има ли да се казва, че сж дадени подъ сѣдъ, повдигнато ли е противъ тѣхъ слѣдствие или нѣщо подобно отъ сѣдебната властъ и дали има нѣкакво заключение по извършването на тия прѣстѣпления отъ служациитѣ или частнитѣ лица?

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Не искахъ това да доложатъ, защото не искахъ да хвърлятъ повече сѣнка върху този изборъ. Има и се даватъ подъ сѣдъ за организиране на шайка. (Драганъ Цанковъ: Достоенъ за околийски началникъ!)

Рачо Петровъ: Не искамъ да зная. Ако има повдигнато подобно нѣщо, то е повдигнато отъ мене, а не отъ васъ.

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Ако желаете да прочета постановлението. (Рачо Петровъ: Ако обичате.) Тогава ще го прочета. (Чете.) „Постановление № 2, гр. Пловдивъ, 3 мартъ 1901 г. Подписаниятъ, сѣдебенъ

слѣдователъ при Пловдивския окръженъ сѣдъ на II участъкъ, като взехъ прѣдъ видъ, че отъ произведеното досега прѣдварително дирене по слѣдствената прѣписка подъ вх. № 199/901 г. установява се фактътъ, че на 28 януарий т. г., при избрането на народни прѣдставители въ Станимашката секция, въ двора на изборното мѣсто е имало въоръжена шайка и то съ знанието на полицейскитѣ органи, а именно: Конушкия околийски началникъ Г. Торомановъ“ — пардонъ! Азъ бѣхъ казалъ приставъ — „полицейскитѣ стражари: Тодоръ Славовъ, Димитъръ Христовъ, Ангелъ Г. Шутиловъ, Гено Сталевъ и Атанасъ Г. Илиевъ, както и на Станимашкия градско-общински приставъ Иванъ Ахчиевъ“ — да, и той билъ, — „че това дѣяние, извършено отъ горѣпоменатитѣ длѣжностни лица, се прѣдвижда и наказва по чл. 132 отъ наказателния законъ, но, за да бѣде възбудено противъ тѣхъ углавно прѣслѣждане, необходимо е да се добие разрѣшение отъ надлежното имъ началство — чл. 44 отъ закона за углавното сѣдопроизводство. На основание тѣзи съображения, постановявамъ: слѣдствената прѣписка подъ вх. № 199/901 г. да прѣпратятъ на г. прокурора при Пловдивския окръженъ сѣдъ, на зависеще разпорѣждане.“ (Рачо Петровъ: За Арапово или за Станимака?) За Станимашката секция. (Рачо Петровъ: Отдѣто сж получили болшинство Кочо х. Калчовъ и Атанасъ Епиптропу. — Д-ръ Кжичо Милановъ: Кога е получено постановлението?) На 3 мартъ. (Д-ръ Кжичо Милановъ: Значи, подиръ доклада на комисията?) Да. Но азъ бѣхъ прѣдизвиканъ да го прочета.

Рачо Петровъ: Г-нъ докладчикъ! Когато се обвиняватъ нѣкои, че въ една секция сж извършили прѣстѣпления, естествено е тогава да искаме да знаемъ, дали е възбудено дѣло. Мислимъ, че може да попитаме има ли нѣщо подобно. Но тукъ се казва, че е само за Станимака, а за Арапово нѣма нищо.

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: За да не бѣда упрекнатъ въ неточностъ, ще кажа, че може да има, но туй само въ това постановление намѣрихъ. Получена е прѣписката на 2 ч. Не съмъ челъ и не зная дали има и за другитѣ секции.

Цоло Мисловъ: Казва г. Петровъ, че той е направилъ разпорѣждане за прѣслѣждане на прѣстѣпниците. Може ли да се види отъ документитѣ, г-нъ докладчикъ, че отъ него е разпорѣдено да се прѣслѣдватъ?

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Тукъ се вижда, по поводъ на телеграмата, адресирана до Княза, отъ гражданитѣ.

Рачо Петровъ: Всички книжа, постѣпили въ Министерството, се пращатъ на изслѣждане, а пѣкъ и гражданитѣ иматъ право отъ своя страна да се оплакватъ.

Д-ръ Никола Генадиевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! По този изборъ азъ знаехъ рѣшението на комисията и имахъ намѣрение да кажа само 2—3 думи отъ мѣстото си, но подиръ като се докладва избо-

рътъ, като чухъ заключението на г. докладчика и щомъ като чухъ ржкоплѣсканията отъ известна частъ на народнитѣ прѣдставители, послѣ това заключение, рѣшихъ да се кача на трибуната, защото за мене е най-ясно доказателство, че има хора, които сж рѣшени да гледатъ по този изборъ не като съдии, а като партизани. (Ржкоплѣскане отъ крайната дѣсница. — Нѣкой отъ лѣвицата: Не е истина! Лъжешъ!) Това нѣщо не го говоря азъ. Г-нъ Каравеловъ, Министъръ-Президентътъ, по изборитѣ отъ Орѣховската околия, когато се чува ржкоплѣскания за касирането на изборъ, тържествено каза, че туй е безобразие, и азъ повтарямъ, че е безобразие да ржкоплѣскате, когато не сте чули още, че се касира. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата — Цвѣтко Таслаковъ: Ржкоплѣскаме, защото сте артисти въ разпрѣдѣлението на секциитѣ. — Шумъ. — Ячо Врѣшлиновъ: Не трѣбва да оскърбявате!) Азъ не оскърбявамъ никого и ако вие сте дали такова тълкувание на моитѣ думи, азъ ще ги оттегля. Но азъ искамъ да кажа, че едни хора, които ще се произпаятъ, слѣдъ като чуятъ и двѣтъ страни, би трѣвало да се въздържатъ, за да чуятъ хладнокрѣвно, а не прѣдварително да ржкоплѣскаатъ и да се произпаятъ, защото тогава нѣма защо да излизаме на тази трибуна да говоримъ, и по-добрѣ е да ни отнемете думата. (Цвѣтко Таслаковъ. По-лани вие въ частни засѣдания рѣшавахте!) А пъкъ вие и отъ това нѣмате нужда, защото се споразумѣвате отвънъ. (Глъчка. — Манолъ Златановъ: Да помпите какво говорите! — Прѣдсѣдателствуващия Атанасъ Краевъ: Моля ви, г-да прѣдставители, не се оскърбявайте!) Азъ зная какво говоря, защото искамъ да кажа какво значи прѣди да се произнесете по едно мнѣние, да се ржкоплѣска на това мнѣние. Вие трѣбва да се произпаяте като съдии. (Цвѣтко Таслаковъ: За избирателния кадрилъ ржкоплѣскаме! — Глъчка.)

Прѣдсѣдателствуващия Атанасъ Краевъ: Моля всички народни прѣдставители да бждатъ хладнокрѣвни и да пазятъ достойнството на Народното Събрание. Г-нъ Д-ръ Геннадиева моля да отбѣгва оскърбителнитѣ изражения.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Г-да прѣдставители! Азъ влизамъ въ разискването на избора и изчерпвамъ този неприятенъ инцидентъ, но длъженъ съмъ да кажа, че отъ мене нищо не казахъ. Азъ споменахъ само, че г. Каравеловъ нарѣче безобразие ржкоплѣскането. Съ него се разправѣте.

Манолъ Златановъ: Ние знаемъ.

Христо Топузановъ: Вие не сте разбрали!

Прѣдсѣдателствуващия Атанасъ Краевъ: Г-нъ Геннадиевъ! Оставете тия въведения; тѣ сж излишни и повече дразнятъ, отколкото да благоприятствуватъ на цѣльта, която има Вашата рѣчь.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: (Продължава.) Г-да народни прѣдставители! Ако обичате, ще ме изслушате да направя краткитѣ си бѣлѣжки по този изборъ. (Нѣкой отъ прѣдставители тѣ: Километрически!) Километрически или не и който

не обича да слуша, може да излѣзе. Тукъ вѣрвамъ, че свободата на словото е гарантирана за тия, които сж грамотни, а не за тия, които по 5 години наредъ мълчатъ тукъ.

Отъ подробния докладъ, отъ обстоятелствения докладъ азъ съзирамъ пѣколко нѣща. Има едно оплакване, подписано отъ пропадналиятъ кандидати, и отъ туй оплакване, което най-послѣ се доказва, ще подкача съ него. Въ него се говори, че разпрѣдѣлението на секциитѣ било таквозъ, щото направило много избиратели да се лишатъ отъ възможността да пуснатъ бюлетинитѣ си, или, съ други думи, разпрѣдѣлението на секциитѣ е било пристрастно. Възбуди се въпросъ въ провѣрочната комисиия, дали самото това обстоятелство — разпрѣдѣлението на секциитѣ, което не може да се поправи отъ никоя властъ, защото е повѣрено на една специална комисиия, ако не е съблюденъ законътъ по разпрѣдѣлението на секциитѣ, ако не се съдържатъ условията, прѣдвидени въ избирателния законъ по разпрѣдѣлението на секциитѣ — може да опорочи единъ изборъ, и провѣрочната комисиия се е произнесла, че изборътъ въ Конушката околия е опороченъ само по причина на този фактъ. Нѣма съмнѣние, че по всѣки изборъ трѣбва да се произпаятъ народнитѣ прѣдставители отдѣлно. Ако въ Станимашката околия бѣха гласоподаватели 300 души за г. Калчова и 3.000 души за неговитѣ противници, тогазъ фактътъ за неправилното разпрѣдѣление на секциитѣ нѣмаше да има значение; но, понеже разницата е малка, провѣрочната комисиия му дава известно значение, щото приема, че изборътъ е опороченъ. Истина ли е, че секциитѣ сж разпрѣдѣлени пристрастно? Колкото картата, прѣдставена отъ г. Калчова и неговия другаръ г. Епитропу, пропадналиятъ кандидати, и да не е точна относително разстоянията, които сж показани за селата, колкото и да не е точна, казвамъ, туй оплакване съдържа нѣщо вѣрно. Както виждате, г-да, нѣмаше защо да се възпламенявате изединъ път и да мислите, че поддържамъ работи невѣрни. Вѣрвамъ, че не сж спазени напълно прѣдписанията на закона при разпрѣдѣление на секциитѣ. Когато ставаше въпросъ въ провѣрочната комисиия, споменаха се много нѣща за туй разпрѣдѣление на секциитѣ, и г. докладчикътъ тукъ спомена, че прѣдсѣдателятъ на сжда още тогава е забѣлѣжилъ, че се извършва едно беззаконие и искалъ да се запише това въ протокола; и той билъ подписалъ при особено мнѣние. Азъ бѣхъ случайно въ комисиията и поискахъ да се изиска протоколътъ отъ Пловдивъ, за да видите, че не е вѣрно това. И не е късно, поискайте този протоколъ и ще видите, че не е вѣрно. Не казвамъ, че г. докладчикътъ твърди невѣрни нѣща, но казвамъ, че на г. докладчика е донесено невѣрно. Но каква важностъ може да има за изборитѣ фактътъ, дали прѣдсѣдателятъ се е подписалъ, или не, при особено мнѣние, щомъ е констатирано, че неправилно сж разпрѣдѣлени секциитѣ? Заради туй, г-да прѣдставители, позволѣте ми да ви кажа двѣ думи, кой фактъ играе роль по разпрѣдѣлението на секциитѣ въ Конушката околия.

Въ Конушката околия вие виждате, отъ едната страна, двама българи, а отъ другата страна — единъ грѣкъ заедно съ г. Коча Калчовъ. Г-нъ Кочо Калчовъ, който бѣше нашъ

колега въ миналото Народно Събрание, за личността на когото, понеже отсъствува, желая само добро да кажа и, ако има нещо лошо, въ всеки случай, ще се въздържа да го кажа, г. Калчовъ, има туй качество, този недостатък — всеки разбира тия работи по свое разумение — да не принадлежи на никоя партия. Г-нъ Калчовъ въ Стамболово време е билъ народенъ прѣдставителъ като стамболовистъ; по-диръ туй вече, бѣше приятелъ на г. Стоилова, въ времето на народняцитѣ; когато състави г. Грековъ кабинета, избра се като приятелъ на г. Грекова и като приятелъ на правителството; по договоритѣ гласува противъ правителството; послѣ, когато Радославовъ съставяше министерство, г. Калчовъ бѣше кандидатъ за министръ, и тукъ, въ прѣдсѣдателската стая, Жечо Бакаловъ, Калчовъ и Радославовъ уреждаха министерството; и най-сетнѣ, въ министерството на г. Рача Петровъ се е кандидатира въ Станимака, като не принадлежащъ на никоя партия. Защо? Защото въ Станимашката околия гърцитѣ сж навикнали да иматъ единъ народенъ прѣдставителъ грѣкъ и винаги се съюзяватъ съ правителственитѣ хора, защото даватъ известнo число гласове, и отъ българитѣ, като се раздѣлятъ на двѣ фракции, онѣзи ще спечелятъ, съ които ще отидатъ гърцитѣ. И понеже отъ тѣзи българи, които се прѣдставяваха като кандидати за народни прѣдставители, никой не искаше да приеме грѣкъ въ листата, затуй гърцитѣ прибѣгнаха къмъ г. Калчова, като принадлежащъ къмъ никоя партия, кандидатиранъ отъ г. Радославова, когато дойде въ Пловдивъ, и подкрѣпенъ отъ демократитѣ, понеже нито демократитѣ знаеха, че е кандидатиранъ отъ Радославова, нито г. Радославовъ знаеше, че демократитѣ кандидатира г. Калчова. Туй бѣше необходимо да ви кажа, и защото трѣбва да знаете, че въ Станимашката околия болшинството не сж гърцитѣ, а българитѣ. Още отъ 1880 г. е подкачена тамъ борбата, която е водена отъ покойния Матевски, единъ прочутъ патриотъ, и тази борба се състои въ това: да не се даде прѣднина на гърцитѣ, да не се прѣдставя, че околията е грѣцка, а да се знае, че болшинството въ тая околия е българско. Вземѣте статистиката — въ нея нѣма нищо тайно — и ще видите, че $\frac{2}{3}$ отъ населението на цѣлата околия е българско, а $\frac{1}{3}$ грѣцко, но то е другъ въпросъ. (Цвѣтко Таслаковъ: Това не е важно!) Ако не е важно, то е другъ въпросъ. Оставѣте ме, азъ да бѣда сѣдия кое е важно въ тия работи, които още не сте чули. (Цвѣтко Таслаковъ: Както и вие ще ни оставите да бѣдемъ сѣдии . . . !) Да, вие сте сѣдии, когато дойдете тукъ, или когато ще си вдигнете ржката!

И понеже може да се повдигне нѣкакво съмнѣние за този фактъ, азъ считамъ за длъжностъ да спомена тукъ, че борбата се продължи и подиръ изборитѣ. Гърцитѣ съставляватъ болшинство въ гр. Станимака, а иматъ и нѣкои дребни села, като Куклинъ — тамъ има гърци и турци — Паная, Горни-Воденъ, но всичкитѣ други села сж български. (Христо Топузановъ: Ами цитани има ли?) Вие трѣбва да ги знаете по-добрѣ, защото на тѣхъ приличате! (Христо Топузановъ: Нѣмаме нито единъ!) Ще ви ги даде Господъ!

Г-да народни прѣдставители! И по градския изборъ въ Станимака опитаха се гърцитѣ да зематъ градския съветъ въ ржцѣтъ си. И понеже българитѣ не щѣха да имъ дадатъ нито единъ народенъ прѣдставителъ, тѣ искаха да взематъ кметството. Тѣ взеха и натѣкмиха една листа изключително отъ гърци и залвили прѣдъ Негово Царско Височество, че нѣматъ довѣрие въ полицията и въ околийския началникъ г. Торомановъ. Но, ако това не помогна въ прѣдставителскитѣ избори, колкото се касае за градскитѣ избори, г. Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи е тукъ, за да ви каже, че полицията бѣше отстранена и въобще редътъ бѣше повѣренъ въ ржцѣтъ на военнитѣ. И военнитѣ бѣха пробрани по такъвъ начинъ, щото да не става никакво прѣпятствие, така щото да може да си пуснатъ гласа. И какво стана? Всичкитѣ българи, които се дѣлятъ на партии, и макаръ едната партия да е по-многобройна отъ другата, понеже борбата бѣше национална, спомниха си туй, което се върши прѣди нѣколко години: въ 1881, 1884, 1885 и 1886 г. въ гр. Станимака, сплотиха се и въ града, вжтрѣ въ Станимака, дѣто болшинството е грѣцко, пакъ българитѣ спечелиха градския изборъ. И г. Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, който наслѣди този фактъ, самъ г. Сарафовъ се принуди да утвърди този фактъ. (Министръ Михаилъ Сарафовъ: Не се принудихъ!) Не казвамъ „принуди“, ами имахте добрината да се подчините на закона и утвърдихте избора. Вѣрно ли е, г-не Министре? (Министръ Михаилъ Сарафовъ. Вѣрно е!)

Виждате, слѣдователно, кждѣ стои борбата — борбата е между гърци и българи. Недѣйте мисли, че само въ Станимака стои тѣй борбата; тя е прѣнесена и въ Пловдивъ. Когато се разпрѣдѣлятъ секциитѣ, туй се взима прѣдъ видъ. И членоветѣ на постоянната комисиия сж повдигнали въпросъ, да не бѣдатъ пунктоветѣ тамъ, дѣто гърцитѣ ще бѣдатъ фаворизирани. И тѣ сж настояли и сж прокарвали изборнитѣ секции тамъ, дѣто ще се дава надмощие на българитѣ. Може да е туй пристрастно, обаче, то е фактъ. Обаче, недѣйте забравя едно нѣщо, когато говорите за неправилното разпрѣдѣление на секциитѣ, споредъ прѣдписанията на избирателния законъ; недѣйте сравнява сегашното разпрѣдѣление съ разпрѣдѣлението въ миналия изборъ, защото тогава скръжната постоянна комисиия бѣше въ ржцѣтъ на приятелитѣ на гърцитѣ. Тогава разпрѣдѣлението бѣше три пѣти по-пристрастно въ полза на гърцитѣ. Тѣй напр., въ картата, даже и въ онази на г. Калчова, е отбѣлзано селото Бачково. Ще трѣгнете отъ селото Бачково въ планинска мѣстностъ, по течението на рѣката, която минава въ Станимака, ще вървите около 14—16 к.м. и ще дойдете въ Станимака. Бачково е чисто българско село и цѣлото село гласоподава тамъ, дѣто не гласоподаватъ гърцитѣ, затова, защото Бачковскиятъ манастиръ е създакъ такава распра, щото бачковскитѣ българи петъ пѣти иматъ повече омраза противъ гърцитѣ, отколкото всеки другъ. За туй тѣ гласоподаватъ винаги за чисто българска листа. Естествено е, че понеже нѣма друга секция, като ще се върви по шосето, трѣбва тия хора да дойдатъ въ Станимака и тамъ да гласоподаватъ. Въ миналитѣ избори, когато

тия нѣща се опрѣдѣляха отъ приятелитѣ на гърцитѣ, знаете ли кждѣ бѣше пращано това българско село да гласоподава? Пращано бѣше въ с. Куклинѣ. И понеже нѣма пѣтъ отъ Бачково за Куклинѣ, тѣзи хора се принуждаваха да вървятъ по течението на рѣката, да влѣзатъ въ Станимака, но да не гласоподаватъ тамъ, за да не дадатъ сила на българския елементъ, да минатъ рѣката, да минатъ още 15 к. м., да идатъ въ Куклинѣ и тамъ да гласоподаватъ. Това ли е безпристрастното разпрѣдѣление на секциитѣ? Това бѣше въ по-първитѣ избори. (Цвѣтко Таслаковъ: Кой прави тия избори?) Пунктоветѣ ги разпрѣдѣли постоянната комисиия, която бѣше останала отъ врѣмето на г. Стоилова. Прѣдседателътъ на постоянната комисиия бѣше г. Милю Балтовъ, който принадлежи на прогресивно-либералната партия. Доволни ли сте? Окръженъ управителъ бѣше Горбановъ. Доволни ли сте? (Цвѣтко Таслаковъ: Не съмъ доволенъ!) Като не сте доволни, ще Ви дадатъ нѣкой по-другъ.

Тѣзи нѣща, г-да прѣдставители, азъ обяснявамъ, за да се разбере по какъвъ начинъ е могло да стане, щото секциитѣ да се разпрѣдѣлятъ не абсолютно по прѣдписанието на избирателния законъ, а е могло по нѣкога да стане нарушение, и такова нарушение е станало по-напрѣдъ за въ полза на гърцитѣ, а сега въ полза на българитѣ. (Цвѣтко Таслаковъ: Какъвто Петъръ, такъвъ и Павелъ!) То е Ваша работа.

Сега, въпросътъ е да опрѣдѣлимъ, до каква степенъ туй разпрѣдѣление на секциитѣ е повлияло, за да може да се даде прѣдимство на едната или другата страна, до каква степенъ е фалшифицирана народната воля, до каква степенъ е прѣпятствувано на българскитѣ избиратели да изкажатъ свободно волята си. Тамъ е всичкитъ въпросъ. (Цвѣтко Таслаковъ: Недѣйте забравя, че ние не сме шовинисти!) Вие не сте, но азъ съмъ шовинистъ. (Драганъ Цанковъ: Що се разпалвашъ? Ти вчера бѣше по-другъ.) Дѣдо Цанковъ! Дайте урокъ на тѣзи хора да ме не дразнятъ, за да не забравямъ и азъ мѣстото си.

Г-да прѣдставители! Оставамъ този фактъ на страна, но нѣма да го игнорирамъ съвършено, а ще го свържа съ констатациитѣ, които сж подадени, и съ протоколитѣ, които сж съставени отъ изборнитѣ бюро. Въ туй отношение най-напрѣдъ трѣбва да ви кажа за съдържанието на протокола на Араповската секция. Нищо не е казано, нищо не е констатирано въ самия протоколъ. Възможно е, обаче, да има нередовности, само че, както казваше г. Министъръ-Прѣдседателътъ по другъ единъ изборъ, въ Никополската околия, именно, тѣзи нередовности трѣбва да се констатиратъ, констататоритѣ трѣбва да прѣдставятъ своитѣ доказателства. Не току-тъй да имъ се върва, особено, когато въ дѣлото има данни, че не говорятъ истината. Протоколътъ, съставенъ отъ избирателното бюро, е такъвъ, щото не ни дава основания да върваме, че има извършени нередовности, и ако нѣкой претендира, че има нередовности, той е длъженъ да го докаже, а ако безъ доказателства иска да гласуваме за касирането на избора, той иска отъ насъ да извършимъ едно нѣщо, което нѣмаме право да вършимъ.

Единъ отъ членоветѣ на бюрото е далъ особено мнѣние. Азъ питахъ на слизане отъ трибуната г. докладчика откога датира това особено мнѣние. То датира отъ 3 февруарий, а изборътъ е станалъ на 28 януарий. Но г. членътъ на избирателното бюро, понеже се е намиралъ, въ Арапово, дѣто нѣма телеграфна станция, дѣто нѣмало стража да го защитава, или, ако е имало, не ѝ вървалъ, счелъ за нужно да не прави нищо, а, напротивъ, да се подчини на думитѣ, които му е казалъ прѣдседателътъ: „ние трѣбва да си пазимъ кожата и повече нищо не ни трѣбва.“ Но вие познавате ли този членъ, вие питали ли сте тѣзи съдии, тѣзи магистрати, които вдѣхватъ повече довѣрие, истина ли е всичко туй, което разправи негова милость? Дали е истина, има едно показание, което говори въ негова полза, не че сж истински думитѣ му, но че той ще да е билъ уплашенъ, защото се констатира, че е билъ нараненъ. Но че не е истина, пакъ има указания. Ние се намираме тукъ въ пълно съмнѣние, защото единъ добросъвестенъ човѣкъ, единъ честенъ човѣкъ, единъ поредъченъ човѣкъ, който изпълнява една длъжностъ, натоваренъ отъ закона, ако се е извършило прѣдъ неговитѣ очи прѣстѣпление, ако се е констатирало въ протоколитѣ нѣщо, което не е върно, той не е длъженъ да каже нѣщо, но на другия день да го обяви на властѣта—да отиде въ града и да каже на прокурора. Не го извършилъ на 29-й, на 30-й, не го извършилъ на 31-й. А кога дава негова милость туй особено мнѣние? На 3 февруарий. Защо? Защото на 30 януарий не се е знаало, какъвъ е резултатътъ на изборитѣ, не се е знаало, кой е надвилъ. Сигурно негова милость, който е или окръженъ съвѣтникъ, или селски кметъ, прѣди всичко, иска да спаси кожата си, и ето кждѣ е обяснението. Може би, азъ отивамъ много далечъ, може би, този човѣкъ е правъ, но нищо не ви дава право да мислите, че азъ не съмъ по-правъ отъ него, или че той не е по-правъ отъ мене. Ние се намираме въ пълно съмнѣние. Неговитѣ показания трѣбва непрѣмѣнно да се проверятъ. Ние можемъ да го упрекнемъ, че не е изпълнилъ длъжността си, че не е ималъ доблестъта да изкаже своето особено мнѣние и да го напише въ протокола. Ако е имало нѣкое особено насилие, което да е принудило негова милость, нека се разпише въ протокола и да го каже на другия день, а не на петия или шестия день подиръ избора да дойде и да каже: „азъ съмъ на особено мнѣние, въ мое присѣствие се извършиха такива и такива нѣща“, и туй особено мнѣние не го е съобщилъ на прѣдседателя и на членоветѣ, за да си кажатъ и тѣ мнѣнието, ами го праща направо въ Събранието, и то не се критикува, не се пита прѣдседателътъ и другитѣ членове на бюрото, не се взема рѣшение за анкета, а се взема неговото показание като върно. Туй е нѣщо прѣкалено. Ако щете касирайте избора—зная, че ще го касирате; ако искате касирайте го на това основание, че не сж правилно разпрѣдѣлени секциитѣ—то е ваше право, вие можете да тълкувате законитѣ, както щете; ако щете касирайте го затуй, защото ви прави впечатление, че по такива причини, които сж констатирани въ протокола, не сж се изказали сво-

бодно българските граждани; да, но да го касирате затуй, защото единъ членъ прѣдставилъ едно особено мнѣние, което не е провѣрено, нѣмате право.

Сега, оставамъ туй особено мнѣние настрана и да видимъ кое кое поддържа: контестациитѣ ли поддържатъ особеното мнѣние, или особеното мнѣние поддържа контестациитѣ. Върху туй нѣщо не може човѣкъ да се произнесе: двѣ непознати работи, двѣ несигурни работи, една друга толькозъ поддържващи, колкото оспорваючи. Заради туй, неба да видимъ какви сж тия контестации. Първата е отъ жителитѣ на с. с. Избеглий, Пранга и Конушъ. Тѣ се оплакватъ, че една шайка, която върлувала въ с. Арапово, изпхдила избирателитѣ отъ тия села, и тѣ не сж могли да гласоподаватъ; второ, че околийскиятъ началникъ г. Тормановъ — г. докладчикътъ не си спомни за неговото име, азъ го обаждамъ — околийскиятъ началникъ ходилъ съ одного отъ кандидатитѣ, г. Воботановъ, да агитиратъ. (Христо Топузановъ: Истина ли е, че е братовчедъ на избрания?) Не знамъ, може да е истина; доколкото азъ знамъ, не е истина. Г-нъ Воботановъ е тукъ и може да каже. (Христо Топузановъ: Братовчедъ му е! — Никола Воботановъ: Никакъвъ роднина не ми е! — Христо Топузановъ: На Дика Йовевъ може да е роднина!) Г-нъ Воботановъ обажда, че не му е роднина.

Туй оплакване носи подписи, но лъжливи; туй оплакване само по себе си доказва, че не е вѣрно. Защо? Защото, колкото се касае до с. с. Пранга и Конушъ, разгърнете избирателнитѣ списъци, тамъ сж отбѣлзани имената на тѣзи, които сж гласоподавали, и вие ще видите, че отъ с. Пранга, отъ 310 души избиратели, гласоподавали сж 117 — по-много не можеха да гласоподаватъ него день. Мислите ли, че вѣски избирателъ ще иде да гласоподава чакъ въ Арапово? Вижте въ какви планини лежи селото Арапово — направѣте справка въ картата. А прѣзъ него день въ Пловдивъ врѣмето бѣше дъждовно и много студено и на много мѣста не сж могли да отидатъ селянитѣ. Но, ако отидатъ отъ 310 души 117 души да гласоподаватъ, то е съвършено достатъчно. Вие всички сте били избрани отъ околии и знаете отъ 300 души, колко сж отишли, особено, когато селото отстои на едно разстояние отъ 3—4 часа. Така щото, не може да се рѣче, че на тѣзи хора се е възпрѣпятъствовало да гласоподаватъ. Сжщото може да се каже и за другото село Избеглий — отъ 213 души, сж гласоподавали 115. Но най-важното е, че нѣкои отъ хората, които сж подписали туй заявление, тази контестация, сж гласоподавали. Направѣте една справка и вие ще видите, имената имъ сж отбѣлзани, че сж гласоподавали. Най-послѣ, г-да народни прѣдставители, не знамъ за кои сж гласоподавали; но тѣзи хора заявяватъ, че не сж могли да гласоподаватъ, защото шайката ги пропхдила, а пакъ сж гласоподавали; слѣдователно, не заявяватъ истината. (Цвѣтко Таслаковъ: Тѣ казаха, че противъ волята си гласоподавали за противникитѣ!) То е въ друго село. И заради него ще дойде дума. Това е отъ с. Садово. То е отъ 58 души. И отъ с. Тополово, но не е отъ тѣзи села. Вие ще вѣрвате, каквото обичате. Азъ вѣрвамъ,

че, ако се изправи Исусъ Христосъ тукъ и ви каже, че изборътъ е правиленъ, вие пакъ ще гласувате касирането му.

Атанасъ Блажевъ: Миналата година не говорихте така, когато изгонихте 25 души народни прѣдставители!

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Моля, г-нъ Геннадиевъ, бждѣте по-хладнокрѣвенъ. . . .

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Г-не прѣдсѣдателю! Вие сте длъжни на тия г-да, дѣто ме прѣкъсватъ всѣка минута, а не на мене да правите бѣлѣжки.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Моля, недѣйте си служи съ такива изражения, защото тѣ осекърбаватъ цѣлото Народно Събрание. Трѣбва да знаете, че народнитѣ прѣдставители слушатъ съ внимание всички рѣчи, които се произнасятъ, и не е вѣрна инсинуацията, че даже Исусъ Христосъ да се яви нѣма да му се повѣрва — нищо не е прѣдрѣшено.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Недѣйте става защитникъ на г. Таслакова, защото той каза, че не вѣрва. Направѣте нему бѣлѣжка.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Азъ направихъ бѣлѣжка на г. Таслакова и сега повторно го моля да не Ви прѣсича. Най-сетѣ, недѣйте обръща внимание на неговитѣ закачки.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Г-нъ Таслаковъ, ще имамъ честта да приказвамъ на останалитѣ г-да прѣдставители. (Смѣхъ.)

И тѣй, г-да прѣдставители, съ тая контестация, която се касае за Избеглий, Пранга и Конушъ, има едно нѣщо, което може да я подкрѣпи: то е, че отъ селото Конушъ сж гласоподавали 28 души, когато всички избиратели сж 265. Но дали това е станало затуй, защото сж били пропхдени избирателитѣ отъ шайка или, затуй, защото не сж отишли да гласоподаватъ — това е нѣщо, което остава неизвѣстно за насъ, и най-малкото нѣщо, което трѣбва да искаме, то е да го провѣримъ, а не да се произнасяме, че контестацията била правилна, че тя говори истината. Говори истината, ама ние въ два пункта я уловихме, че не говори истината. Два въпроса оставатъ отворени: не знаемъ тѣзи г-да, които сж подписали тукъ, дали сж дали заявлението си на 6-й или на 4-й и дали сж тѣхни подписитѣ. Хората, които искатъ да вдѣхнатъ вѣра, иматъ тази прѣдупрѣдителностъ, че отиватъ при нотариуса и завѣрватъ подписитѣ си. Но отъ едно село има 50 души подписали. Покажете ми поне единъ подписъ, който да ни е познатъ. Има тамъ единъ подписъ на Калчова, подписалъ и Епипропу, познавамъ тѣхнитѣ подписи, но прѣдставятъ ми се 250 селски подписи, които не познавамъ. Азъ самъ не съмъ увѣренъ. Може би хората да сж подписали, може би да не сж подписали, може нѣкой агитаторъ да ги е подписалъ, както често сме били свидѣтели да се подписватъ на таква „махзари“. Не желая да кажа, че тѣзи хора не сж подписали; не желая да кажа, че контестацията съдържа

фалшиви подписи, не, но имамъ право да се съмнявамъ, както върху подписитѣ, така и върху съдържанието на контестацията.

Остава втора една контестация. Тя тоже носи дата 6 февруарий, но е подадена на пощата на 4 февруарий. Нѣма нужда азъ да провѣрявамъ това нѣщо. Г-нъ докладчикътъ казва, че е подадена на 4 февруарий, слѣдователно, подадена е въ срока и азъ приемамъ, че е подадена въ срока. Тя е отъ селата: Чървенъ, Долно-Арбанаси и Тополово и е подписана отъ 58 души отъ тритѣ села. Тѣ казватъ, че имало единъ видъ перестрѣлка между избирателитѣ и шайката, която се намирала въ Арапово, и че едни отъ тѣхъ сж били принудени да се оттеглятъ, а други гласоподавали, но за ония кандидати, на които имъ указала шайката. Най-сетнѣ, тия нѣща сж възможни, възможно е отъ шайката да бждатъ пропждени 20—30 души, а други 20 души да сж гласоподавали за въ полза на онѣзи, които сж изнасилвали волята имъ въ извѣстна смисълъ. Възможно е, но не е доказано. Тамъ е всичкиятъ въпросъ. Вие имате практика и знаете, че много нѣшти ваши приятели, ваши избиратели ви обѣщаватъ: бждѣте спокойни, ние ще гласоподаваме за васъ. И понеже всѣки единъ отъ насъ познава бюлетинитѣ, които се пущатъ по цвѣта на книгата, по голѣмината и пр., току гледашъ, когато дойде да гласоподава, че пусналъ друга бюлетина. Хората се ухитриха дотамъ, щото отъ пояса си показватъ една бюлетина, че нея ще пусне, а пуца друга. Обаче, допускамъ, че може да стане едно изнасилване, че може да стане едно пропждане, но какви сж доказателствата, че туй е истина? Има едно косвено доказателство, което се съдържа въ контестацията отъ с. Садово, че отъ това село гласоподавали само двама души; но, моля ви се, направѣте справка колко души сж гласоподавали въ миналитѣ избори, колко гласоподаватъ отъ с. Садово. Жалното е, че не е траялъ този избирателенъ законъ отъ много години, за да видимъ колко души гласоподаватъ отъ Садово. Отъ когато има тамъ едно земеделѣческо училище, хората не се занимаватъ нито съ политика, нито съ партизанство, нито съ избори, и, понеже се падатъ много далечъ, прѣсичатъ желѣзницата, не отиватъ да гласоподаватъ. Тѣхниятъ пунктъ или ще бжде въ с. Чешнегиръ-Нова-Махла, или въ Арапово. Когато е въ Чешнегиръ-Нова-Махла отиватъ 20—30 души, а когато е въ Арапово никой не отива, или отиватъ само 4—5 души. Въ всѣки случай, ако туй нѣщо може да се твърди на основание даннитѣ, които сж получени въ миналитѣ избори, туй не е абсолютно доказателство въ полза на тезата, която поддържамъ, защото може да се е случило и въ миналитѣ избори, а сж били принудени да не могатъ да гласоподаватъ и за това казвамъ, може да има нѣщо истинско въ контестацията на тѣзи г-да, но не е доказано, че е вѣрно; и додѣто не се докаже, ние нѣмаме право да считаме, че тѣзи 58 души, които сж се подписали противъ единъ официаленъ документъ, единствения мѣродавенъ за редовността на избора документъ, именно, протоколътъ на изборното бюро, че, както контестацията, тѣй и заявлението на тия г. г. избиратели, съдържатъ самата истина и

не съдържатъ нищо лъжовно, което да е диктувано отъ партизанска тенденция. Едно медицинско свидѣтелство, безъ съмнѣние, може да послужи за доказателство, че на двама души сж нанесени нѣколко удари и че на едного е разцѣпена главата, но това не показва по какъвъ начинъ е станало сбиването и у кого е вината и още повече дали е изнасилена волята на избирателитѣ и дали сж пропждени толкова избиратели, щото, ако сж гласоподавали, непрѣмѣнно щѣше да бжде другъ резултатътъ на избора.

Г-да прѣдставители! Тѣзи сж бѣлѣжкитѣ, които имамъ да прѣдстави по избора въ Конушката околия. Ще ги заключа съ послѣдно едно съображение, на което г. докладчикътъ обърна внимание въ началото на доклада си. То е слѣдующето: че въ първата Станимашка секция и въ втората, Кара-Резовската, сж гласоподавали срѣдно по около 1.360 души, тогава когато въ Арапово сж могли да гласоподаватъ само 910 души. Туй нѣщо се счита, че дава да се вѣрва, че не могли да се доближатъ до урнитѣ повече избиратели, и, като се вземе разликата между 910 и 1.360, тя дава асж почти гласовѣтъ, които сж дали надмощие на избранитѣ кандидати, и заради туй заключи г. докладчикътъ, че това не е самостоятелно доказателство, но единъ фактъ, който усилва доказателствата, които се съдържатъ въ контестацията, било особеното мнѣние на единъ членъ отъ изборното бюро. Заради туй нѣщо ще ми позволите да кажа, че нѣма абсолютно никакво значение. Почитаемиятъ Троянски народенъ прѣдставителъ ни съобщи, че въ една секция до два часѣтъ сж могли да гласоподаватъ 1.800 души избиратели отъ Троянската околия. (Цвѣтъко Таслаковъ: 1.300 души!) Слѣдователно, до 6 ч. можеха сигурно да гласоподаватъ 1.600—1.700 души, ако се бѣха явили. Но това е изключение. Въ миналия изборъ, въ Пловдивската околия, въ една секция бѣха успѣли да гласоподаватъ 1.800 души, но това е рѣдкостъ. Това се срѣща и въ Видинската околия и въ други нѣкои околии, но знае се, че срѣдно гласоподаватъ по 1.200 души. Обаче, това зависи отъ мудността или сръжността на прѣдсѣдателя на бюрото и отъ застъпниците, защото, когато застъпниците повдигатъ въпросъ за всѣки избирателъ, когато се бавятъ избирателитѣ, било че имало смущения, било че нѣмало, може да стане едно забавяне, особено зимно врѣме, въ една селска секция, както станаха тая година изборитѣ, и да гласоподаватъ 1.000 души или 900 души, безъ да е станало туй по причина на изнасилване волята на избирателитѣ. Фактътъ самъ по себе си може да ни наведе на мисълта, както каза г. докладчикътъ, че може би да сж вѣрни оплакванията на контестаторитѣ, че може би да се съдържа нѣщо истинско въ особеното мнѣние на докладчика, че може би е порочно разпрѣдѣлението на секциитѣ отъ специалната комисиия, но обстоятелството, че сж гласоподавали въ една секция 910 души само по себе си не съставлява никакво доказателство, и ако нѣкой претендира, че това усилва другитѣ доказателства, че тѣ сами по себе си не съставляватъ доказателство, тѣ подлежатъ на провѣрка, и на една тщателна провѣрка. И мисля, г-да наредни прѣдставители, че, въпрѣки съдържанието на прото-

кола, когато се твърди нѣщо противно, не можемъ и нѣмаме право, да го приемаме като изразение на истината. Затова азъ нѣма да гласувамъ за касирането на този изборъ. Ако се прѣдложеше отъ комисията или отъ нѣкого друго да стане една анкета, охотно ще гласувамъ за нея, защото имаме достатъчни основания да искаме да се провѣри истиността на извѣстни факти. Едно нѣщо лъжовно, което изхожда отъ хора очевидно заинтересовани, да се признае за истинско, позволѣте ми да кажа, че нѣма да бѣде абсолютно безпристрастно гледане на изборитѣ, ако само на това се основемъ да касираме избора въ Конушката околия.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Искат ли нѣкой другъ да говори по Конушката изборъ?

Драганъ Цанковъ: Най-силното доказателство на всички доводи, които докладчикътъ приведе за касирането на този изборъ, е туй, че г. Боботановъ... Отдѣка е родомъ? Ми се струва, че... Откъдѣ си, бе? Кажи де, откъдѣ си родомъ? (Никола Боботановъ: Отъ Рупчосъ!) Отъ тая околия ли е, дѣто се е избиралъ? На какво основание е отишълъ? Дали му е прочуто името? Отъ туй се прочу, дѣто е докаралъ вагони... (Никола Боботановъ: Билъ съмъ учителъ, сестра ми е тамъ учителка, живѣлъ съмъ тамъ и имамъ роднини!) Тамъ те проводи г. Рачо Петровъ съ твоя шурей ли ти е, какво е — съвѣтникътъ на г. Рача Петровъ. Туй е едно доказателство, че всички доводи, които каза докладчикътъ сж, че ти нѣмашъ никакво таквозъ прѣимущество да отивашъ да си туряшъ кандидатурата тамъ. Азъ разбирамъ да си тамошенъ човѣкъ, да си правилъ добро на околията и хората, та да кажемъ, че сж те избрали. Всички доказателства сж, че ти си проведенъ тамъ да те избира полицията. Затуй трѣбва да се касиратъ такива избори.

Димитъръ Петковъ: Г-да прѣдставители! Нѣма да говоря много, защото виждамъ, че ние се отвлечаме твърдѣ далече и даже съ една страсть голѣма, която нѣма да ни докара до другъ резултатъ, освѣнъ да се развиваме и да се свараме. Отъ обясненията, които ни даде г. докладчикътъ, и отъ онова, което разгледа г. Геннадиевъ, менъ ми се струва, че най-правилень изходъ на работата ще бѣде, ако Народното Събрание се съгласи да назначи една анкетна комисия да провѣри тази работа. (Драганъ Цанковъ: Тѣй ли?) Г-нъ Цанковъ! Ако въ избирателния протоколъ имаше нѣщо отбѣлжено отъ всички тия факти, които г. докладчикътъ чете отъ констестациитѣ, азъ щѣхъ да бѣда пръвъ, който щѣхъ да вдигамъ рѣка съ васъ заедно за касирането на избора и не щѣхъ да взимамъ думата. Ние прѣкарахме тукъ Царибродския изборъ, за който имаше извѣстни нѣща въ протокола, ние мълчахме и вие го касирахте. Прѣкарахме избора въ Търново-Сейменъ, дѣто въ протокола имаше така сжщо работи, които показваха, че изборътъ е опорочень, и никой отъ насъ не излѣзе да защити избора; наопаки, азъ казахъ, че трѣбва да се касира. Но тукъ нѣма такова нѣщо. Тукъ има само констестации, които не сж провѣрени даже. При другитѣ избори доклад-

чикътъ г. Златановъ имаше тази добрина, че взимаше цѣль редъ дѣла отъ Министерството или всѣка констестация подкрѣпяше съ телеграми отъ Министерството, или изслѣдвания — единъ видъ прѣдварителна анкета, която поне даваше основание на Народното Събрание добросъвѣстно да се произнесе. Но тукъ нѣма нищо друго, освѣнъ голи констестации, пратени отъ заинтересовани хора. И менъ ми се струва, че ако въ други избори сме обръщали много малко внимание на констестациитѣ, минавали сме ги така; не зная защо тукъ да даваме голѣмо значение на тия констестации, или защото тукъ е избранъ г. Боботановъ, когато г. Цанковъ не харесва. Не зная, може би и азъ да го не харесвамъ, но тукъ е другъ въпросътъ. Но, ако искате да касирате тоя изборъ, трѣбва да се съгласите да искаме да се провѣрятъ тия работи, защото азъ не виждамъ никакви доказателства, както каза и г. Геннадиевъ, защото всички тия нѣща не сж провѣрени. Вие знаете, че единъ пропадналъ кандидатъ, особено сега слѣдъ промѣната на правителството, винаги ще намѣри избирателни карти, които да събере и да прати на Народното Събрание; а пращането на констестации съ избирателни карти, споредъ мене, не е още доказателство, че единъ изборъ е опорочень, защото вие знаете, че, ако въ една избирателна околия има 5.000 избиратели, никога не гласоподаватъ повече отъ 2.000 — 2.500 души; най-лесно нѣщо, слѣдователно, е, ако иска нѣкой да се касира изборътъ, да събере картитѣ на тия, които не сж гласоподавали и съ една констестация да ги изпрати въ Народното Събрание. Затуй, именно, азъ моля Народното Събрание да се съгласи поне на това, да се назначи една анкета, да се провѣрятъ тия работи и, ако излѣзе всичко вѣрно, касирайте този изборъ. Но така безъ да сж провѣрени нѣщата и безъ да има нѣщо отбѣлжано въ протокола, само защото е отправена констестация отъ г. Калчова да вземе Народното Събрание да касира избора, то ще бѣде една прѣкалена съдейска ревностъ.

Иванъ Бобековъ: Азъ не щѣхъ, г-да прѣдставители, нищо да говоря по този изборъ, ако защитата, която произнесе г. Геннадиевъ по този изборъ, бѣше съдържала голѣмата частъ истина. Обаче, понеже съгледахъ, че той пристрастно говори и иска да заблуди допѣждѣ почитаемитѣ прѣдставители; понеже голѣма частъ отъ тѣхъ не знаятъ разпрѣдѣлението, положението на тая околия, заради това счетохъ за нужно да дамъ нѣкой и други обяснения.

Прѣди всичко, г-да народни прѣдставители, г. Д-ръ Геннадиевъ твърдѣше на факта, че особеното миѣние, дадено отъ члена на бюрото въ една отъ секциитѣ, не трѣбвало да се уважава само по тая причина, че не било дадено или въ деня на избора, или на другия денъ, или поне день-два подиръ самия изборъ. Азъ бихъ попиталъ г. Д-ръ Геннадиева да каже, какъ въ 1899 г. е погледналъ на едно такова особено миѣние, дадено отъ мене въ качеството на членъ на едно бюро въ Татаръ-Пазарджишката околия, когато се произвеждаше изборътъ на 25 априлъ. Това особено миѣние азъ бѣхъ далъ на другия денъ рано сутринята; на 25-й се произведе изборътъ, на 26-й изложихъ начина,

по който се произведе изборът. Далъ ли е той своето заключение по тоя изборъ, когато е ималъ честта да бжде народенъ прѣдставитель въ Камарата? Нищо подобно нѣма. Даже не е взелъ думата да говори, или, ако я е взелъ, взелъ я и е говорилъ въ полза и защита на тоя изборъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Мисля, че не съмъ взималъ думата!) Той спомена въ сжщото врѣме, че с. Бачково било гласоподавало въ Кушлинъ. Това е истина. Но знаете ли, кога е гласоподавало? На 1899 г., 25 априлъ. Кой е утвърдилъ това разпрѣдѣление, кой е правилъ това разпрѣдѣление? Г-нъ Радославовъ е билъ тогава на власт — той го е утвърдилъ. И, ако е било неправилно разпрѣдѣлението, той е билъ единичниятъ виновникъ, а не нѣкой си Милю Балтовъ, който никога не е билъ прѣдсѣдатель на постоянна комисия. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Имате право. Кирковъ бѣше прѣдсѣдатель, а Балтовъ бѣше членъ; но това не му прѣчеше да опрѣдѣля секциитъ заедно съ другитъ членове!) Като говорѣше за с. Пранга, за причината по които не могли да отидатъ избирателитъ да гласоподаватъ въ голѣмо количество, твърдѣше, че това село се намира въ балканско мѣсто, въ гори, та не могли да отидатъ въ с. Арапово. Това не е истина: и Арапово, и Пранга се намиратъ на полето; значи, имало е възможность, ако не сж имъ възпрѣпятствували шайкитъ и полицията, да отидатъ да упражнятъ своето право въ болшинство, а не както е отбѣлжано въ протокола, че много малцина сж отишли да гласоподаватъ. Ето, тия истини искахъ да установя прѣди да се произнесе почитаемото Събрание по избора.

Атанасъ Блажевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да говоря по избора, дали е опороченъ, или не; азъ ще говоря за самата личност. Г-нъ Боботановъ голѣмо впечатление ми направи, когато каза въ отговоръ на г. Цанкова, че азъ съмъ бившъ инженеръ, бившъ учителъ. (Никола Боботановъ. Не казахъ инженеръ. Учителъ съмъ билъ!) Но и това, ако не е казано тукъ, азъ ще го кажа като членъ на провѣрочната комисия. Г-нъ Боботановъ, като му се даде думата отъ г. прѣдсѣдателя на провѣрочната комисия, той каза: „Азъ съмъ билъ инженеръ и има у мене много тайни работи, които ще ги открия прѣдъ почитаемото Народно Събрание.“ (Никола Поповъ: За вагонитъ ли?) Моля! Неговитъ тайни не мога да ги знамъ, защото не ги откри тамъ; но азъ искамъ да открия неговата способность като бившъ инженеръ, колко е билъ полезенъ за България. На г. Радославова е билъ способенъ да купува гнили вагони, за които се прѣпоръчва, че билъ полезенъ на държавата. Ето на! (Показва една треска.)

Прѣдсѣдателствующия Атанасъ Краевъ: Служебната дѣятелность на г. Боботанова не е прѣдметъ на нашето разискване. Относително неговата личностъ Вие можете да обсъждате само въпроса за качеството му на избираемъ. Ако ще говорите друго, може да Ви се отнеме думата.

Атанасъ Блажевъ: Моето мнѣние е, както се призна отъ комисията, че е опороченъ, да бжде касиранъ, и азъ моля почитаемото Народно Събрание да приеме това рѣшение.

Димитъръ Грековъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ не чухъ напълно доклада на г. докладчика, нито пъкъ това, което се е говорило по-прѣди по отношение на тоя изборъ; обаче, отъ свѣдѣнията, които можахъ да събера, иска се касирането на тоя изборъ, защото имало нѣкои контестации, които сж били постѣпили подиръ избора. Тѣзи контестации на първо мѣсто говорятъ за нѣкакво си неправилно разпрѣдѣление на секциитъ. Разпрѣдѣлението на секциитъ става, съгласно съ избирателния законъ, отъ една комисия, която се опрѣдѣля отъ самия законъ, и туй разпрѣдѣление става доста на врѣме; обявява се, така щото, ако има нѣкои оплаквания да ставатъ противъ туй разпрѣдѣление, тѣ трѣбва да станатъ на врѣме. И въ Народното Събрание да се иска касирането на единъ изборъ затуй, защото имало нѣкакво неправилно разпрѣдѣление на секциитъ, то е съвършено незаконно. Законътъ такъвои нѣщо поне не прѣдвижда, нито има единъ формаленъ текстъ на законъ, който да дава право да се касира, да се унищожи единъ изборъ, защото станало нѣкакво неправилно разпрѣдѣление на секциитъ, нито пъкъ отъ духа на цѣлия законъ може да се тегли такова заключение.

Втора една причина, която се показва въ контестацията, за да се иска касирането на този изборъ, сжествува въ слѣдующето: че имало въ Араповската секция нѣкаква шайка, която била възпрѣпятствувала на избирателитъ отъ нѣколко сега да гласоподаватъ въ деня на избора. Г-нъ Геннадиевъ ви показва, че именно тѣзи хора, които се оплакватъ, нѣкои отъ тѣхъ поне, тѣзи, на които подписитъ личатъ въ контестацията, сж гласоподавали. Но азъ ще направя друга една бѣлѣжка. Вие помните, г-да народни прѣдставители, че вчера се произнесохте по единъ изборъ, именно, по Брѣзничкия изборъ. Въ Брѣзничкия изборъ, въ протокола вжтрѣ стоеше, че е станало едно смущение — отвънъ изборното мѣсто, наистина, — което разгонило избирателитъ и, вслѣдствие на което смущение, избирателитъ се разбѣгали, но бюрото вземало мѣрки и възстановило реда и изборътъ продължилъ. Но въ самия протоколъ, обаче, бѣше констатирано, че двѣ цѣли общини, състоящи всѣка една отъ по нѣколко села, не сж гласоподавали никакъ. И забѣлжете още и туй, че разликата между полученитъ гласове отъ кандидатитъ бѣше много незначителна — около 115 гласа, ако помня добръ. Е добръ. Направѣте, моля ви се, едно сравнение между това, което рѣшихте вчера, и между това, което ви се прѣдлага да рѣшите днесъ. Вчера вие утвърдихте единъ изборъ, въ който въ самия протоколъ на бюрото, натоварено съ произвеждането на избора, се констатираше, че имало смущения, които сж възпрѣпятствували на двѣ цѣли общини да гласоподаватъ. Азъ не знамъ какво е числото на избирателитъ въ тѣзи двѣ общини, но, въ всѣки случай, то ще бжде по-голѣмо отъ 115 души. Значи, ако допуснемъ, че тѣзи избиратели отъ тѣзи двѣ общини биха гласоподавали, съмнѣние нѣма, че резултатътъ на избора можеше да бжде измѣненъ, защото въ тѣзи двѣ общини числото на гласоветъ е било много по-голѣмо, отколкото числото на гласоветъ, съ които единиятъ кандидатъ е надвишилъ другия. Тогава какво е заключението, което

трѣбва да се тегли отъ този фактъ? Азъ не порицавамъ ни най-малко Събранието, че е утвърдило вчерашния изборъ. И азъ самъ бѣхъ за неговото утвърждение. Но, моля ви се, да не прилагате двѣ мѣрки. Ако искате да бждете безпристрасни, налага ви се да сждите еднакво по всички избори. Тукъ какво се констатира отъ протоколитѣ на бюрата? Въ протоколитѣ на бюрата нито дума нѣма за шайка, нито дума за нѣкакви оплаквания отъ нѣкои избиратели, дадени въ деня на избора. Не е констатирано, че нѣкой е отишълъ прѣдъ бюрото да се оплаква, че има насилия, вършени надъ избирателитѣ, че има шайка, която е изгонила избирателитѣ и че, вслѣдствие на туй, избирателитѣ не сж могли да се допратъ до урнитѣ. Вземѣте тѣзи двѣ положения, сравнѣте ги и вижте на кое трѣбва да даде Народното Събрание повече вѣра: дали на туй, което се констатира въ протокола на бюрото, което е произвело избора, или на туй, което се пише послѣ и за което сж събирани подписи по селата, по крѣчимѣ и другадѣ? Съмнѣние нѣма, че, ако искаме да бждемъ безпристрасни, ако искаме да казваме на черното черно, не бѣло, трѣбва да дадемъ по-голямъ вѣра на туй, което се пише въ протоколитѣ. При протоколитѣ нѣма никакъвъ актъ, нѣма никаква бѣлѣжка, че нѣкое смущение е имало, по причина на което избирателитѣ да не сж могли да гласоподаватъ. Има контестации, на които, най-сетнѣ, не можемъ да дадемъ вѣра, поне дотогава, докогато не се провѣрятъ. Може въ тѣзи контестации да има нѣщо истинно, но трѣбва ли безъ друго да дадемъ вѣра на тѣзи контестации, и давали ли сте по всичкитѣ избори сжщата вѣра, каквато давате на тѣзи контестации? Азъ се страхувамъ върху едно нѣщо. Съмнѣние нѣма, че болшинството може да рѣши, каквото иска, обаче, трѣбва да имате прѣдъ видъ едно нѣщо и не трѣбва да забравяте, че помимо болшинството има и обществено мнѣние, и азъ се страхувамъ, че ако Народното Събрание се увлече въ този пѣтъ, ако касира този изборъ, общественото мнѣние може да каже, че туй касиране е пристрасно. А пѣкъ вие знаете, че още първия денъ, когато се започна провѣрката на изборитѣ, отъ всѣка страна чухме единъ съвѣтъ: бждѣте по изборитѣ безпристрасни, да видимъ, по вашата дѣятелностъ по провѣрката на изборитѣ, дали се рѣководите отъ тази мисль, че вие изпълнявате длъжността на сждии? И азъ ви увѣрявамъ, че, ако като сждии погледнете на този въпросъ, не можете да приемете касирането на избора, ами най-много, което можете да допуснете, то е да стане една провѣрка на тѣзи оплаквания, които се намиратъ тамъ и които, сами по себе си, нѣматъ никакви доказателства, защото, казвамъ още единъ пѣтъ, противорѣчатъ отъ единия край до другия на туй, което е казано въ протоколитѣ. Въ протоколитѣ, наистина, не е констатирано противното, но въ протокола поне е казано, че никакви оплаквания не сж ставали и че изборътъ се е произвелъ мирно и тихо. На туй основание азъ най-покорно ще ви помоля да се съгласите да се допусне една анкета. Нека се провѣрятъ тѣзи оплаквания и, ако излѣзатъ истински, тогава съ чиста съвѣсть, безъ никакво пристрасие, ще се произнесе за

касирането на този изборъ, ако ли пѣкъ тѣ излѣзатъ неистински, тогава ще блѣсне прѣдъ васъ истината и вие въ пълно съзнание ще утвърдите тѣзи избори, като правилно произведени и като изразяющи волята на избирателитѣ.

Азъ ще ви моля, прѣди да свѣрша, още едно нѣщо. Не се увличайте отъ мисльта, че кандидатитѣ могатъ да ви бждатъ неприятни личности! Най-сетнѣ, може тукъ въ Народното Събрание да има и други хора, които да сж неприятни на тогози или оногози, но това не трѣбва да бжде рѣководящото начало, което трѣбва да ни служи при провѣрката на изборитѣ. Ние тукъ, щомъ като сме сждии, трѣбва да не гледаме кой е прѣдъ насъ, ами по-справедливостъ и съгласно закона да отдадемъ право всѣкому, безъ да гледаме, дали очитѣ му сж сини или черни и дали той е приятенъ или неприятенъ.

Туй имахъ да кажа.

Цоло Мисловъ: Г-да Народни Прѣдставители! Нѣмаше какво да говоря по този изборъ, ако не ме бѣ прѣдизвикалъ г Грековъ съ своята назидателна рѣчь, рѣчь, която напълно сподѣлямъ и която сме сподѣляли още прѣди да дойдемъ тукъ въ Народното Събрание. Тази мисль, която той изказа, вѣрвамъ, е била изпълнила вашитѣ глави и вашата съвѣсть още когато положихме клетва, че ще бждемъ народни прѣдставители и ще се произнасяме споредъ съвѣстѣта си така, както разбираме онова, което се разисква. Съ това азъ искамъ да поправа и неумѣстно хвърляния упрекъ отъ г. Д-ръ Геннадиева, а по-рано и отъ други нѣкои прѣдставители, които, прѣди още да видятъ какъ ще гласуваме ние по тоя изборъ, си позволиха да кажатъ че изборътъ ще бжде касиранъ, защото така е било взето рѣшение. Имамъ честѣта да ви заявя, не толкозъ на тия господа, които съставляватъ болшинството, колкото на господата, които сж въ меншеството и които съставляватъ така нарѣчената опозиция, че азъ, който досега съмъ ималъ честѣта да се числя въ болшинството — въ бждѣще не зная какво ще бжде — съмъ човѣкъ, който нѣма да гласувамъ за мнѣнието на комисията по доводитѣ, които се наведоха отъ защитницитѣ на избора и отъ тия, които говориха противъ избора. До прѣди малко азъ бѣхъ съгласенъ да гласувамъ за анкета, защото — да не се обижда г. Боботовъ — азъ съмъ човѣкъ отъ тия, които не искатъ да сждатъ за избора или дѣйствиата въ избора споредъ личноститѣ, та да изваждамъ това логическо заключение, които нѣкои искаха да извадятъ, че, ако г. Боботовъ е билъ авторъ на гнилитѣ вагони, е авторъ и на гнили избори, защото по гнилитѣ вагони той е, именно, лицето, което ще ни освѣтли и, може би, ще го изкараме правъ. Като оставамъ на страна всичкитѣ мотиви, които се наведоха за касирането на избора, и, отъ друга, ония за анкета, азъ ще обърна внимание на това, че ако контестациитѣ сж недостатъчни, а и особеното мнѣние, дадено отъ члена на бюрото подиръ 3—4 дена, не е достатъчно за да се увѣримъ въ неправилността на избора, и ако отсѣтствуватъ други законни причини за да се счита, че такъвъ изборъ, по такъвъ начина извършенъ, е опороченъ, щѣхъ

да гласувамъ за анкета. Но азъ, докогато разбирамъ известни членове на закона, тъй както сж, безъ тълкувание и обяснение, намирамъ, че — всичко друго на страна оставямъ — сж достатъчни тия 2—3 члена на закона, които ще процитирамъ безъ да ги чета, защото ги зная, за да настоя, че изборътъ е опороченъ. Кой именно? Защо, г-да прѣдставители, е издаденъ известенъ избирателенъ законъ за народнитѣ прѣдставители, да се вършатъ изборитѣ съгласно неговитѣ прѣдписания? Нали да бждатъ гарантирани правата, както на избирателитѣ, така сжщо и избраниктѣ да дойде да каже: „Азъ съмъ избранъ на основание на единъ законъ“. И изборъ, извършенъ противъ закона, е опороченъ самъ по себе си. Ето защо, прѣди да процитирамъ тия членове, ще ви моля да обърнете внимание на това. Азъ не искамъ да се явя да защитавамъ Петрова, па нѣма и нужда, но ще кажа, че не е умѣстенъ упректъ за разпрѣдѣлението на секциитѣ, защото не Министерътъ разпрѣдѣля секциитѣ, а комисия специална. Па и въ самия законъ не е казано, че, ако сж неправилно разпрѣдѣлени секциитѣ, Министерътъ може да отмѣни това разпрѣдѣление и да опрѣдѣли друго. Щѣше да бжде добръ, ако е имало оплакване до Министра за неправилното разпрѣдѣление на секциитѣ тогава, понеже законътъ мълчи; човѣшката съвѣсть изискваше поне Министерътъ да разпорежи отъ себе си, щото да се направятъ секциитѣ така, че да бждатъ достъпни на всичкитѣ избиратели. И нѣмаше да го осжждаме, както той завчера каза: защо го осжждаме, когато е разпоредилъ да стане вторъ изборъ, както въ Царибродската околия или другагѣ, понеже законътъ не опжтвалъ какво да прави въ подобенъ случай. Да дойдемъ сега на въпроса, защо, напр., по мое мнѣние изборътъ е опороченъ и защо ще искамъ неговото касиране на основание не на конте-стацията, а на основание на чл. 48 и на послѣдующитѣ, именно, буква б на чл. 49 отъ избирателния законъ? Именно, този членъ, когато искате да бжде правиленъ изборътъ, казва какъ се разпрѣдѣлятъ тия секции; тамъ е казано: (Чете.) „За избирателни центрове се опрѣдѣлятъ градоветѣ и по-многолюднитѣ села, които по своето топографическо положение сж лесно достъпни, като се гледа, щото избирателитѣ да пжтватъ колкото е възможно по-малко“ — тамъ се опрѣдѣля още околията колко души има, колко избиратели има и колко секции. По-надолу нѣма никакѣ опрѣдѣление, че, ако това правило не се съблуди, то не важи за валидността или редовността на избора и че той не може да се касира по тая причина. За мене е важно, че избирателитѣ не сж могли да упражнятъ избирателнитѣ си права не отъ шайкитѣ, а затова само, защото едни сж прашани отъ единия край на околията на другия да минуватъ рѣки и прѣзъ двѣ секции, за да глосоподаватъ въ трета.

Това е направено специално съ цѣль да не могатъ тѣ да упражнятъ своитѣ права. Кой е ималъ възможность да разпрѣдѣля секциитѣ така, както той е намѣрилъ, че ще бжде износно за неговия изборъ? Не ще съмнѣние, че това сж тѣзи господа, които сж имали влияние надъ чиновницѣтѣ, които сж съставлявали комисията, които сж имали

бюрото, които сж съставлявали официалната листа, а не опозиционнитѣ кандидати, които, не ще съмнѣние, нѣмали сж тая възможность. Слѣдователно, отъ това и отъ картата на г. Калчова, и отъ картата на г. Боботанова, и отъ общата карта, която не подлежи на никаква критика, се вижда нагледно, че секциитѣ сж били наредени неправилно. За назидание на ония г. г. кандидати за народни прѣдставители, които, може би, въ бждяще ще се избиратъ, азъ прѣпорѣчвамъ, ползуватъ ли се отъ влияние или не се ползуватъ, да не се домогватъ да искатъ да се разпрѣдѣлятъ така секциитѣ, по начинъ такъвъ, тѣмъ угоденъ, като иматъ прѣдъ видъ, че, ако така направятъ, то ще се касира изборътъ имъ като противозаконенъ. Ето защо, азъ обявявамъ, че ще гласувамъ за касирането на избора. Моля и тия г. г. прѣдставители, които изхождатъ отъ тая гледна точка, да застанатъ за касирането. Ако взехъ думата, то е да кажа, че лицата, които казаха, че е рѣшено касирането на избора, трѣбва да взематъ урокъ отъ факта, който се случи вчера, че, когато гласувахме въ комисията, азъ гласувахъ за анкета, а тѣ бѣха за касирането на избора, и, ако бѣше така, нѣмаше да гласувамъ противъ онова, което се поддържаше отъ другаритѣ въ партията, на която принадлежа.

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ направихъ една грѣшка, която грѣшка даде основание на г. Д-ръ Геннадиева, да направи нѣкакви заключения, заключения такива, които той не би направилъ, ако да не бѣше въведенъ въ заблуждение отъ мене. Намирамъ къмъ прѣписката друго едно заявление, подадено отъ сжщия членъ на окръжния съвѣтъ, отъ което заявление се вижда, че този господинъ се е погрижилъ да даде своето особено мнѣние, не за пръвъ пжтъ на 3 февруарий, а много по-рано. Съобщавамъ този фактъ зарадъ това, защото при наличността на този фактъ, всички онѣзи обидни заключения, направени неволно отъ г. Д-ръ Геннадиева, за смѣтка на този господинъ падатъ. Това се вижда отъ друго едно заявление — то е подадено въ 2 екземпляра. Първото заявление наистина личи, че е получено на 3 февруарий; отъ другото заявление, обаче, се вижда, че то е подадено на 29 януарий; слѣдователно, на другия денъ слѣдъ избора, прѣдсѣдателътъ го е получилъ въ Пловдивъ. То е подадено до прѣдсѣдателя на бюрото, а не до прѣдсѣдателя на Народното Сѣбрание, и го е получилъ на 1 февруарий. Така щото, при тѣзи дати, онѣзи заключения, които се направиха отъ г. Д-ръ Геннадиева, сж заключения, които сами по себе си падатъ, защото фактитѣ, на които той гради своето заключение, се измѣниха.

Ще забѣлѣжа още едно друго нѣщо, което въ моитѣ очи е много по-важно. Г-нъ Д-ръ Геннадиевъ направи едно заключение, за което заключение той не разполагаше абсолютно съ никакви факти, освѣнъ съ единия фактъ — съ своята собствена фантазия, защото известно число избиратели отъ с. Пранга гласоподавали, а другитѣ избиратели били посрѣщнати, както ви докладвахъ, отъ шайка и върнати, и за установяване на този фактъ сж приложили своитѣ

избирателни карти. Обаче, г. Д-ръ Геннадиевъ тегли заключение отъ туй, и казва: „Ето избирателнитѣ списъци, и виждате, че тѣзи господа, които се оплакали, че сж били върнати отъ шайката, сж гласоподавали.“ Прѣди всичко, г. Д-ръ Геннадиевъ, доколкото азъ знаа, не е провѣрилъ тѣзи избирателни списъци, понеже прѣзъ всичкото врѣме прѣписката бѣше въ моитѣ рѣцѣ, и второ, избирателитѣ нѣмаха възможностъ да гласоподаватъ, защото тѣхнитѣ избирателни карти сж къмъ тѣхната контестація. Та, онова заключение, което направи г. Д-ръ Геннадиевъ, бѣше заключение, да каже най-малкото, ситѣло и на нищо непочивающе.

Колкото за забѣлжката, която направи г. Грековъ, имамъ да напомнимъ слѣдното. Той се извини прѣдъ Събранието, че не чулъ доклада ми, и заради това, което говори, той ще говори въз основа на онова, което е чулъ. Азъ говорихъ, както помните, г-да народни прѣдставители, че провѣрочната комисиѣ намѣри, какво има законно основание да счита, че неправилно, несъобразното съ закона разпрѣдѣление на секциитѣ е поводъ за касация. Г-нъ Грековъ отговори, че въ закона нѣма указание, нѣма изрично разпореждане, отъ което да слѣдва, че г. г. народнитѣ прѣдставители иматъ право да касиратъ подобенъ единъ изборъ. Народниятъ прѣдставител г. Мисловъ посочи на други нѣкои разпорѣждания, изрични въ това отношение отъ избирателния законъ; азъ ще добавя къмъ тѣзи разпорѣждания общото разпореждане, въ което ще бжде включено и правото на Народното Прѣдставителство, и въ такъвъ случай, какъвто е настоящиятъ, ако намѣри, че изборътъ по тази причина е неправиленъ, да го касира. То е чл. 120 отъ избирателния законъ. Но азъ мисля друго. Ако въ избирателния законъ да нѣмаше никакво разпореждане, то фактътъ на неправилното разпрѣдѣление на секциитѣ, като фактъ, въ рѣцѣтъ на такъвъ суверенъ, какъвто е Народното Събрание, е основание да признае Народното Събрание такъвъ единъ изборъ за опороченъ и като такъвъ да го касира. И ето защо. Азъ счетохъ, че това не е основание за касиране на единъ изборъ, то тогава ако за минута си въобразимъ такъвъ единъ фактъ, че има такова едно разпрѣдѣление на секциитѣ, щото гр. София трѣбва да гласоподава въ гората или въ селцето Бояна, а Бояна трѣбва да гласоподава въ София, т. е. да стане този избирателенъ кадрилъ, за който ви говорихъ, то ние съ чиста съвѣсть само на това основание, че липсватъ нѣкои формални изрични разпорѣждания въ закона, трѣбва ли да признаемъ, че тия, които сж правилно такова разпрѣдѣление на секциитѣ, искали сж да дадатъ възможностъ на избирателитѣ да изкажатъ свободно своето мнѣние? Очевидно е, че такива едни заключения, каквито прави г. Грековъ, колкото и да бждатъ формално прави, върни — толкозъ сж по неправи отъ човѣшко гледище, отъ гледището на онази справедливостъ, отъ която трѣбва да се ръководи Народното Събрание. Тѣзи сж само бѣлжкитѣ, които имахъ да направя като възражение противъ онова мнѣние, което има провѣрочната комисиѣ по настоящия изборъ.

Ползувамъ се отъ случая да съобща на Народното Прѣдставителство още единъ фактъ и то лично на г. Рача Петровъ. Сега получихъ други свѣдѣния и вижда се, че наистина полицията е била воглавъ на тия шайки. Имамъ тукъ въ оригиналъ записката на пристава, съ която записка моли да се отпуснатъ револвери и други оржжия на онѣзи господа, които той посочва. Имената на тия господа, както и неговата разписка, сж уловени, и имената сж на шайкаджиитѣ, които сж въоръжени, кой съ кама, кой съ револверъ. Отъ сжщото дѣло, което току-що прочетохъ, виждамъ показанията на полковникъ или подполковникъ Карастоянова, отъ които показания слѣдва, че тия господа отъ гр. Станимака (Рачо Петровъ: Отъ с. Арапово!) наистина сж били въоръжени отъ петата до главата. Не е въпросътъ да се гледа на единъ изборъ така: пропадналъ билъ Кочо Калчовъ и неговиятъ другаръ Епитропу въ Арапово и, слѣдодателно, тѣ иматъ право да се оплакватъ, че изборътъ е опороченъ само въ тази секция, и наопаки, понеже тѣ печелятъ избора въ Станимака, слѣдодателно, всичкитѣ оплаквания, или всичкитѣ факти, които опорочватъ избора и въ Станимака, да нѣматъ значение. Азъ мисля, че въ този случай лично азъ безъ комисиѣта — този фактъ не се обсъждаше отъ провѣрочната комисиѣ, — азъ мисля, казвамъ, че слѣдъ тѣзи добавъчни свѣдѣния, които тукъ събрахме, изборътъ е опороченъ не само въ Араповската секция, но и въ Станимашката. Ако това е обидно за Коча Калчовъ и Епитропу, че въ тази секция, въ която сж излѣзли побѣдители, е имало шайка и, слѣдодателно, ние считаме избора въ тая секция за опороченъ, тази обида не е основание да не признаемъ, че и въ другата секция изборътъ е опороченъ, макаръ че сж побѣдили г. г. Боботановъ и Шоповъ. Но което е най-важното въ тоя случай, то е прѣдположението, че отъ всичкитѣ данни по дѣлото слѣдвало, какво тия шайки, воглавъ на които е стоялъ, както вече положително се установява, околийскиятъ началникъ съ сонмъ стражари, тази полиция е искала да избере Коча Калчовъ и Епитропу. (Димитъръ Ризовъ: Не можете ли да прочетете имената?) Документитѣ сж два. Първиятъ документъ е една записка съ дата 27 януарий 1901 г., подписана отъ Станимашкии градски приставъ Иванъ Г. Ахчиевъ. Вториятъ документъ е едно скръбно извѣстие, върху външната страна на което сж записани на гръцки языкъ лицата, които сж взели револвери, патрони и ножове отъ Тома Ангеловъ Мангаракъ, отъ гр. Станимака. Тия два документа сж приложени къмъ слѣдствената прѣписка подъ входящия № 199/1901 г. Първиятъ документъ има слѣдующето съдържание: „Тома, моля, дай на приносящия двѣ пачки патрони и два револвера Булдоци. Станимашкии градски приставъ Иванъ Г. Ахчиевъ.“ Той е, види се, полуграмотенъ приставъ. На другия документъ е написано по гръцки. Тукъ сж изброени имената, но нищо не мога да разбера. (Константинъ Серафимовъ: Каква дата носи записката?) 27/I 1901 г.

Иванъ Халачевъ: (Отъ трибуната.) Г-да прѣдставители! Азъ въ рѣчта си, която ще бжде много кратка, ще

искаме да напомня на нѣкои рѣшения, които се взеха отъ Народното Сѣбрание, а така сжщо и отъ комисията по миналитѣ провѣрени избори. За да се иска касирането на конкретния изборъ, комисията го е рѣшила съ единъ гласъ повече, т. е. единъ гласъ повече надтежнѣлъ за касирането — били сж 12 срѣщу 13, — и азъ мислѣхъ, че г. Малиновъ, когото познавамъ за единъ много добъръ формалистъ, щѣше да даде едно голѣмо уважение и почитание на законнитѣ наредби въ избирателния законъ. Всичкитѣ избори, които се произведоха, станаха на основание на този законъ, който дѣйствува сега, и менѣ ми се струва, че мнозина отъ прѣдставителитѣ, като съзнаватъ въ нѣкои страни неговитѣ нелѣпости, взели сж мѣрки още въ сегашната сесия тѣ да се прѣмахнатъ. Вие знаете, че чл. чл. 48 и 49 отъ избирателния законъ нареждатъ, че комисията, която опрѣдѣля секциитѣ, се състои отъ прокурора на окръжния сждъ, отъ прѣдсѣдателя на окръжния сждъ, отъ окръжния управителъ, отъ кмета на града и отъ одного отъ членоветѣ на постоянната комисия; така че, въ това състояние на бюрото не може да се гледа само че влиза единъ управителъ, който искалъ или заповѣдалъ тѣй да стане, но влизатъ и двама магистрати, които въ всѣки случай не сж имали този интересъ да прокаратъ нѣщо за или противъ единия или другия кандидатъ. Нѣщо по-нататѣхъ. Ще е въ паметта, може би, на тѣзи господа, които сж били въ комисията, че е ставалъ въпросъ, като какво влияние има върху избора назначаването на една секция въ не многолюдно мѣсто. Такъвъ е билъ случая, напр., по Ловчанския изборъ. Отъ Ловечъ имало една контестация, въ която ловчалиитѣ се оплаквали, че комисията, която е опрѣдѣляла секциитѣ, намѣсто да назначи Угърчинъ, което брое повече отъ 700—800 кжци и кето има повече отъ 1.000 избиратели, комисията е назначила с. Радювене. (А постолъ Урумовъ: Опозицията спечели, а не Правителството, и затова се остава безъ послѣдствие този пунктъ!) Азъ говоря за принципа и за взетитѣ рѣшения. Ако е работата, когато печели оппозицията, да се уважаватъ заявленията, вие ще попаднете въ едно . . . (А постолъ Урумовъ: Тия, които поддържаха туй нѣщо, не спечелиха!) Ние рѣшенията трѣбва така да подчеркнемъ, че рѣшението за Ловчанския изборъ е затуй, защото спечели оппозицията, и че комисията изказва възгледъ, че когато печели оппозицията . . . (А постолъ Урумовъ: Не затуй, че печели оппозицията, но че на тия, които правятъ тия разпрѣдѣления, не имъ се удаде възможность да попрѣчатъ на избирателитѣ да гласоподаватъ!) Че кой прави разпрѣдѣленията? Че вие сте янлжшъ! Разпорежданията, прѣди всичко, не сж станали отъ нашата партия — управителъ е билъ Минчевъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Правителственитѣ кандидати!) Правителствени кандидати тамъ не е имало. Ами че ако е имало правителствени кандидати, тѣ ли ще наредятъ секцията въ Радювене, послѣ да протестираатъ и да искатъ Угърчинъ? Азъ ви се моля да се заинтересувате съ тоя въпросъ — може би, когато сте го рѣшили, набърже сте го рѣшили, — че с. Угърчинъ има 700—800 кжци. И вие, когато сте рѣшили, че това е

работа на административнитѣ власти, вие трѣбва да знаете, че сте длъжни да почитате вашитѣ рѣшения. (А постолъ Урумовъ: Отъ списъцитѣ се вижда, че повечето отъ селянитѣ на Угърчинъ сж отишли да гласоподаватъ, слѣдователно, това разпрѣдѣление не е повлияло върху избирателитѣ.) Че така ли се разглеждатъ работитѣ? Че такива ли рѣшения могатъ да взиматъ хората? Демекъ, да проведатъ София да гласоподава въ Княжево или Подуене, че ако отидатъ повече хора да гласоподаватъ, да считате, че то не е повлияло. И тая е хубава логика! И отъ тая логика, която прокарва комисията, ще дойде врѣме когато ще плачете. Тя е най-врѣдна логика. Недѣйте мисли, че съ тази логика правите добро. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Много сж плакали!) Затуй ли, че плакахте, дойдохте да разплаквате? Азъ мисля, че тѣзи, които сж плакали, не трѣбва да разплакватъ, а да помиряватъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Ще се види и вашиятъ изборъ!) Вие по моя изборъ нищо не можете да кажете; само може да кажете, че не съмъ отъ вашитѣ! (Глъчка.) Туй трѣбва да знаете, понеже ме прѣдизвиквате по чужди изборъ; ако не ме прѣдизвиквате, нѣмаше да говоря. Вие недѣйте мисли, че не мога да отговарямъ! И до утрѣ, ако ме смущавате, ще отговарямъ и тогава ще отида на прѣдмета! (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Говорѣте!)

Азъ си послужихъ съ това взето рѣшение въ комисията, защото деликатното положение на този изборъ е туй, че съ единъ гласъ комисията е наддѣляла да го касира — 13 срѣщу 12 — и че деликатното положение на комисията е още туй, че не мѣри съ единъ аршинъ. Говоря на факти — не говоря празни думи. И комисията трѣбва да излѣзе да обясни и да каже, защо въ Ловчанския изборъ приема рѣшение, че чл. 49 отъ избирателния законъ по разпрѣдѣлението на секциитѣ нѣма нищо общо съ избора и че това е право на административната комисия, която ги нарежда, и защо сега въ конкретния случай, само защото избранитѣ сж отъ меншеството, дава се едно второ тълкувание отъ сжщитѣ хора, отъ сжщитѣ сждии, отъ сжщитѣ депутати, отъ сжщата Камара. Казва се, че ние по изборитѣ на тѣзи, които не сж отъ нашитѣ, рѣшаваме, че чл. 49 отъ избирателния законъ има отношение къмъ избора и не спазването му влѣче по себе си касирането на избора. Даже до тамъ отиватъ — да се не съгласяватъ на една анкета.

Нѣщо по-нататѣхъ. Изказанитѣ тѣзи думи се отнасятъ къмъ взетото рѣшение на комисията, което е уговорено и отъ Сѣбранието, касателно секциитѣ, и вие може да гласувате да се касира изборътъ — това е ваше право, защото законътъ ви дава това право, — но едно нѣщо ще съберкате, че нѣма да почитате взетитѣ рѣшения на Сѣбранието, което непочитание е много лошо, защото съ него хората ще дойдатъ единъ день да разправятъ, че Сѣбранието въ еди-коя си сесия не почитало рѣшенията си. Както забѣлѣжи г. Грековъ вчера по единъ изборъ, какъ е възможно съ два аршина да мѣрите? (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Той е отъ друга категория!) Отъ друга категория, отъ вашитѣ, отъ съюзнитѣ сили! Вчера рѣшихте, че г. Емануилъ Начевъ може да прѣдставлява Бръзничката околия мимо туй, че 2—3

села не сж гласоподавали, а въ настоящия случай казвате, че отъ едно село, именно, отъ село Садово, гласоподавали само 5 души. (Апостолъ Урумовъ: Ама не е имало да минаватъ прѣзъ една секция, та да отиватъ въ друга да гласоподаватъ!) Азъ ви разправихъ по-рано, и когато приказвахъ за секциитѣ тогава трѣбваше да говорите. Азъ сега не говоря за секциитѣ, и вие изгубихте това право. Сега ще говорите, какъ утвърдихте избори, въ които села не сж гласоподавали. И като казвате, че имате право, когато вчера утвърдихте избора, въ който 2—3 села не сж гласоподавали, азъ ще ви кажа, че сте длъжни да утвърдите и сегашнии. Ама вие ще кажете: хубаво, но нѣма да го направимъ! Ще ви кажа, че имате много широка съвѣсть, ако не утвърдите този изборъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: По вчерашния изборъ нѣмаше никакви контестации!) Моля, моля! (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Вие признавате ли, че единъ полицейски приставъ и околийскитъ началникъ сж ходили да агитиратъ?) Азъ всичко това ще призная, но само когато се провѣри.

Димитъръ Петковъ: Г-нъ Прѣдсѣдателю! Вие прѣдсѣдательствувате ли, или не? Какви сж тия работи? Събрание ли е тукъ, или крѣпча! (Глъчка.)

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Азъ забѣлзвамъ, че това не смущава оратора.

Димитъръ Петковъ: Смущава го! Какви сж тия работи? Спите ли Вие тамъ на бюрото?

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Моля ви да сте по-приличенъ въ израженията си!

Димитъръ Петковъ: Безсрамници! Длъжни сте да почитате, когато хората говорятъ!

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Азъ Ви моля да се отнасяте по-прилично. Не мислѣте, че се намирате въ епохата, когато можехте този чалъмъ да продавате и дѣто трѣбва, и дѣто не трѣбва! Бждѣте приличенъ!

Димитъръ Петковъ: Или прѣдсѣдательствувайте, или не стойте тамъ!

Алекси Филиповъ: Самиятъ ораторъ не се оплаква, а Вие го защищавате!

Манолъ Златановъ: Азъ моля г. г. прѣдставителитѣ да слушатъ г. Халачева, защото, както виждамъ, той не е готовъ да говори, та да го изслушаме и да видимъ какво ще ни каже. Той е доволенъ постоянно да го закачатъ, та да отговаря. Така може да става цѣлъ день.

Иванъ Халачевъ: Сега, по въпроса за контестациитѣ. Контестациитѣ би трѣбвало да се уважатъ, споредъ мене, и да се провѣриватъ.

Димитъръ Петковъ: Като прѣдсѣдатель, трѣбва да се държите...

Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Нѣмамъ нужда отъ вашитѣ наставления.

Димитъръ Петковъ: Имате голѣма нужда отъ наставления!

Петъръ Станчевъ: Чакайте малко и ние да ви раздразнимъ!

Димитъръ Петковъ: Вие ще говорите отъ Петигорскъ!

Манолъ Златановъ: Потърпѣте малко! Говори бе джанъмъ!

Иванъ Халачевъ: (Продължава). Сега дохождамъ на въпроса за заявленията. Всичкиѣ заявления, които се подаватъ срѣщу изборитѣ въ видъ на контестации, трѣбва да се провѣриватъ. Азъ има да отбѣлѣжа единъ фактъ. Азъ не съмъ дошълъ тукъ да говоря рѣчь, за да защищавамъ, да утвърдите или касирате избора, а съмъ дошълъ на трибуната само да констатирамъ 3-4 случая, дѣто Събранието е мѣрило и мѣри съ два аршина. Сега какви сж доказателствата основанията ми да твърдя туй нѣщо? Доказателствата и основанията, за да кажа това нѣщо, сж слѣдующитѣ. Ще ви кажа, че пѣма изборъ, който да е миналъ тукъ безъ контестации. Моля г. Златанова, като прѣдсѣдатель на комисията, да утвърди — по-сетнѣ, разбира се — колко избори сж минали безъ контестации, и, ако намѣрите повече отъ петъ, то ще бжде много хубаво. Най-напрѣдъ ще му кажа, че по тѣхния изборъ, Видинскитъ, имаше петъ контестации. (Манолъ Златановъ: Четохте ли, твърдите ли?) Да! Защо? (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Ако лъже, защо го закачате? — Прѣдсѣдательствующий Атанасъ Краевъ: Моля ви, г-да, оставѣте оратора да говори!) Ако лъжа, г. Златановъ ще каже, че не е така. (Манолъ Златановъ: Това сж празни работи!) Фактъ е, че имаше контестации, а, като имаше контестации, трѣбваше да се докладватъ на Събранието и Събранието да вземѣше едно рѣшение по тѣхъ. Въ кой вашъ изборъ Вие докладвахте контестации? Въ никой. Въ избори, дѣто сж станали насилия, дѣто сж станали сбивания, дѣто се е намѣсила войската, за тѣхъ никаква важност не се даде, обаче, за избори, като тѣзи, всички срѣдства сж вземени, да се касиратъ. Основанията да се касира изборътъ, може би, да сж добри, може би, и срѣдствата, които се търсятъ, и доказателствата, които се събиратъ, да сж много; но едно нѣщо, което трѣбва да се направи, то е, че всичко трѣбва да се провѣри чрѣзъ една анкета. Възможно е вие да не се съгласите на това нѣщо, защото много право забѣлѣжи Дѣдо Цапковъ, че г. Боботановъ не е отъ Конушката околия и, слѣдователно, нерденъ нерие да го избиратъ. Азъ пъкъ ще кажа, че г. докладчикътъ на този изборъ е отъ Бесарабия и еднакво го избраха отъ Кула или отъ Бѣлоградчикъ. Така щото, само зарадъ това да касираме хората, защото не били родомъ оттамъ а отъ другадѣ, такъвъ резонъ, такъвъ мотивъ не може да сжествува на свѣта. Избирателитѣ на едно или друго мѣсто сж довольно възможни да разбератъ било отъ прѣпоржката на една партия, било отъ прѣпоржката на едно лице, и да си дадатъ гласа за одного или другого. Азъ обръщамъ вниманието на Народното Събрание върху тия 2—3 рѣ-

пени, които е взело. И който се съмнява въ Ловчанския изборъ че не е тъй, може да го прочете. Ще бжде несправедливо, ако мърите съ два аршина, ако на два типични, на два идентични избора не гледате еднакво, а единия утвърдявате, другия касирате. Никога Събранието не се е произнесло на основание на констестации да се касира единъ изборъ. Даже съмъ чувалъ едно мнѣние, поддържано отъ комисията, че на констестации, които не сж заблѣжени, които не сж утвърдени въ протокола на избора, не се дава никакво внимание. Менѣ ми се струва, че такова едно крайно мнѣние, изказано отъ страна на комисията, не трѣбва да се слуша. Би трѣбвало да се провѣри, а за да се провѣри, има едно срдѣство—анкета. Отъ какво има да се плаша правителственото болшинство ако отиде една анкета да провѣри тия оплаквания, дали сж дѣйствителни, или не? Въ тѣхни рѣцѣ е и полиция, и войска, и всичко. Затуй азъ се присѣдинявамъ къмъ изказапото мнѣние отъ г. Грекова — да назначи Събранието една анкета по този изборъ.

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Само една блѣжка, г-да народни прѣдставители! Г-нъ докладчикътъ допълни нѣкои факти. Той ни прочете едно заявление, отъ което се вижда, че членътъ на окръжния съвѣтъ, който е взелъ участие въ бюрото на Араповската секция, нѣколко дена по-късно изпраща своето мнѣние, т. е. на другия денъ отъ избора той го е формулиралъ. Това нѣщо е много важно — азъ самъ го признавамъ, — това нѣщо дава повече сила на документитѣ, които се прѣдставятъ прѣдъ насъ, и ние сме принудени да обърнемъ по сериозно внимание. Но оттамъ, до абсолютно приемане за вѣрно всичко това, което се излага, е пакъ далечъ. Сега, именно, и азъ искамъ заедно съ другитѣ г. г. прѣдговоривши анкета, и я искамъ не само на основание на този фактъ, но и на основание другитѣ доказателства, намѣрени пакъ отъ г. докладчика. Сега вече анкетата е необходима, тя ни се налага и не можемъ да я отбѣгнемъ, защото анкетата е подкачена и се върши, само че се върши непълно; защото сж събрани свѣдѣния — и много добри е сторено, — но вие виждате, да по-стѣжватъ книжа отъ Министерството на Правосъдието, които се четатъ, вие виждате една записка отъ единъ приставъ и половината мислимъ, че е полицейски приставъ. (Манолъ Златановъ: Градски приставъ!) Моля ви се, и г. Рачо Петровъ пита кой е тоя полицейски приставъ; значи, и той разбра, че се касае за полицейски приставъ. Ние се намираме въ едно недоумѣние, защото се анкетира непълно. Ние не знаемъ, отъ кого е подписанъ този документъ, не знаемъ, дали този, който го е подписалъ, е градски или полицейски приставъ, и да видимъ, какво ще рече този човѣкъ за този подписъ. Който не знае какъвъ приставъ е той, азъ ще му обадя. Мога да ви кажа, че не е полицейски приставъ, и сигурно докладчикътъ не е ималъ намѣрение да каже, че е градски приставъ. Той е служилъ въ кметството, но азъ не го познавамъ и не мога да ви кажа, дали е останалъ отъ старото кметство, или е отъ новото; не мога да ви кажа, дали е дѣйствувалъ въ полза на избра-

нитѣ кандидати, или въ полза на пропадналитѣ. Ние, като имаме такъвъ документъ, макаръ да не е въ Араповската секция, макаръ и въ Станимашката, трѣбва да провѣримъ това нѣщо. Ето защо, менѣ ми се струва, че и подиръ тия нѣща, които се казаха, анкетата ни се налага, и азъ поддържамъ прѣдложението, което се направи за анкета.

Тодоръ Влайковъ: Азъ бѣхъ членъ въ комисията, но не присѣдствувахъ въ врѣме на засѣданието, когато се е рѣшавала сѣдбата на този изборъ. Сега азъ ще гласувамъ за анкетата на този изборъ, и ето защо. Главниятъ аргументъ, споредъ който безсъмнѣно нѣкакъ си се иска да се касира тоя изборъ, е, да го кажемъ, безобразното разпрѣдѣление на секциитѣ. То е нѣщо, което не подлежи на съмнѣние; то е нѣщо, за което нѣма нужда отъ анкета, защото картата е на лице и разстоянията могат да се знаятъ и пр. Това е нѣщо, което не се оспорва. Но менѣ ми се струва, че зарадъ такова или инакво разпрѣдѣление на секциитѣ не би трѣбвало да се иска касирането на единъ изборъ. Не защото чрѣзъ това или онова разпрѣдѣление на секциитѣ не може да се повлияе на избирателитѣ, не защото не може да се попрѣчи на едни или други избиратели да дойдатъ, — не зарадъ това, а първо, защото отъ разпрѣдѣлението, отъ това или онова разпрѣдѣление на секциитѣ не е могло да бжде измѣрено, не е могло злото разпрѣдѣление на секциитѣ да се появи и да се изиска, понеже това става прѣдварително, не може да се изиска прѣдварително нѣкаква поправка на това зло. Обвиняваше се Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи защо го е допусналъ; но споредъ законътъ Министерътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи не се бърка никакъ въ туй разпрѣдѣление на секциитѣ; нему се съобщава само по-нататѣкъ за надлежното разпореждане. Сега, ако имаше въ закона нѣкакъ си опрѣдѣлено, че когато се направи такова, или инакво разпрѣдѣление, ако има нѣкои недоволни отъ него, да се оплачатъ прѣдъ по-горната властъ, и тази по-горна властъ да го отиѣни, ако е направено такова оплакване, и по-горната властъ не го отиѣни, тогазъ би имало по-голъмо основание, да се измѣни резултатътъ на избора. Но това е единъ недостатѣкъ на закона — такова нѣщо нѣма. И сега, ако допуснемъ, че по тия съображения може да се иска касирането на единъ изборъ безъ да гледаме на това, че и досега, както е било, и въ този изборъ, особено въ повечето отъ избирателнитѣ околии, дѣто въ окръжнитѣ съвѣти е имало хора заинтересовани, особено хора, съчувствующи на тогавашнитѣ правителства; като оставимъ на страна, че навсѣкждѣ тия хора сж създали едно пристрастно, едно несправедливо разпрѣдѣление на секциитѣ, което, ако вземемъ прѣдъ видъ, трѣбвало би въ всичкитѣ тия случаи да искаме, особено пъкъ кога имаме нѣкакви заявления въ дѣлото, би трѣбвало, казвамъ, да искаме касирането, а ние не сме вземали досега това нѣщо прѣдъ видъ. Но азъ мисля, че би се създадъ единъ много опасенъ прецедентъ, като допуснемъ че този законъ ще остане и запапрѣдъ. Наистина, ние мислимъ, че ще се измѣни, но ако допуснемъ, че този законъ ще остане и запапрѣдъ,

то при едни слѣдующи избори, като се има прѣдъ видъ този прецедентъ, всѣкога комиситѣ, върховнитѣ комисии, които ще разпрѣдѣлятъ секциитѣ, могатъ прѣдварително да опорочатъ всички избори, особено ония, дѣто мислятъ, че нѣматъ шансъ да спечелятъ — ще съставятъ едно безобразно разпрѣдѣление на секциитѣ и никой не може да го отмѣни. Нека се оплачатъ триста пѣти на Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, и той нѣма право да го отмѣни, и тогава прѣдварително всички избори ще бждатъ опорочени въ основата си. (Драганъ Цанковъ: Ще ги прѣдадемъ подъ сждъ!) И сега може да се дадатъ подъ сждъ, но за резултата на избора това нѣма да помогне. И даже би могло да не прашатъ хора на избора, и шайки да не съставляватъ, и само съ това да ги опорочатъ. Както, напр., да кажатъ София да отиде да гласоподава въ Бояна. Отъ такова едно разпрѣдѣление всѣки ще признае, че тукъ е отнета възможността на избирателитѣ да отидатъ добросъвѣстно да изпълнятъ своето избирателно право. Та, азъ мисля, че като признавамъ, че, наистина, както съ това безобразно разпрѣдѣление на секциитѣ, така и въ всички други подобни случаи — а тѣ сж много и тамъ дѣто противникитѣ сж спечелили, и тамъ дѣто сж изгубили, — като признавамъ, че съ това е направена една въпиюща несправедливостъ, като признаемъ, че това безобразно разпрѣдѣление на секциитѣ показва политическия моралъ на ония, които сж го направили, нѣщо, което ги много добръ прѣпоръчва, азъ мисля, че нѣмаме право и основание само поради това да искаме да се касира единъ изборъ. По това не може да се иска и анкета, защото нѣма какво да се изслѣдва — работитѣ сж на лице. Да доказваме, че това е така, а не иначе, кагато имаме картата на лице, нѣма нужда. Така щото, на основание на този фактъ, да го кажемъ, ние или трѣбва да искаме касирането или утвърдението, или да го не земаме никакъ прѣдъ видъ. По поводъ на това за анкета не може да става никакъ дума. Та, само тоя фактъ, който е най-неоспоримъ, менъ ми се струва, че не е достатъченъ да се иска касирането на избора. Оставатъ другитѣ факти, които дѣйствително иматъ голѣмо значение: шайката, участието на полицията. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: И агитациитѣ на началника!) Да, и агитациитѣ на началника. Дѣйствително, присѣтствието на една шайка, която може да изпѣди повече или по-малко избиратели, това и въ нравствено отношение опорочва избора, на несъмнѣно може да попрѣчи и на резултата. И твърдѣ е възможно да е попрѣчило тукъ, така щото, сжщинскитѣ избраници да не сж тия, които стоятъ тукъ, а ония, които сж пропаднали. Но това нѣщо трѣбва да се докаже. Ето защо азъ поддържамъ и ще поддържамъ, че за да имаме основа да искаме касирането на този изборъ въз основа на по-нататѣкъ изброенитѣ факти, т. е. зарадъ шайкитѣ и участието на полицията, трѣбва тия работи да се докажатъ и заради това, именно, трѣбва да искаме анкета.

Раче Петровъ: Г-да прѣдставители! Нѣма да говоря за онова, което се е вършило прѣзъ врѣме на изборитѣ.

Искамъ да забѣлѣжа, прѣди всичко, за онова, което г. докладчикѣтъ заяви, по нѣкакво слѣдствено дѣло, че, когато се говори за единъ приставъ, той не е полицейски, слѣдователно, не е човѣкъ, когото азъ съмъ назначилъ въ качеството си на министъръ и, слѣдователно, не е човѣкъ, когото съмъ натоварилъ, както често се изразява г. Цанковъ, да помага на моитѣ приятели. Само това искахъ да се констатира. (Иванъ Московъ: Какъвъ приставъ е билъ?) Казватъ приставъ. Той е нѣкакъвъ градски агентъ. Азъ казвамъ, че не съмъ го назначавалъ и не го познавамъ.

Ще говоря прѣди всичко по туй, дѣто вече нѣколко пѣти се хвърлятъ върху мене обвинения и оправдания за разпрѣдѣлението на секциитѣ и послѣ, ще ми позволите, въ качеството ми на народенъ прѣдставителъ, да ви обърна вниманието малко върху разпрѣдѣлението на секциитѣ, не вече въ качеството ми на бившъ министъръ.

Относително секциитѣ, вие виждате по закона, че разпрѣдѣлението имъ става отъ една комисия, която, трѣбва да се каже, че се състои отъ хора, почти що независими отъ Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи, съ изключение на окръжнитѣ управители. Пъкъ като дойде да се касае за мене, когато азъ бѣхъ Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, мога да ви кажа, че всички почти окръжни управители сж били положително, даже ако щете, отъ мене независими. Азъ приехъ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи на 28 ноемврий, а заповѣдта за разпрѣдѣлението на секциитѣ бѣше дадена единъ мѣсець слѣдъ туй. Въ това врѣме азъ нито успѣхъ да смѣли администрацията, да назнача свои хора, както казва Дѣдо Цанковъ, та по този начинъ да давамъ специални заповѣди за разпрѣдѣлението на секциитѣ, нито пъкъ можахъ да мисля, какъдъ какви хора може да се турятъ за кандидати за народни прѣдставители, та съобразно съ това да давамъ специални заповѣди на тия окръжни управители, защото тѣ сж единственитѣ лица, на които азъ бихъ могълъ да влияя. Ще се съгласите, че на прѣдсѣдателитѣ на окръжнитѣ сждилища, на прокуроритѣ, на членовѣтъ отъ постояннитѣ комисии, които произлизатъ отъ окръжнитѣ съвѣти, избрани отъ моитѣ прѣдшественици, азъ едвали въ качеството си на Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи можехъ да имамъ какво да е влияние. Слѣдователно, ако окръжнитѣ управители бѣха останали отъ миналия режимъ и ако останалитѣ членове въ тия комисии сж били положително независими отъ мене, азъ не мога да разбера, какъ може да става дума, както твърди Дѣдо Цанковъ, че подъ мое влияние ставало разпрѣдѣлението на секциитѣ. (Драганъ Цанковъ: Не подъ влияние, а по подсказване!) Влиянието, което ще упражня, то е подсказване. Ако искахъ да упражня влияние върху тѣхъ, увѣрявамъ ви, че нѣмаше да бждете тукъ. Това е, слѣдователно, до разпрѣдѣлението на секциитѣ.

По-нататѣкъ казватъ: какъ така, когато е имало оплакване, Министрътъ не е обърналъ внимание и не е отмѣнилъ нѣкои разпрѣдѣления на секциитѣ. Не само оплаквания имаше отъ частни лица, отъ кандидати и пр., но, ако щете, имаше оплаквания и отъ окръжни управители. Г-нъ Цанковъ! Хората, на които съмъ влиялъ, се оплакватъ, че сж били разпрѣдѣлени секциитѣ не така, както сж

искали; такива сж Русенският окръжен управител г. Горбаповъ и Ловчанският окръжен управител г. Минчевъ. Вие виждате отъ какви хора имаше оплакване. Следователно, азъ не разбирамъ защо може да се говори, че азъ съмъ влиялъ или съмъ подсказвалъ на окръжните управители. Знамъ, че ще кажете, само тамъ, дѣто вие ще се избирате, но не дойдохте по-рано да ми кажете, че ще се избирате тамъ. (Драганъ Цанковъ: Ами твоятъ съвѣтникъ, какъ го викатъ, онзи... кюсето, кѣдѣ ходи?) Понеже ми говорите за съвѣтникъ, ще ви кажа, че имахъ по-други съвѣтници много по важни, много по-значителни, но недѣйте ме кара да ги казвамъ. (Иванъ Московъ: Кои сж?) Вие може да ги запитате; тѣ сж между васъ, които ви окръжаватъ. Попитайте ги, тѣ ще ви кажатъ.

Имало оплаквания, казватъ. Защо не съмъ взелъ подъ внимание тия оплаквания. Е добръ, г-да народни прѣдставители, азъ не зная дали вие можете да допуснете на единъ министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи, когато по закона не му е прѣдоставено право, да си позволява да тълкува законитѣ, както нему се иска, и да отмѣнява рѣшенията на комиситѣ, които положително сж независими отъ него. (Манолъ Златановъ: Радославовъ промѣни секциитѣ отъ едни села въ други, безъ да пита комиситѣ!) Азъ не съмъ Радославовъ. (Манолъ Златановъ: Азъ говоря само за факти, понеже правите голѣмъ комплиментъ на българскитѣ министри, че тѣ не могли да го направятъ.) Може да има министри, които сж способни да го направятъ, но азъ не го направихъ. (Манолъ Златановъ: Азъ за Васъ не говоря!) И не счетохъ за нужно да го направя, защото, ако си позволяхъ да го направя за онѣзи мѣста, за които, може би, азъ съмъ убѣденъ, че разпрѣдѣлението на секциитѣ е неправилно и да ми удобряхте моето поведение, защо да не го направя и за други нѣкои, за които и мене ярадисваше и да кажа да се оплачатъ, както се оплакваха и за другитѣ. Трѣбва да държите, споредъ мене, да не смѣе министърътъ да отмѣнява законитѣ и да произволничить тѣхъ. На това начало съмъ се и азъ придържалъ и бихъ желалъ тоже да рѣшите, че никой министъръ нѣма право да отиде да отмѣнява едно рѣшение, което произтича отъ единъ законъ, отъ една специална комисия, опрѣдѣлена по единъ законъ, създаденъ отъ Народното Събрание. (Драганъ Цанковъ: Ами когато ти прѣдставихъ отъ Враца картата, за да видишъ какъ сж разпрѣдѣлени секциитѣ, тури ли подъ сждъ ония магарета?) Нѣмахъ право. (Драганъ Цанковъ: Какъ да нѣмашъ право?) Недѣйте ме кара да казвамъ, че сте изветрѣлъ, бе Дѣдо Цанковъ. Азъ ви чета закони, а вие ми казвате, защо не съмъ ги далъ подъ сждъ. Азъ нѣмамъ право да ги дамъ подъ сждъ! Ако щете дайте ги вие подъ сждъ, защото Народното Събрание е компетентно да се произнася за правилността на дѣйствиата на ония комисии. (Драганъ Цанковъ: Министритѣ сж турени да турятъ подъ сждъ своитѣ чиновници!) Не сж мои чиновници. (Драганъ Цанковъ: Твои сж окръжнитѣ управители!) Окръжниятъ управител не е мой чиновникъ, азъ го заварихъ тамъ. Тукъ има 8 души, ама не сж сѣ административни чиновници, а има

и хора независими. (Драганъ Цанковъ: Да се научатъ други пжтъ да не правятъ беззакония. Вие ги учите да правятъ беззакония!) Добръ, турѣте ги подъ сждъ.

Следователно, както ви казахъ, даже да бихъ считалъ, че дѣйствително комиситѣ не сж приложили закона така, както трѣбва да се разбира той, че дѣйствително сж направени опущения и, ако щете, че даже може да сж направени прѣстѣпления, като не се е изпълнилъ законътъ, както е прѣдписвалъ, то не е министърътъ на Вжтрѣшнитѣ Работи, който е могълъ да се бърка въ тия работи и, следователно, на него да се хвърля каква и да е сѣнка затова, че не вземалъ мѣрки за да прѣдупрѣди или попрѣчи едно зло, което е било извършено споредъ понятието на нѣкои хора.

Колкото се отнася до Станимашката избирателна околия, азъ нѣма да говоря въ качеството си на бившъ министъръ, защото нито съмъ се интересувалъ какъ ще се разпрѣдѣлятъ секциитѣ, нито пъкъ съмъ искалъ да прѣдставя карти, по които да видите, какъ е станало разпрѣдѣлението на секциитѣ. Както казахъ, на министра не е дадено право да се бърка въ разпрѣдѣлението на секциитѣ, но даже е униженъ, защото е направенъ като единъ органъ на комисията, която разпрѣдѣля секциитѣ, тѣй като е на-товаренъ да прѣдаде нейното разпрѣдѣление на секциитѣ на Министерството на Правосѣдието. Това е прѣдвидено въ закона. Естествено, то не ме интересуваше и не обърнахъ внимание. Но тукъ, като се повдига въпросъ за не-правилности и намѣрили нѣкои, че вслѣдствие неизпълнение отъ специалната комисия избирателния законъ, чл. 49, трѣбвало да се касира Станимашкиятъ изборъ, азъ рекохъ да се заинтересувамъ сега като народенъ прѣдставител, да видя дали е толкова виновна тая комисия и да обърна вниманието ви върху нѣкои обстоятелства, които, чини ми се, не сж достатъчно освѣтлени по разпрѣдѣление секциитѣ въ Станимашката околия. Казаха ни, че разпрѣдѣлението на секциитѣ станало така, че едно село — Добралъкъ — трѣбвало да мине прѣзъ Станимака, за да отиде въ Кара-Рензово; казаха ни, че Садово трѣбвало да мине прѣзъ Арапово, за да отиде въ Кара-Рензово. Азъ вземахъ картата и гледахъ така и иначе да видя, дали комисията доста добросъвѣстно е дѣйствувала, като е разпрѣдѣляла околията така на секции, и намѣрихъ, че не е съвсѣмъ недобросъвѣстно — това ви го казвамъ открито, защото тая околия се разпрѣдѣля на три секции. Прѣди всичко, самиятъ градъ Станимака има едно население, което има горѣ-долу толкова избиратели, кето дава избиратели за една секция. И вие виждате, че въ избирателната Станимашка секция е придадено само едно село — Бачково, и то единствено най-близко и най-удобно е да гласоподава въ Станимака. Следователно, отгукъ нататкъ остава да вземете още двѣ секции. Вземахъ картата, искахъ да изуча малко мѣстността и дойдохъ до заключение, че това разпрѣдѣление е сравнително най-доброто. Противницитѣ, като твърдѣха, че е лошо, не ни казаха, кое пѣше да бѣде най-добро. Защо не дойдоха да ни кажатъ, че това разпрѣдѣление трѣбва да стане иначе? По този начинъ щѣха

да се удовлетворят хората. Какво казва законът? „Избирателните секции трябва да имат приблизително еднакво число избиратели.“ И азъ мисля, че комисията, като е взимала прѣдъ видъ, че по количество населението на Станимака заедно съ Бачково съставятъ една секция, взела е за основа това, и първа секция, която е направила, е тая. Ще ми кажатъ, че има дѣйствително села, като Добралъкъ, които трябва да минатъ прѣзъ Станимака, за да отидатъ въ Кара-Реизово. Заради едно село не може да стане пълно незначитане на закона, защото, ако прочетохте втората алинея, не обърнахте внимание на първата. Азъ искахъ за себе си да изуча: не можеше ли Станимака, както нѣкои упоменаха, да бѣде центъръ на двѣ секции? И приблизително взимахъ, макаръ да нѣмахъ статистически данни за разпрѣдѣлението на селата, гледахъ разпрѣдѣлението имъ, знай горѣ-долу количеството на жителитѣ, и, освѣнъ това, обърнахъ внимание на мѣстността, на топографията, и какво намѣрихъ? Ако дѣйствително бихме турили долната, или, ако щете, южната половина на Станимакската околия съ центъръ пакъ Станимака, въ такъвъ случай щѣхме да имаме не едно, а нѣколко села, които трѣбваше да минатъ гори и планини, ако щете, за да дойдатъ до Станимака и да направятъ едно разстояние по-големо, отколкото населението прави отъ Добралъкъ до Кара-Реизово. Кара-Реизово е центъръ на една избирателна секция, а Арапово е центъръ на друга. Напр., Тополово, Долно-Арбанаси, Горно-Арбанаси отъ Араповската секция, за да отидатъ до Станимака, трѣбва да прѣминатъ една мѣстност по-мѣчна, по-прѣсечена, отколкото до Добралъкъ, дѣто ще се спуснатъ по течението на рѣката и ще отидатъ прѣзъ Станимака въ Кара-Реизово, единственото село, което, ако бѣше приложено къмъ Станимака, нѣмаше да даде поводъ за раздори. Колкото се касае до оплакването за Садово, че трѣбвало да мине прѣзъ Арапово, за да отиде въ Кара-Реизово, свършено не е така: отъ Садово може да се мине по една права линия, за да се отиде до Кара-Реизово. Пътътъ е по-краткъ, отколкото прѣзъ Арапово; не разбирамъ защо се прави такава заобиколка. (Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Не разбрахъ!) Не отива ли Садово въ Кара-Реизово? Забѣлѣжете, че намираме една рѣка, която съ течението си прѣдставлява една права линия и има направо два километра повече, отколкото ако отива въ Арапово. Тукъ е въпросъ за разпрѣдѣление на секциитѣ по количеството на населението. Трѣбвало да се вземе и това прѣдъ видъ. И забѣлѣжете, че никой тукъ не ми показва по-хубаво разпрѣдѣление отъ това, което направихъ. Азъ пакъ ви казвамъ, че това разпрѣдѣление приблизително е най-доброто. Както щете комбинирате и ще видите, че не е толкова недобростѣстно, както вие искате да кажете, защото тукъ сж се старали по количество на избирателитѣ, всѣка секция да бѣде еднаква.

Казаха ми нѣкои народни прѣдставители, защо една частъ отъ населението на Станимака да не отиде на друго мѣсто, а Добралъкъ, напр., защо да не отиде въ Станимака? Такова нѣщо може ли да стане: отъ града да извадишъ хората да ги карашъ другаде да гласоподаватъ, а селя-

нитѣ — въ града? Това щѣше да бѣде по-прѣстѣпно дѣйствие, отколкото това, което се е направило. Който говори, че разпрѣдѣлението е неправилно, нека ми покаже кое щѣше да бѣде правилно. Не намирамъ основания, че законътъ не е билъ свършено изпълненъ и, слѣдователно, да дава причина за касирането на избора. А пъкъ колкото за лопшото разпрѣдѣление на секциитѣ, ние имаме избори, дѣто разпрѣдѣлението на секции дѣйствително е неправилно, дѣто буквално законътъ не е изпълненъ и дѣто има множество оплаквания.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Вашето заключение?

Рачо Петровъ: Най-много анкета. И то защото не говорихъ за дѣйствиата извършени по врѣме на изборитѣ — тамъ трѣбва да се изучи въпросътъ.

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Народниятъ прѣдставителъ г. Рачо Петровъ ме помоли да му съобща, какъвъ е този приставъ. Наистина, отъ бѣлѣжката се вижда, че градскиятъ приставъ Иванъ Г. Ахчиевъ . . .

Рачо Петровъ: Градски пристави въ околийскитѣ центрове нѣма.

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Тая длѣжностъ ще бѣде нѣкоя друга.

Димитъръ Марковъ: Трѣбва да бѣде санитаренъ приставъ.

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: Санитаренъ приставъ да има арсеналъ у себе си — револверъ, кама, не вървамъ.

Рачо Петровъ: Защо да не купи револверъ?

Д-ръ Никола Геннадиевъ: Началникъ на градскитѣ агенти.

Рачо Петровъ: Защо? Не мога да разбера, защо приставътъ трѣбва да помага на тия, а не на другитѣ.

Докладчикъ Александъръ Малиновъ: На тоя въпросъ мога да ви отговоря, г-нъ Рачо Петровъ. Азъ искрено бѣхъ убѣденъ, като прочетохъ на бързо, че Иванъ Ахчиевъ е полицейски приставъ. Но самото това нѣщо не измѣнява обстоятелствата. Ако обичате, азъ да ви прочета единъ докладъ на ротния командиръ, и вие ще видите, че околийскиятъ началникъ играе сжщата роль.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Има думата г. Златановъ.

Манолъ Златановъ: Отстъпвамъ думата на г. Корманова.

Найденъ Кормановъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣди да си кажа думата по този Конушки изборъ, ще възразя на г. Геннадиева, който ни упрекна, че слѣдъ докладаването на избора ние сме рѣкоплѣскали и това прѣдсказвало нашето прѣдрѣшение по този изборъ. Такива рѣкоплѣскания, г-да, често пѣти ставатъ тукъ по много въпроси

и оригинални фрази, които се пущат тукъ отъ тая трубуна и, ако мога да сжда добръ, ние ржкоплѣскахме на добрия докладъ, който г. докладчикътъ има добрината да изложи. Освѣнъ това, ние ржкоплѣскахме за оригиналното разпрѣдѣление на секциитъ, споредъ което, както каза г. докладчикътъ, селянитъ сж играли на кадрилъ.

Другиятъ упрекъ бѣше отъ г. Грекова, че пристрастно сме били рѣшавали тѣзи избори. Азъ мисля, г-да, че досега ние сме се произнесли върху 40—50 избора. (Венедиктъ Поповъ: Отъ името на земеделската група ли говорите?) Азъ говоря, като прѣдставителъ, г-нъ Поповъ! Азъ мисля, че досега по всичкитъ избори, които минаха, сме се произнесли безпристрастно или поне толкова безпристрастно, щото досега едвали е имало защо да ни се направи упрекъ въ това отношение. Още повече ще забѣлѣжа, че даже въ самата комисиия, както се произнесе г. Грековъ, или г. Генадиевъ, по касирането на този изборъ, сж се произнесли 13 души, а противъ касирането — 12 души. Това означава ли, че при произнасянето върху тоя изборъ е имало пристрастие, особено както се има прѣдъ видъ, че г. Мисловъ заяви тукъ, че въ комисиията той е билъ за анкета, а сега каза, че е за касирането, слѣдъ думитъ на г. Грекова? Тукъ даже ние чухме и мнѣнието на г. Влайкова, който е тоже членъ отъ комисиията и който възрази тукъ, че тѣзи факти даватъ достатъчно доказателство да се не мисли и да се не приема, че рѣшаваме твърдѣ пристрастно въпроситъ.

Относително избора имамъ да кажа слѣдующето. Азъ си задавамъ въпросъ, прѣди всичко, г-да народни прѣдставители: ималъ ли е г. Боботановъ дѣйствително нужда за помощъ отъ полицията и шайкитъ, или не е ималъ, и можалъ ли е той да се избере, или не, безъ тѣхната помощъ? Съ една рѣчь, дали е ималъ тази популярностъ, чрѣзъ която да е можалъ да спечели довѣрието на избирателитъ? Г-нъ Боботановъ каза въ комисиията, че той се е ржководилъ само отъ желанието да бжде прѣдставителъ, да дойде тукъ въ свещената ограда да обясни какъ стои въпросътъ по многошумната афера на гнилитъ вагони и слѣдъ туй щѣлъ да си даде оставката, понеже нѣмалъ срѣдства и се нуждаалъ отъ държавна служба. Тѣй щото, самиятъ мотивъ, който е движалъ г. Боботанова да си даде кандидатурата, мисля, че не е билъ достатъченъ, за да може да спечели довѣрието и обичта на избирателитъ и, слѣдователно, да спечели болшинство отъ тѣхнитъ гласове. Дѣйствително, г. Боботановъ заяви, че нѣкога той билъ тамъ учителъ и че още тогава спечелилъ това влияние. Мога да убѣдя Народното Събрание, че самата вагонна афера — не искамъ да го обвинявамъ за това — е била достатъчна за неговитъ противници, да си служатъ съ този фактъ и да го оборятъ. Само този фактъ, казвамъ, е билъ достатъченъ, да не може той да спечели довѣрието на своитъ избиратели и за това, именно, тогава е ималъ нужда отъ помощта на полицията или шайкаджитъ.

Обществото желае да се разясни тази афера. Азъ самъ желая да чуя г. Боботанова какъ стои тая афера. Но азъ, съ съжаление казвамъ, ще вдигна ржка за касирането на

избора му, защото, както каза г. Грековъ, трѣбва да бждемъ безпристрастни, когато изказваме нашето мнѣние по единъ или другъ изборъ. Понеже самото обвинение, което се пусна противъ г. Боботанова, е толкова голѣмо, то азъ съмъ увѣренъ, че никой българинъ у насъ, въ врѣме на изборитъ, прѣди да изучи какъ стои тая афера, нѣма да пусне гласъ за г. Боботанова, та мене ми е чудно даже какъ е ималъ куражъ г. Боботановъ, да се кандидатира за народенъ прѣдставителъ въ Конушката околия, и то на основание едно само съображение, че е искалъ да обясни на Народното Събрание, какъ стои аферата по вагонитъ. Увѣрявамъ ви, че общественото мнѣние е толкова много наострено противъ г. Боботанова не само въ нашия Русенски окръгъ, но и дѣто населението е по събудено, щото едвали той би ималъ куража да се яви, нежели да си даде кандидатурата. Именно, това голѣмо оръжие, съ което сж си служили неговитъ противници въ врѣме на изборитъ, вѣрвамъ да е било достатъчно силно да се увѣри г. Боботановъ, че е ималъ нужда отъ полицейска или шайкаджийска помощъ. Минаха се, г-да, ония врѣмена, когато можеха да се избиратъ съ шайки лица непознати въ нѣкоя околия. Може да има хора съ добро минало, хора извѣстни — това не отказвамъ. Може да се избера въ извѣстни околии само хора извѣстни, може да се избера хора, като г. Цанкова, като г. Грекова, като г. Каравелова, като г. Петкова, и други хора съ извѣстно минало; но не и хора като г. Боботанова, който, както и самъ г. Златановъ намекина, не ще има куража, да отиде въ една нему непозната околия, да иска довѣрието на народа. Казвамъ, че се минаха онѣзи врѣмена, когато можеха да се скубатъ пачи пера. Минаха се тѣзи врѣмена. Ето защо самото това обстоятелство ми дава поводъ да повѣрвамъ на всички контестации, които г. докладчикътъ има честта да изброи тукъ. И азъ съмъ на пълно увѣренъ — говори по чиста съвѣсть, — че въ този изборъ безъ полиция и шайки нищо не е могло да се направи за въ полза на г. Боботанова. И ние ще имаме много долно мнѣние за народа, ако кажемъ, че г. Боботановъ, прѣди да бжде оправданъ било отъ обществото, било отъ пресата, било отъ Народното Прѣдставителство, или отъ единъ сждъ, ще може да се избере за народенъ прѣдставителъ. Азъ поне не допускамъ да се каже това за нашия народъ, докато г. Боботановъ не се оправдае било отъ сждилищата, било отъ обществото, било отъ пресата. Азъ не мога да допусна, че единъ народъ, какъвто е нашиятъ Български народъ, така леко може да повѣрва на този въпросъ и да отиде да даде гласъ за г. Боботанова. Ето тѣзи сж причинитъ, които сж принудили г. Боботановъ да отиде да дири помощъ въ лицето на полицията и шайкитъ. А че тая помощъ е била дадена, има го това и въ самата контестация, даже и въ самото разпрѣдѣление на секциитъ. Но твърдя това нѣщо, че макаръ разпрѣдѣлението на тия секции и да не е направено по заповѣдъ отъ Рача Петровъ, пакъ то е направено отъ цѣла една комисиия, въ която сж били пакъ негови приятели: окръжниятъ управителъ, постоянната комисиия и прѣдсѣдателътъ на сжда, които сж засѣдавали и разпрѣдѣлили тия секции. Ето защо, г-да, по тия съображения азъ не допускамъ

и не мога да повървамъ никога, даже и сега при „абсолютната свобода“, че е изказана свободно народната воля, и желал да стане г. Боботановъ да отиде самъ въ тия секции, за да видимъ, дали ще може да получи 100 гласа, а още повече при това обвинение, което цѣлиятъ народъ хвърля върху г. Боботанова. Ако така всѣки може да бжде избранъ въ България, тогазъ азъ съжالياвамъ, че ние имаме такъвъ доленъ народъ. По тия съображения азъ съмъ твърдо убѣденъ, че г. Боботановъ не е изразителъ на волята на избирателитѣ отъ цѣлата Конушка околия.

Димитъръ Ризовъ: Г-да прѣдставители! Казалъ съмъ го прѣди двѣ години, повторихъ го завчера, потретвамъ го и днесъ, че за мене има само едно мѣрило, за да се касира единъ изборъ: проявена ли е свободно народната воля, или не е проявена. Такова мѣрило, каквото г. Кормановъ наведе, абсолютно никаква критика не издържа, защото, ако е въпросътъ да се говори за личности, то въ моитѣ очи по-малко иматъ право да бждатъ депутати онѣзи, които сж мчили страната осемъ години, отколкото г. Боботановъ. Освѣнъ това, не трѣбва да се забравя, че единъ човѣкъ, даже неизвѣстенъ, може да се изнесе на рамената на една партия и да се избере кѣдѣто ще, ако партията има популярностъ. (Най денъ Кормановъ: Безъ обществена присѣда!) Подиръ туй още е въпросъ, дали гнилитѣ вагони на г. Боботанова не сж му послужили, именно, да го популяризиратъ. Тѣй щото, на такава лична почва въпросътъ не може да бжде поставенъ. Казахъ вече, мѣрило има само едно, и това мѣрило е: проявена ли е свободно волята народна, или не е; ако не е проявена, изборътъ трѣбва да се касира, а, ако е проявена свободно, изборътъ трѣбва да се утвърди. Това е мѣрилото за касирането на единъ изборъ или за утвърждението му. Мѣрилото же за анкета, помоему е: ако има данни, които да опорочаватъ избора, но тия данни не сж тѣй ясни и очевидни, както бѣше по Орѣховскитѣ избори, дѣто, подъ градъ отъ куршуми, сж гласоподавали избирателитѣ, и ако тия данни доказватъ, че, да не би били извѣстни насилия, резултатътъ на избора би билъ измѣненъ, тогазъ явява се необходимостта да се убѣдимъ и ние, както сж се убѣдили контестаторитѣ, че дѣйствително изборътъ е опороченъ, и въпросътъ за анкетата самъ по себе си се налага. Сега, по тоя изборъ, има три пункта, на които се опиратъ контестаторитѣ, за да опорочатъ избора: първиятъ е неправилното разпрѣдѣление на секциитѣ; вториятъ е участието на полицията и шайкитѣ и третиятъ е, че благодарение на тия двѣ обстоятелства въ избора, не сж взели участие нѣкои избиратели, които, ако бѣха взели такава участие, щѣха да измѣнятъ резултата на избора.

Г-да прѣдставители! Ние видѣхме тукъ контестации много смѣшни; видѣхме даже контестации, въ които за причина на касирането се привеждаше и валенето дѣждъ; видѣхме и други контестации, които привеждаха причини, непрѣдвидени нито въ закона, нито въ нѣкаква парламентарна практика. Контестацията относително негласуването на избирателитѣ, придружена и съ тѣхнитѣ избирателни карти, въ моитѣ очи, имала би значение само тогазъ, ко-

гато би било ясно, че тия избирателни карти принадлежатъ на ония активни избиратели, които взиматъ участие въ изборитѣ, че имъ е била отнета възможността да подадатъ гласа си. Защото, г-да, и по-напрѣдъ говорихъ, и всички ние знаемъ, че срѣдниятъ процентъ на избирателитѣ, които сж ни избрали, е половината отъ всичкитѣ избиратели; значи, останалата половина е останала у дома си. Това е, което завчера г. Каравеловъ нарѣче „активенъ елементъ“ избиратели и „пасивенъ елементъ“. Ако се поставимъ на тази хлъзгава почва, съгласѣте се, че всѣки контестаторъ на нашитѣ избори може да събере избирателнитѣ карти на ония, които не сж гласоподавали, да ги прѣпрати тукъ и да иска да опорочи изборитѣ. Това не може да се допусне. За мене, въ данния изборъ, важно е това, именно, обстоятелство. Неправилното разпрѣдѣление на секциитѣ, безъ съмнѣние, е извънредно важно, защото то отнема възможността на народната воля да се прояви свободно; но не забравяйте, г-да, че такава неправилно разпрѣдѣление на секциитѣ има и въ други избори. Има въ Врачанския изборъ, има въ Кюстендилския — и азъ съмъ се оплаквалъ на г. Рача Петровъ за това — има и въ други избори. И когато г. Халачевъ твърдѣше, че комисията имала двѣ мѣрки въ този случай, той не бѣше правъ, защото, ако комисията не е взела въ съображение въпроса за секциитѣ въ нѣкои избори утвърдени вече, то не е било защото тѣ сж опорочвали избора, ами се е водила отъ съображението, дали това разпрѣдѣление е повлияло на резултата на избора. Ето какво е било мнѣнието на комисията. И като членъ отъ тая комисия, позволявамъ си да протестирамъ противъ твърдението на г. Халачева и Д-ръ Геннадиева, че сж ставали съвѣщания за касирането на избора. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Не съмъ казалъ това!) Това не е истина! И въ комисията, и тукъ, както виждате, води се жежка борба по изборитѣ, и самиятъ фактъ, който изтъкна г. Кормановъ, че и отъ болшинството има хора, които поддържатъ много пѣти мнѣнието на меншеството, показва, че въ изборитѣ съвършено самостоятелно се държимъ. На нѣма и защо да не бждемъ самостоятелни, когато и самото Правителство не търси отъ насъ това — то не е заинтересувано, кого ще касираме и кого нѣма да касираме; даже, ако има заинтересуваностъ у него, то е заинтересуваността да не касираме много, за да не възбуждаме общественото мнѣние. Но да дойда на думата си.

Въпросътъ за секциитѣ е извънредно важенъ, защото едно неправилно разпрѣдѣление на секциитѣ може да отнеме възможността на маса избиратели да дойдатъ на избора. Но по разпрѣдѣлението на секциитѣ, нашиятъ избирателенъ законъ е непълненъ, и тая непълнота ние трѣбва — още въ тая сесия, ако е възможно — да я поправимъ, като узаконимъ, щото секциитѣ да се разпрѣдѣлятъ съ законъ, а да се не оставатъ на никаква комисия. А докогато този законъ е въ сила, секциитѣ за насъ могатъ да послужатъ като съображение за касиране само тогазъ, ако ние се убѣдимъ, че тѣ сж отнели възможността на сума избиратели да гласоподаватъ. Такова убѣждение, г-да, азъ не изнесохъ отъ доклада по тоя изборъ. Шайки че е имало,

много е ясно. Ясно е, защото оржия имъ сж давани; ясно е и защото има една смѣтка на гръцки, въ която азъ видѣхъ, кому е дадено кама, кому е дадено револверъ и кому сж дадени патрони отъ винчестеръ. Ясно е сжщо тѣй, че дѣйствително о имало избиратели върнати. Обаче, за насъ е важно, всички тия факти да се провѣрятъ, за да дойдемъ до заключение по въпроса: ако всички тия избиратели, които не сж взели участие въ избора, биха взели, щѣха ли да измѣнятъ резултата на избора? Понеже разликата между двѣтъ листи е само отъ 450 гласа, а контестаторитѣ твърдятъ, че болшинството отъ избирателитѣ не сж взели участие въ избора — тия, на които картитѣ сж присъдени къмъ контестадиата, — то безсмыслино е, че, ако тоя фактъ се окаже истински, изборътъ трѣбва да бжде касиранъ. Въпросътъ е, слѣдователно, пакъ тамъ, дѣто го оставихъ отдѣвъ: че ние не сме убѣдени въ това, което твърдятъ контестаторитѣ, да е свършено право — прѣзюмираме, че е право, но не сме убѣдени. Ето защо азъ мисля, че анкетата сама по себе си се налага. Когато една анкета отиде тамъ, провѣри на мѣстото всички тия факти и ги намѣри, че сж вѣрни, безспорно е, че тогазъ съ свършено спокойна съвѣсть ние ще вдигнемъ ржка за касирането на избора; но дотогазъ азъ считамъ, че нашето рѣшение ще бжде прибързано, и затуй, защото тия нѣколко съображения сж пропуснати въ нѣкои утвърдени избори, па и затуй, защото има и други избори, при които ще ги пропуснемъ. Недѣйте забравя, г-да, че макаръ изборитѣ и да станаха при едно прѣходно правителство, това прѣходно правителство бѣше подведено — не искамъ да кажа по свое желание, но биде подведено — да допусне на нѣкои мѣста участието на администрацията. Ако ние сега вземемъ за мѣрило, че, защото нѣкой околийски началникъ агитиралъ, затуй трѣбва да касираме избора, казахъ го и миналия пѣтъ, ние ще трѣбва мнозина да изкараме отъ тая ограда. Азъ съ туй никога нѣма да се съглася, защото за мене не е важно, дали околийскиятъ началникъ е агитиралъ, а е важно дали неговата агитация е повлияла върху избирателитѣ да отидатъ на избора, или да не отидатъ. Всички тия факти, г-да, заслужаватъ една провѣрка.

Азъ и по-миналия пѣтъ ви обърнахъ вниманието, че ние сме не само сжди, но и нѣщо повече; ние не отговаряме само прѣдъ нашата съвѣсть — въ такъвъ случай, мпозиа биха вдигнали ржка, — но отговаряме и прѣдъ общественото мнѣние; а това общественое мнѣние ще ни вмѣни въ грѣхъ, ако, при днешнитѣ наши политически нрави, развалата на които ние всячки признаваме и поправката на които ние всички желаемъ, ние си позволихме да вземемъ за мѣрила при утвърдението или касирането на изборитѣ свършено европейски норми. Ние нѣмаме право да правимъ това. Отсега нататкъ, когато поправимъ избирателния законъ, когато въ страната, благодарение на станалото промѣнение, дѣйствително се възстанови „нова ера“ такава, каквато г. Министъръ-Прѣдсѣдателъ завчера и г. Министърътъ на Външнитѣ Работи вчера очертана, т. е. че партизански нѣма да управляватъ, че законитѣ на страната нѣма да се нарушаватъ, че ще бждатъ

еднакви за цѣлия народъ, тогазъ и ние ще бждемъ много по-взискателни при провѣрката на изборитѣ. Дотогазъ, обаче, трѣбва да признаемъ, че голѣмо количество отъ депутатитѣ въ настоящето Събрание иматъ малко полицейски пятна. (Найденъ Кормановъ: Да ги нѣма и тѣзи пятна!) Ако искате да застанете на тази хлѣзгава почва, заставайте, г-да! Азъ съмъ съгласенъ съ приятелитѣ, които сж задъ мене, въ едно отношение, че за опозиционнитѣ депутати много мжно е да се презюмира, че тѣ сж се избрали при помощта на насилията, но за правителственитѣ депутати всѣкога може да се поддържа тая теза. Ако застанемъ на тая почва, казахъ ви и пакъ ви повтарямъ, ще трѣбва да изхвърлимъ оттукъ почти цѣлата крайна дѣсница. Можемъ ли ние да направимъ това, г-да? Ако не можемъ, тогазъ не трѣбва да повтаряме старитѣ грѣшки. Вие ще ми простите, че говоря по този въпросъ така страстно, защото и азъ съмъ касиранъ свършено при страстно, та не желая и другъ да става жъртва на такъвъ родъ касация. Така поне азъ мисля, и никой никога нѣма да вкара мене въ този пѣтъ. Всѣки е свободенъ да мисли както ще за себе си; но азъ считамъ, че, по всѣки изборъ, когато искате да намѣрите нѣкоя клѣчка, за да го развалите, всѣкога ще я намѣрите, особено пѣкъ когато имате тукъ толкова много адвокати. Въпросътъ не е тамъ. Въпросътъ е, че изборитѣ, произведени при прѣходното министерство, не бѣха „абсолютно свободни избори“, защото, ако бѣха били такива, ние щѣхме да го кажемъ това въ отговора си на тронното слово.

Ето защо, по съображенията, които изложихъ, азъ настоявамъ и моля всички онии, които гледатъ малко спокойно на тоя въпросъ, да допуснатъ анкета. Какво е анкетата, г-да? Анкетата не е утвърждение на избора. Анкетата става, за да можемъ всички ние да се убѣдимъ, вѣрни ли сж тия факти, които сж изложени въ контестацитѣ, или не сж вѣрни; и ако тѣ сж вѣрни, отнети ли сж насилна гласовѣтъ на толкова избиратели, колкото би трѣбвало, за да се измѣни резултатътъ на избора? Когато хора, избрани отъ нашата срѣда, дойдатъ да ни кажатъ, че всички тия факти сж вѣрни, ние всинца ще вдигнемъ ржка за касирането. Дотогазъ, обаче, азъ мисля, че ние можемъ да бждемъ толкова търпѣливи и толкова щекотливи спрѣмо нашето общественое мнѣние, за да поддържаеме искането за анкета. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Позволѣте! Прѣииса отъ смѣтката на гръцки езикъ прочетохте ли?) Прочетохъ я, па прочете я и Д-ръ Радевъ. (Д-ръ Никола Геннадиевъ: Увѣрени ли сте, че се касае за револвери, раздадени на шайката, и увѣрени ли сте, че не изхожда тя отъ гърцигѣ въ Станимака?) Смѣтката е за ножове, револвери и патрони, но нѣма никакъвъ подписъ на нея и не се знае отъ кого изхожда тя.

Цоло Мисловъ: Г-да народни прѣдставители! Ако азъ вземамъ думата втори пѣтъ, не е да ви отегчавамъ, а да ви оправдая отъ едно умишлено, или неволно хвърлено върху васъ обвинение, защото, ако за мене като народенъ прѣдставителъ е тежко, вѣрвамъ, че и вачъ е тежко. Това обви-

нение е онова, което г. Халачев хвърли, което, може би, пък от вас не сте забързали, защото не сте били тукъ. Азъ не мога да замълча едно такова обвинение. Следователно, ако това е неволна грѣшка, ако това обвинение неволно е допуснато, нѣмамъ нищо противъ, ако г. Халачевъ го оттегли; ако ли е умишлено, ще искамъ да му възрази. Това обвинение се състои въ туй, че Народното Прѣдставителство, особено болшинството се осъди въ непослѣдователностъ, като се каза, че ние единъ день рѣшаваме едно, а втори день — друго; взимаме рѣшения едно на друго противорѣчиви, съгласно съ наклонността къмъ едни или други народни прѣдставители — нѣщо, което не е вѣрно. Каза ни се, че Народното Събрание вече има свое рѣшение, съ което е оставенъ на страна въпросътъ за неправилното разпрѣдѣление на извѣстни секции, въпросъ, който не зачаква ни най-малко правилността, законността и редовността на извѣстни избори. Имамъ честъ да кажа на г. Халачева, че такова рѣшение нѣма. Досега не е гледанъ изборъ, въ който да е констатирано, че избирателитѣ сж били разеарвани да минаватъ прѣзъ една секция, за да гласоподаватъ въ трета секция. Азъ поне не съмъ чулъ такъвъ изборъ да е имало. Такова нѣщо не е имало. Искамъ, разбира се, като се ползувамъ сега съ думата, да обърна вниманието на г. Рача Петровъ върху едно обстоятелство, макаръ че го нѣма тукъ. Азъ щѣхъ напълно да се съглася съ г. Рача Петровъ, че секциитѣ сж разпрѣдѣлени правилно, ако той бѣше направилъ смѣтката, която сега я прави, когато указахме незаконността на секциитѣ, въ врѣмето, когато бѣше Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи и когато му се оплаквали избирателитѣ, че не сж правилно разпрѣдѣлени секциитѣ. Ако той тогава бѣше направилъ тая смѣтка, която сега направи, и отговорѣше на тѣжителитѣ, че, г-да, направихъ смѣтка, провѣрихъ вашитѣ оплаквания, така е по-добъръ да се разпрѣдѣлятъ секциитѣ, за да могатъ да гласоподаватъ всичкитѣ избиратели, щѣхъ да допусна, че се е заинтересувалъ съ оплакванията на хората и щѣхъ да гласувамъ за тоя изборъ, макаръ и да бѣде пристрастно. Но той тогава не го е направилъ и не е билъ длъженъ да го направи, защото не го задължава законътъ, а днесъ го говори, за да докаже по такъвъ начинъ, че тѣзи разпрѣдѣления на секциитѣ сж правилни. Тукъ той не е правъ, защото хвърлятъ му се обвинения като на министъръ, а той идва, да се защити не като министъръ, а да прокара своя възгледъ, че сж правилно разпрѣдѣлени секциитѣ.

Послѣдниятъ отъ всички оратори бѣше г. Ризовъ. Ще да направи малка бѣлѣжка на г. Ризова въ една непослѣдователностъ въ своитѣ умозаклучения, която се състои въ слѣдующето. Каза ни г. Ризовъ, че за него не е важно никакъвъ други фактъ, извършенъ при избора, освѣнъ фактътъ: дадено ли е възможностъ на избирателитѣ да упражнятъ свободно своето право. Питамъ г. Ризова, слѣдъ като се установява фактътъ, че е имало шайка, че тая шайка е прѣдвождана отъ полицията по нѣкакво разпореждане на околийския началникъ, влияело ли е това върху свободната воля на избирателитѣ, плусъ всичко това така направено разпрѣдѣление на секциитѣ, въпрѣки ясното прѣдписане

на закона? Нѣма съмнѣние, г-да прѣдставители, че една значителна частъ отъ избирателитѣ не сж могли да упражнятъ своето право на гласоподаване, което, ако го бѣха направили, възможно бѣше да излѣзе другъ резултатъ. И за че се е гонила цѣльта, която се и постигнала, благодарение влиянието на властта, да не могатъ всички избиратели да упражнятъ своето право, ясно свидѣтелствува това противозаконно разпрѣдѣление на секциитѣ. Ето защо, г. Ризовъ не трѣбваше да иска анкета. Той винаги иска да се прѣдставлява самостоятеленъ, независимъ, обаче, самъ не слѣдва онова, което той проповѣдва. Той търси тукъ, дали сж могли избирателитѣ да изкажатъ своята воля. Виждате, че не е могло да се изкаже тая воля на избирателитѣ, защото било че е имало шайка, било че секциитѣ сж разпрѣдѣлени така, за да не могатъ да отидатъ всички избиратели. Значи, онова, което той иска да се установи, се установява напълно... (Димитъръ Ризовъ: Не се установява!) Установява се! (Димитъръ Ризовъ: Съвсѣмъ не се установява!) Установява се отъ оплакванията, отъ разпрѣдѣлението на секциитѣ, отъ официална записка, че шайка е имало подъ покровителството на околийския началникъ! Следователно, нѣма защо да търсимъ анкета въ този случай. Азъ, като поддържамъ първото си мнѣние, настоявамъ: настоящиятъ изборъ да бѣде касиранъ, който изборъ бѣше толкова шуменъ, при такива разисквания, колкото бѣха шумни и дѣйствиата на г. Боботанова.

Прѣдседателствующий Атанасъ Краевъ: Нѣма другъ да е записанъ да говори по този изборъ, освѣнъ г. Боботановъ и г. Шоповъ. Кой отъ двамата желае пръвъ да говори?

Вълко Шоповъ: Г-нъ Боботановъ пръвъ ще говори, но дайте 5 минути отидихъ.

Прѣдседателствующий Атанасъ Краевъ: Давамъ 5 минути отидихъ!

(Слѣдъ отидихъ.)

Прѣдседателствующий Атанасъ Краевъ: (Звъни.) Засѣданието се продължава.

Има думата г. Боботановъ!

Никола Боботановъ: (Отъ трибуната.) Г-да прѣдставители! Слѣдъ толкова дълги прѣнии, които станаха по нашия изборъ, азъ бѣхъ рѣшилъ да не вземамъ думата да говоря по него, обаче, понеже се повдигна единъ въпросъ отъ страна на г. Корманова за вагонната афера, то азъ счетохъ за нужно да взема думата, за да ви обясня поне въ кратки думи, какъ стои тази работа. (Иванъ Бобековъ: По избора да говори!)

Прѣдседателствующий Атанасъ Краевъ: Моля, моля, г-да, слушайте!

Никола Боботановъ: Г-нъ Кормановъ каза, че моитѣ избиратели не сж знаели и, ако сж били знаели за тази работа, тѣ не сж щѣли да си дадатъ гласа за мене. Азъ казвамъ, че не е истина, че не сж знаели. Тѣ знаатъ точно

и опрѣдѣлено какъ стои тази афера, защото азъ самъ съмъ считалъ за своя длъжностъ да имъ я разпавя и само слѣдъ като имъ я разпавихъ дадохъ си съгласието да ме избератъ. Освѣнъ това, г-да прѣдставители, азъ съмъ избранъ отъ една партия, която има свои бюра, и тази партия ме е кандидатирила въ Станимака, отдѣто ме и избраха. Послѣ, азъ не съмъ билъ самъ кандидатъ — ние сме избрани двама. Така щото, даже да допуснемъ, че не съмъ ималъ никакво познанство съ моитѣ избиратели, то моитѣ другаръ г. Вѣлко Шоповъ, като има повече отъ достатъчно взаимни връзки съ избирателитѣ, като гражданинъ на Станимака, дѣто има фабрика, и се познава съ всички, азъ пакъ можахъ да се избира покрай него. При все това, азъ съмъ доста познатъ, защото, както забѣлѣжихъ по-напрѣдъ, билъ съмъ учителъ, живѣлъ съмъ въ Станимака, имамъ роднини и съграждани, които ми сж добръ познати.

Относително вагонната афера нѣма да говоря, защото тя е една много дълга работа; само това ще кажа, че не съмъ считалъ за длъжностъ да се защищавамъ чрѣзъ вѣстниците, а съмъ счелъ и считамъ за нужно да защита себе си чрѣзъ онѣзи държавни учреждения, чрѣзъ които човѣкъ може да получи най-голѣмо удовлетворение, и затуй азъ самъ съмъ искалъ да се даде тази работа въ сѣда и сѣдилищата ще разкриятъ какъ стои тя. Ако нѣкой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, особено г. Кормановъ желае да знае какъ стои тя въ подробностъ, азъ съмъ готовъ да му я разкажа за да види, че моитѣ дѣйствия сж били точно такива, каквито всѣки добросъвѣстенъ човѣкъ трѣбваше да направи. Дѣйствително, както се разпрѣсна по вѣстниците, излиза, че азъ съмъ виновенъ, но ако ви се разпави какъ стои тя въ сѣщностъ, ще видите тъкмо обратното. Онѣзи, които имаха интересъ, да прикриятъ своитѣ дѣйствия, тѣ разгласиха така работата и мене изкарваха виновенъ, обаче, азъ съмъ мислилъ, че най-доброто срѣдство, за да се види кой е кривъ и кой правъ, е да се отнесе тя въ сѣда; това съмъ поискалъ и вие скоро ще чуете резултата.

Относително другитѣ пунктове — върху контестациитѣ, подадени отъ почитаемиѣ контестатори въ нашата околия, азъ нѣма да говоря, г-да прѣдставители, защото много на пространно се говори отъ прѣждѣговорившитѣ. Само едно ще ви кажа, че твърдението, какво полицията е ходила да агитира въ моя полза, не е вѣрно и, ако провѣрите това, ще видите, че нийдѣ не е агитирано за мене. Азъ съмъ ходилъ въ всичкитѣ села отъ Араповската секция 10 дена прѣди да стане изборътъ. Въ всѣко село прѣнушувахъ по една вечеръ; съ избирателитѣ съмъ се разговарялъ, ялъ съмъ и пилъ съмъ съ тѣхъ. Тѣй щото, за никаква агитация отъ страна на полицията нѣмахме нужда, още повече въ Араповската секция, дѣто бѣше всичката ни сила. Колкото за причината, дѣто въ Араповската секция ние сме имали много повече гласове отъ нашитѣ противници, които въкупомъ получиха само 55 гласа, ще кажа, че това стана затуй, защото, както споменахъ и г. г. прѣждѣговорившитѣ, гласоподавателитѣ бѣха раздѣлени на гласоподаватели, които искаха да гласоподаватъ за гърци, и гласоподаватели, които искаха да гласоподаватъ за българи. А пъкъ въ

Араповската секция, като чисто българска, нѣмаше нито единъ българинъ, който искаше да си даде гласа за Ешитропу, а покрай него и за Коча х. Калчовъ, и затова ние получихме тамъ абсолютно вишегласие. Въ Станимака, обаче, дѣто болшинството е грѣцко, естествено, противникитѣ, получиха повече гласове.

Относително шайкитѣ, г-да прѣдставители, ще кажа само твърдѣ малко. Никакви шайки отъ наша страна въ Станимака не е имало. Напротивъ, ние се бояхме отъ противникитѣ ни да не ни згазятъ и изтрепятъ съ своитѣ шайки и заради това ние, меншеството, счетохме за нужно да поискаме войска. И войска ни се изпрати, за да ни защити отъ грѣцкото въ Станимака болшинство, дѣто грѣцкиятъ елементъ е дотолкозъ буенъ, щото, ако не се обуздаеше той отъ войската, можеше да стане причина на голѣми кръвопролития, понеже полицията, състояща отъ 5—6 души стражари въ Станимака, не бѣше въ състояние да ни спаси отъ шайкитѣ на нашитѣ противници. Изиска се, казвамъ, войска и тя дойде. Оказа се, обаче, че г. Карастояновъ, комендантътъ на войската, е билъ човѣкъ заинтересованъ въ този изборъ — той билъ приятелъ и роднина и ималъ вземане-даване съ Коча х. Калчовъ, вслѣдствие на това искаше да изкара изъ урнитѣ непрѣмѣнно Коча х. Калчовъ. Само съ това се обясняватъ онѣзи спънки и прѣпятствия, които намъ се направиха отъ страна на войската, и всѣки отъ васъ, ако попита нѣкого отъ Станимака, билъ той грѣкъ или българинъ, ще чуе, че войската е дѣйствувала противъ насъ; достатъчно бѣше само да каже нѣкой, че въ тази или опази кѣща има наша шайка, за да поставятъ войници да ги пазятъ и арестуватъ. Толкозъ бѣше настроена войската противъ насъ, обаче, ние нищо не казахме.

Ако дѣйствително иммахме нужда отъ шайки, то щѣхме да поставимъ такива въ Кара-Реизово, защото тамъ, именно, иммахме гласове наравно съ нашитѣ противници, каквото съ помощта на тѣзи шайки да можахме да отежнемъ отъ другитѣ г. г. избиратели една частъ въ наша полза, или поне да имъ възпрѣпятъствуваме да гласоподаватъ въ Кара-Реизово за други кандидати. Обаче, както видѣхте за Кара-Реизово нѣма нито едно оплакване, че имало шайки. Всичкитѣ оплаквания сж за Араповската секция, а пъкъ тамъ ние нѣмахме абсолютно никаква нужда отъ шайки, защото тамъ бѣше собствено нашата сила; тамъ бѣше болшинството, което щѣше да гласоподава за насъ. И ако, г-да прѣдставители, рѣшите да се провѣрятъ тия контестации, вие ще видите, че работата стои съвършено друго-яче. Освѣнъ това, самитѣ контестации, ако ги разгледате внимателно, ще видите, че тѣ си противорѣчатъ една на друга. Едни казватъ, че имало шайка отъ къмъ сѣверната страна, други — че отъ къмъ Пранга гърмѣли нѣкъдѣ си; козаневци пъкъ казватъ, че шайка имало задъ рѣката, и най-послѣ други едни казватъ, че имало шайки на цѣли кордони; така щото, ако прочетете всичкитѣ контестации, ще видите, че шайкитѣ ни въ Араповската секция трѣбва да сж били не по-малко отъ 20. А отъ таевозъ нѣщо въ Араповската секция ние абсолютно нѣмахме нужда, защото тамъ си иммахме ние болшинство

и гласовѣтъ си знаахме прѣдварително въ всѣко село. Ако имахме нужда отъ шайки, то, както казахъ и по-напрѣдъ, това бѣше въ Кара-Реизово, а отъ тази секция нѣма никакви оплаквания.

Относително разпрѣдѣлението на секциитѣ, позволѣте ми да кажа и азъ двѣ думи. Ако допуснемъ, че разпрѣдѣлението е дѣйствително лошо, то кой може да ни докаже това? Може ли г. Кочо х. Калчовъ да ни докаже, че тъкмо това разпрѣдѣление на секциитѣ, което той прѣдлага е най-точното? Той казва, че, ако бѣха турени секциитѣ въ Куклинъ, Избеглий и Арапово, това щѣло да бѣде най-добрѣ. Дѣйствително, това щѣше да бѣде много добрѣ, но не за тѣхъ, а за насъ, защото въ Куклинъ има повече турци, които, възможно, щѣха да гласоподаватъ всички въ наша полза. Обаче, не сж го направили така. Така щото, може туй разпрѣдѣление на секциитѣ да бѣде справедливо, на може и да не е справедливо — съгласявамъ се и на едното, и на другото, — но за да се докаже това, трѣбва да се изработи цѣла една карта, въ която да сж обозначени всичкитѣ села, пѣтища и разстоянието помежду селата; да сж обозначени жителитѣ въ всѣко село, и само тогава, слѣдъ едно поредъчно изчисление, ще може да се изчисли точно, кои центрове могатъ да бѣдатъ като секционни центрове. Защото, за да се избератъ най-точно центровѣтъ на секциитѣ, трѣбва да се вземе подъ внимание, както казахъ, населението, разстоянието между селата и самитѣ пѣтища и само тогава може едно разпрѣдѣление да бѣде точно и справедливо; а такова разпрѣдѣление, каквото г. Калчовъ ни указва, азъ ви казвамъ, е неточно. При все това, ако г. Кочо х. Калчовъ заедно съ Епитропу бѣха спечелили избора, то тѣ тогазъ нѣмаше нито дума да направятъ за това разпрѣдѣление. Тѣй щото, този въпросъ, мисля, не подлежи на никакъвъ споръ. Освѣнъ това, ако допуснемъ да критикуваме сега секциитѣ въ околицитѣ, ние ще дойдемъ до единъ абсурдъ, защото вѣрвамъ, че много секции ще се намѣрятъ неправилно разпрѣдѣлени, понеже, както казахъ, за да се разпрѣдѣлятъ секциитѣ правилно, трѣбва да се взематъ прѣдъ видъ нѣколко обстоятелства, а пъкъ тѣ на много мѣста не сж били взети въ съображение. Съ една рѣчь този родъ контестации не почиватъ на здрави основи, па най-послѣ даже и да сж уважителни понеже едно особено учреждение ги разпрѣдѣля, то какво сме виновати ние въ това разпрѣдѣление, което, може би, да е било и въ наша врѣда.

Подиръ туй ще ви кажа, г-да прѣдставители, че единъ отъ важнитѣ факти, върху които се базира почитаемата провѣрочна комисия, за да иска касирането на нашия изборъ, е, че единъ отъ членоветѣ на бюрото въ Араповската секция, г. Происту, билъ далъ контестация на другия денъ или на третия денъ. Този членъ отъ бюрото, пазиваемъ Происту, бѣше членъ въ сжщото бюро; така щото, ако имахме дѣйствително тамъ шайки, свободенъ бѣше да паправи каквато забѣлѣжка искаше, обаче, той това не направилъ, а сега казва: „Имаше шайки въ Арапово и азъ щѣхъ да направя забѣлѣжка въ дневника, но страхъ ме бѣше отъ шайкитѣ“. Когато се е писалъ дневникътъ частъ

е билъ 12 прѣзъ ноцъта, когато никаква шайка не може да е имало, още повече, че тѣ сж били оградени въ бюрото отъ стражари, които можеха да попрѣчатъ на всѣкаква шайка; тогазъ какво му е прѣчило да направи такива забѣлѣжки, обаче, това той не е направилъ не защото го било страхъ, а защото билъ увѣренъ съ 90% вѣроятностъ, че неговиятъ патронъ, г. Епитропу, сигурно ще излѣзне изъ урнитѣ и чакъ когато отишълъ въ Станимака и останалъ изненаданъ отъ резултата на избора, тогава се сѣтилъ негова милостъ да дава контестации, за нѣкакви шайки въ Арапово. Той, даже когато минавалъ прѣзъ Араповския манастиръ, казалъ на игумена, че „какъвто изборъ имахме въ Арапово днесъ, досега никога не сме имали“, и азъ ви увѣрвамъ, че той това е казвалъ на игумена искрено — а игумена е старъ човѣкъ и нѣма защо да лъже. Тѣзи работи сж обикновени, г-да прѣдставители! Когато човѣкъ изгуби въ изборитѣ, само тогава той се сѣща да дава заявления, да дава контестации, да събира подписи и да се оплаква, а по-напрѣдъ, докато е ставалъ изборътъ, за никакви заявления, за никъкви смущения и за никакви шайки и дума не прави. И тритѣ дневника гласятъ, че изборътъ е станалъ мирно и тихо и при пълна свобода и тишина, когато вие видѣхте по-напрѣдъ, че при другитѣ избори станаха голѣми дебати, че имало шайки, че имало единъ видъ насилие и т. н., и даже въ нѣкои избори па тѣзи шайки не се обърна никакво внимание, макаръ че такива сж съществували. Отъ други мѣста имаше контестации подписани тоже отъ стотини души, обаче, ние какво рѣшавахме? Понеже числото на контестаторитѣ не надминава или не измѣнява положението на избора, минаваме ги като неоснователни. И въ дадения случай единствената контестация, на която може да се базираме, или да дадемъ вѣра, то е контестацията отъ 250 души избиратели отъ Пранга, Избеглий и Конушъ, обаче, и тѣзи 250 гласа, като прибавимъ къмъ гласовѣтъ на Коча х. Калчовъ и на другаря му Епитропу — макаръ че това въ сжщностъ нѣмаше да бѣде тѣй, понеже ако бѣха гласоподавали нѣмаше да гласоподаватъ всички за г. Калчова, а щѣха да гласоподаватъ и за другитѣ листи, — но да допуснемъ, че всички щѣха да дадатъ гласа си за Калчова и Епитропу, ако бѣха гласоподавали, то тѣ пакъ нѣмаше да ги биятъ, защото ние ги надминаваме съ 470 гласа. Освѣнъ това, ако обърнете внимание на подписитѣ въ тия контестации, вие ще намѣрите че подписитѣ сж удряни съ единъ почеркъ по 15—20 подписа на веднажъ; значи, тѣ не сж такива документи, върху които дѣйствително трѣбва да се базираме и на които трѣбва да даваме каква-годѣ вѣра, когато другитѣ 1.850 души гласоподаватели, които сж гласоподавали за насъ, ще ви кажатъ едновременно, че тѣзи хора нѣматъ право да гласоподаватъ, понеже тѣ просто не сж искали да гласоподаватъ и нищо повече.

Съ това азъ искамъ да свърша, г-да прѣдставители, своята защита, като прося извинение, задѣто ви отекчихъ съ своето дълго говорене. Въпросътъ е много важенъ, и азъ мисля, че почитаемото Народно Събрание ще трѣбва да обърне сериозно внимание върху него, защото, г-да

прѣдставители, нѣма да бѣде добрѣ, ако, на досегашнитѣ ваши справедливи рѣшения по изборитѣ, дойдете сега при настоящия изборъ и съ единъ замахъ турите край на скжнитѣ ваши справедливи рѣшения. Тѣй щото, азъ мисля, че трѣбва да обърнете внимание, и ако сте увѣрени и убѣдени, че изборътъ е дѣйствително опороченъ, вслѣдствие на това, че имало контестации, че имало нѣкакви шайки и т. н., касирайте го; ако ли пъкъ не искате да давате вѣра на тия контестации, тогава нека се провѣрятъ тѣзи факти, за да се увѣрите и вие, дали дѣйствително туй е вѣрно, или не.

Донко Анчевъ: Не обичате ли да отговорите на единъ малъкъ въпросъ? Казали ли сте на Каваклийския народенъ прѣдставителъ г. Гендовичъ, и въ присѣдствието на други хора, че, за да бѣде избранъ, трѣбва да благодаримъ на едно обстоятелство, че вашиятъ околийски началникъ не е пристигналъ наврѣме, за да му попрѣчи? Защото, ако Вие сте се интересували за другитѣ околии, тамъ дѣто не сте избрани, то колко повече ще се интересувате въ тая околия, дѣто ще се избирате.

Никола Боботановъ: Азъ подобно нѣщо не съмъ казвалъ. Азъ казахъ на г. Гендовича, че околийскиятъ началникъ, който бѣше назначенъ такъвъ въ Каваклийската околия, бѣше единъ отъ най-важнитѣ мои агитатори. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ! Ааа! Околийскиятъ началникъ — вашъ агитаторъ!) Не нашиятъ, а неговиятъ околийски началникъ бѣше единъ отъ най-важнитѣ мои агитатори, и затова казахъ, че той не можеше да приеме това, защото той ми бѣше дѣсната рѣка, и като такъвъ отиваше да агитира за насъ по селата повече, отколкото мене.

Донко Анчевъ: Значи, Вие сте му казали да благодаримъ на това обстоятелство, че не пристигна наврѣме.

Никола Боботановъ: Подобно нѣщо не съмъ казвалъ. И азъ не зная съ това какво е искалъ да каже г. Гендовичъ.

Донко Анчевъ: Тогава моля г. Гендовичъ да каже, истина ли е това, или не?

Христо Гендовичъ: Не можахъ да чуя за какво се отнася въпросътъ.

Донко Анчевъ: Казалъ ли Ви е г. Боботановъ, въ присѣдствието на други хора, че Вие трѣбва да благодарите за вашия изборъ, защото не пристигналъ околийскиятъ началникъ?

Христо Гендовичъ: Ако желае почитаемото Народно Сѣбрание, да кажа. (Гласове: Желаетъ!) Г-да Прѣдставители! Слѣдъ избора върнахъ се отъ Каваклий и дойдохъ тукъ — не помня на кое число, на февруарий 5, 7 или 10. Вѣхмъ въ Гражданския клубъ, между които бѣше и г. Филиповъ; бѣха 40—50 души, между които бѣше и г. Боботановъ. (Димитъръ Ризовъ: Кюмаръ ли сте играли тамъ?) Това не е Ваша работа! (Димитъръ Ризовъ: И това не е Ваша работа!) Азъ не искахъ да

говоря и ако не желае почитаемото Народно Сѣбрание... (Гласове: Желаетъ!)

Димитъръ Ризовъ: Защо позволявате, г-не прѣдсѣдателю, такива работи да се приказватъ?

Никола Козаревъ: Какво общо има това по избора?

Христо Гендовичъ: Г-нъ Боботановъ ми каза: „Г-нъ Гендовичъ, благодарѣте, че началникътъ, който щѣше да дойде... (Шумъ.)“

Никола Козаревъ: Г-нъ Гендовичъ дава тая декларация, за да осигури избора си, защото г. Гендовичъ не е още утвърденъ и се бои да не го касирате като прѣдприемачъ.

Христо Гендовичъ: Азъ не съмъ прѣдприемачъ. Високо протестирамъ! Онзи ще бѣде низка тваръ, който ме нарича прѣдприемачъ...

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Нѣмате думата. Когато дойде редъ да се провѣрва Вашиятъ изборъ, тогава ще кажете. (Гласове: Бои се!)

Христо Гендовичъ: Като народенъ прѣдставителъ не се боя и искамъ да изповѣдамъ. Нима ще ме заплашвате да говоря! Азъ не се боя отъ никого!

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Има думата г. Вълко Шоповъ.

Вълко Шоповъ: Г-да народни прѣдставители! Има най-първо да благодаря на г. докладчика на провѣрочната комисиия, че той раздѣли своя рапортъ на два отдѣла. Въ първия отдѣлъ, както всички помпите, той постави рапортитѣ, протоколитѣ на бюрата, сир. на официалнитѣ лица, натоварени да произведатъ избора и, основайки се асж на тия официални книжа, азъ се упжтихъ да дойда тукъ, увѣренъ, че съмъ народенъ прѣдставителъ. Не знаяхъ, че моитѣ противници, въ врѣме на избора, г. Калчовъ и г. Епитропу, ще слѣдватъ да лансиратъ контестации една подиръ друга, и не знаяхъ, че дѣйствително провѣрочната комисиия, и може би, и почитаемото Прѣдставителство ще обърнатъ по-сериозно внимание на тия, нежели на официалнитѣ книжа. Азъ нѣмахъ никакво такова понятие и сега го нѣмамъ, но ползувамъ се да ви кажа, че г. Кочо Калчовъ, човѣкъ твърдѣ опитенъ, особено по нашитѣ законодателни сѣбрания, е зналъ много добрѣ какъ да направи своитѣ контестации, и увѣрявамъ ви, че ако въ избира телния законъ не бѣше даденъ срокъ докога тия контестации да постѣпватъ, то вие щѣхте да пмате днесъ единъ купъ контестации още по-громки, още по-силни отъ тия, на които г. докладчикътъ, а, както гледамъ, и провѣрочната комисиия е обърнала много сериозно внимание.

Г-да народни прѣдставители! Не искамъ да ви умолявамъ много, защото крайно съжалявамъ, че тези нашъ изборъ взема скжното врѣме на това Народно Сѣбрание — едно цѣло подиръ пладнѣ, — но ще ми позволите да ви кажа обстоятелствено, най-първо, че Конушката околия, градътъ

Станимака, както се вече спомена отъ нѣколко оратори, не прилича на други български околии. Тя се отличава по това, че тамъ има единъ елементъ, забѣлѣжете, фанатически настроенъ противъ българщината. Азъ не съмъ отъ онѣзи, които мразятъ инородцитѣ ни, но особено въ това мѣсто има такива елементи, които, като сж излѣзли отъ Чирпанъ, Самоковъ, или отъ разни други мѣста, минаватъ за по-гърци отъ самитѣ атиняни и даже сж забравили матерния си езикъ. Още въ 1899 г., когато имахъ честта прѣвъ пътъ да се кандидатирамъ въ Конушката околия за народенъ прѣдставителъ, азъ заявихъ на тогавашния Министъръ на Вжтрѣшнитѣ Работи г. Радославовъ и му казахъ: „Г-нъ Радославовъ, тая околия поне оставѣте отъ партизански борби; тамъ нашитѣ борби сж национални, оставѣте ни, ще се боримъ българи съ гърци.“ Това е настроението; то е неправилно, но вѣрвамъ, че мнозина отъ г. г. народнитѣ прѣдставители знаятъ, че тамъ това е ставало. Повече отъ това. Въ този случай, като наближиха изборитѣ, гърцитѣ дойдоха и казаха: и ние желаемъ да имаме единъ кандидатъ. Рѣкохъ имъ, прѣвъзходно, имайте единъ кандидатъ. Азъ по принципъ искамъ тукъ да се избиратъ двама българи по слѣдующитѣ съображения. Доколкото помня, 10.500 души избиратели има всичко въ тая околия, отъ които само около 3.000 души сж гърци, а останалитѣ 7.500 души сж български избиратели. Ако, казвамъ азъ, това обстоятелство бѣше тѣй въ Гърция, щѣхте ли вие да допуснете да иматъ и тѣ, българитѣ, кандидатъ? Азъ нѣмамъ никакво съмнѣние, че вие нѣмаше да допуснете това. И отъ тази точка изхождайки, азъ казахъ, че и по-напрѣдъ въ 1899 г. имахъ честта да се кандидатирамъ съ г. Ивана Лиловъ, който е отъ друга партия и съ други убѣждения, но пакъ българинъ; и сега нѣмахъ нищо противъ нѣкой другъ българинъ, ако дойде да се застъпимъ и заедно да работимъ по изборитѣ, но не се яви такъвъ. Всеки искаше и вървѣше независимо. И понеже изборитѣ щѣха да бждатъ свободни, азъ рѣкохъ: негли всеки разчита на своитѣ сили, нѣма нужда да се облѣгаме единъ на другъ. Като водѣхме тѣзи кратки прѣговори съ гърцитѣ, изпжива на сцената г. Кочо Калчовъ; но той не благоволи да се кандидатира официално, но просто казалъ: „Азъ ще дойда да ви помогна, но ще изберете мене заедно съ единъ отъ вашитѣ кандидати.“ Прѣвъзходно. Нищо нѣмамъ противъ. Съединяватъ се г. Калчовъ и г. Епигропу и почватъ да работятъ; като почнаха да работятъ, тѣ взеха и употрѣбиха научнитѣ свои маниери. На първо мѣсто, при всичко, че съмъ новъ на тая трибуна, позволѣте ми да бжда откровенъ, безъ никакво докaчeниe за когото и да било. Той стѣпва въ Станимака и казва: „Азъ имахъ срѣща въ двореца съ едни-кого и съмъ назначенъ да бжда избранъ отъ васъ, като човѣкъ на двореца.“ Азъ чухъ това и рѣкохъ: ако е дѣйствително това нѣщо, тогава безполезна е моята борба, нѣма защо да се избирамъ. И отивамъ въ гр. Пловдивъ, дѣто живѣя — въ Станимака имамъ фабрика — казахъ на управителя и на нѣкои официални лица да провѣрятъ това, като добавихъ още, че ако г. Калчовъ е дѣйствително кандидатъ на двореца, азъ се оттеглямъ, нѣма

защо да отивамъ да се боря. Провѣри се това и се оказа, че той нито е помирисалъ въ двореца. Подиръ това, наближиха изборитѣ и въ сжбота или въ петѣкъ — още порано — сжщиятъ този членъ въ бюрото, на когото почитаемиятъ докладчикъ обърна толкова важно внимание, именно, г. Происту, този човѣкъ 5—6 дена пои една шайка въ Станимака и тѣй я настройваше, щото тя вече хазийничеше изъ града. И азъ ви увѣрявамъ, г-да народни прѣдставители, че не смѣхъ, като търговецъ добръ познатъ, да излезна на улицата. Повече отъ това. Повикаха — това може да се провѣри — грѣцкия владика отъ Пловдивъ, и то вслѣдствие на едно събрание, което гърцитѣ държеха и въ което между тѣхъ се явили нѣкои и казали: „Най-послѣ, ние живѣемъ тукъ въ България, търгуваме съ тѣзи хора, защо най-послѣ да имаме претенция за нашъ кандидатъ. Нали пратихме единъ нашъ човѣкъ и той не си отвори устата; нека да пратимъ българинъ, та да видимъ какво ще стане.“ Тѣзи агитатори противъ българитѣ тамъ сж хора съ черно минало — когато дойдемъ да говоримъ за нашата история... по нѣма да ви разпирямъ това — се събраха и въ самото събрание се сбиха, та Никола Мимидата ходи ожървавенъ 5—6 дена, но нѣмамъ медицинското свидѣтелство, за да ви го прѣдставя, а това е фактъ. Грѣцкиятъ владика дохожда въ Станимака и каза, че ще афореса всички тѣзи гърци, които отидатъ да дадатъ бюлетини за български кандидатъ. Повече отъ това, г-да. Ние работимъ тамъ, ние имаме около 200 души работници въ нашата копринена фабрика и естествено бѣше да очаквамъ, че непрѣмѣнно тѣзи работници или тѣхнитѣ родители ще гласоподаватъ за мене. Така поне се практикува въ Европа. Като се емчимъ да бждемъ европейци, азъ очаквахъ това, но, о, какво разочорование! (Смѣхъ.) Управителтъ на нашата фабрика, човѣкъ чужденецъ, ми казва въ сжбота: „Азъ ще отида утрѣ между работницитѣ, за да поагитирамъ въ твоя полза.“ Рѣкохъ му: „Да си стоишъ на мѣстото, ако искашъ да опазишъ здравето и кожата си; отъ фабриката на вѣнъ да не излизашъ, това е моятъ съвѣтъ.“ Както се научихъ послѣ, работницитѣ, слѣдъ четената отъ владиката рѣчь и заплашване, че ще афореса тѣзи, които гласоподаватъ за българинъ, тѣ се бѣха наострили и съвършено бѣха противъ мене, и доколкото зная ни единъ отъ тѣхъ не гласоподава за мене. Повечето отъ работницитѣ сж гърци и такива гърци — мимоходомъ ви казвамъ, при всичко че съжالياвамъ задѣто земамъ врѣмето ви — които и български не знаятъ. Въ града има аслж цѣла махала отъ гърци, дѣто български езикъ не знаятъ. Повече това настроение отъ кого се подклажда не зная, но то е толкова силно, щото като гледахъ г. докладчикътъ съ каква най-сетнѣ яркостъ прѣдставя една смѣтка, че нѣкой си градски приставъ билъ писалъ на едного да иска да му прати два револвера, срѣщу деня на изборитѣ, вслѣдствие на това въ мене се повдигна възмущение, мене ме достраша да не би полицейскиятъ приставъ да иска цѣло орѣжие, да въорѣжи хората; но излѣзе на явѣ кое какво е било. Азъ ще обясня не да оправдая това дѣло, но да оправдая причинитѣ. Прѣди 2 години, отъ 21-й полкъ, който кварти-

руваше тамъ, 5 души офицери бѣха хванати, обезоружени и бити въ една отъ тия грѣцки махали, не далече отъ салаша. Казвамъ ви, въ Станимака настроението е ужасно, тъй щото, за насъ нѣмаше друго и не 2 револвера, но и 200 да бѣха, като знай тия обстоятелства, щѣхъ да ги оправдая. Защото, ето какво се случи въ избора. Както се помена отъ г. Боботанова, ние се опасявахме за въ града Станимака, а за селата не мислѣхме. Помолихме да пратятъ войска. Зачули това грѣцитѣ и тѣ отиватъ да молятъ пакъ за войска. Отиватъ прѣднитѣ имъ хора прѣдъ високитѣ капии заедно съ Калчова и изискватъ войска. Войска дойде. И тя заедно съ отдѣлението горска батарея, която квартирува въ града, се натовари да пази реда и тишината. И дѣйствително, въ недѣля, на 28-й, войската завзе на всѣкъдѣ мѣстата, но ние мислѣхме, че поне тя ще се влада, ще гледа безпристрастно да стане изборътъ, обаче, както чухте и вчера тукъ да се констатира отъ почитаемия Брѣзнички прѣдставителъ, че офицеритѣ не навсѣкъдѣ сж били безпристрастни, и въ този случай азъ отъ тази трибуна ви заявявамъ, че офицерътъ, какъвто бѣше главнокомандающиятъ тамъ подполковникъ Карастояновъ, просто взема подручка г. Калчова, разхождаше се съ него и указваше на избирателитѣ, че този е любимиятъ кандидатъ, а онѣзи сж, что таковъ за кандидати. Полицията бѣше съвършено сюспендирана него день и не можеше да упражни никакво влияние. Ако се опиташе, тя щѣше даже повече да ни поврѣди. Ако искате да ви кажа истината, околийскиятъ началникъ тамъ намѣсто да ни помогне много ни поврѣди съ своето неумѣние да ржководи работата. (Смѣхъ. Нѣкои ржкоплѣскаха.) Дѣйствително, даже за поддържане на мира тактика нѣмаше, новоназначенъ бѣше, и азъ го молихъ да се отстрани и да се не бѣрка въ работата. (Смѣхъ.)

Г-да народни прѣдставители! Като ви очѣртахъ въ кратецъ дѣйствителността на избора въ Станимака, минавамъ сега да кажа нѣколко думи за ония, които станаха другадѣ. Въ Кара-Резово контестаторитѣ не споменаватъ, доколкото помня, нищо. Понеже тамъ тѣ иматъ значително число гласове. Но въ третата секция, въ Арапово, много наблѣгатъ, първо, на една контестация, подадена отъ члена на бюрото, пакъ този г. Происту, на 29-й. Азъ самъ не съмъ адвокатъ и не разбирамъ какъ да се ползувамъ отъ тия работи, но като четохъ контестацията, четохъ и протокола на бюрото, намирамъ, че на 28-й, въ деня на избора, като се е свършилъ изборътъ, самиятъ тоя Происту е подписалъ слѣдующитѣ думи: „прѣзъ врѣме на избора не се случиха нивакви извънредни случки, а всичко бѣше мирно и тихо“ и отдолу бие емзата на самия Происту. Тѣ разчитаха, че вече сж сполучили въ избора въ Станимака, дѣто, дѣйствително, ако можеше да гласоподава цѣлиятъ градъ — не ме е срамъ да го кажа, — щѣхме да изгубимъ избора. Градътъ има 3.000 души избиратели, които сж всички грѣци, и нашитѣ работници, както казахъ, щѣха да гласоподаватъ противъ насъ. Тамъ има и чужди подданици, около 400 души и повече, които, ако и да нѣматъ право да избиратъ, тѣ обаче се ползуваха да агитиратъ въ избора, безъ, разбира се, да могатъ да наблизатъ урнитѣ.

Сжщиятъ тоя членъ отъ бюрото сетѣ, на 29-й, дава своя контестация и казва: „Всичко това ме заставлява — изложеното тукъ — да считамъ избора на тая секция за неправиленъ и за незаконенъ.“ Моля ви се, само за една минута, по въпроса на прѣдседателствующия тамъ: нито единъ отъ тия сждии е мой приятелъ; ако разбирамъ нѣщо, то е, че прѣдседателствующиятъ тамъ, именно, членътъ отъ окръжния сждъ, нѣкой си г. Димовъ, човѣкъ, който съчувствува много къмъ уважаемия старецъ г. Цанковъ, на този човѣкъ подписътъ стои въ протокола и нищо не споменува за шайки; а пѣкъ Происту, който сжщо е подписалъ заедно съ него, че е миренъ билъ изборътъ, дава тая контестация и сега г. докладчикътъ, доколкото ми се видѣ, е наклоненъ да хвърли упрекъ върху сждията, а не върху този измѣнникъ човѣкъ, който иска нарочно да прѣиначава станалото. И, г-да народни прѣдставители, позволѣте ми да кажа, че азъ като търговецъ още имамъ пълна вѣра въ българскитѣ сждии; ние ходимъ при тѣхъ, тѣ рѣшаватъ нашитѣ сждби и не съмъ способенъ да кажа този сждия е такъвъ, а онзи е иначевъ. Сждии сж назначени и по тия секции, и по други, и азъ знамъ, че съвѣстно сж изпълнили длѣжността си, и никаква вина не мога да имъ припиша, какъто тукъ се пише, че сждията казалъ, кожцата му била мила, та затова не билъ упоменалъ нищо въ протокола за шайки и смутове. Азъ отхвърлямъ най-категорично това твърдение на контестаторитѣ противъ сждитѣ, въ ржцѣтъ на които е нашата честъ, нашиятъ животъ и имотъ.

Послѣ, има друга една контестация и азъ съжالياвамъ, че трѣбва да заема малко врѣме и за нея. Тя се заключава въ оплакванията отъ застъпника на кандидата г. Епитропу. Мимоходомъ привличамъ вниманието ви, г-да народни прѣдставители, че г. Калчовъ нѣма застъпникъ тамъ, аслж, не е официално кандидатиранъ. Това е само мимоходомъ. Застъпникътъ на Епитропу, нѣкой си Аргиръ Василевъ, отъ Катунца, дава много заблѣжливъ контестъ. Самиятъ протоколъ на бюрото въ Араповската секция гласи, че прѣзъ течение на избора не се направиха никакви заявления отъ застъпниците на кандидатитѣ, нито отъ избирателитѣ. Между това, въ контестацията се явява, че този човѣкъ съ разцѣпената глава, г-да народни прѣдставители, едвамъ се домъкналъ при бюрото — кѣрви текатъ отъ главата му — надзърналъ, но прѣдседателътъ не се обърналъ да го види и не турилъ това въ протокола, защото го било страхъ. Моля ви се, може ли на такава контестация да обърнете внимание? При това имаме положителни свѣдѣния, че този човѣкъ, който казва тукъ въ контестацията: (Чете.) „Сега узнавамъ, че цѣлиятъ день е било ужасъ и страхъ въ цѣлото село Арапово.“ По-надолу: „защото азъ бѣхъ въ несвѣсъ, както казахъ, отъ 9 1/2 ч.“ и т. п. „но знамъ, че на повече отъ 1.200 наши избиратели се отне правото да гласоподаватъ чрѣзъ организираната шайка“.

Азъ имамъ положителни свѣдѣния, че Аргиръ Василевъ, застъпникътъ на Епитропу, е билъ цѣлъ день въ Арапово и вечерътъ, по късно, му се случила тая случка вънъ отъ селото, далечъ отъ бюрото; тя е била съвършено лека. Той се връща и отива на мѣстото при бюрото;

тамъ самата майка на кмета, както и той упоменава, измива главата му и съ смѣхъ, доколкото помни, казала му тия думи: „Нищо, нищо, баби, то ще ти замине; по ти не знаешъ ли, че тукъ у насъ и кучетата, когато лаятъ бау-бау викатъ Стамболовъ, Стамболовъ! (Силенъ смѣхъ.) Защо отивашъ тамъ?“ Тия сж думитѣ на бабата. Азъ ги цитирамъ като фактъ. Тѣй щото, неговата контестация ми се вижда съвсѣмъ неоснователна. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: И кучетата ли сж стамболовисти?) Тѣй дума бабата, г-да! Азъ процитирахъ думитѣ на една стара баба. То не важи.

Въ 1899 лѣто разпрѣдѣлението на секциитѣ въ Конушката околия бѣше пакъ гр. Станимака — първа секция, с. Избеглий — втора секция и с. Куклинъ — трета секция. Въ Станимака и тогава азъ изгубихъ. Изгубихъ цѣлия изборъ я, но въ Кукленъ, заедно съ г. Иванъ Лилова, ние имаме повече гласове. Въ Избеглий, дѣто азъ самъ присѣствувахъ, стана такъвъ единъ таватуръ: двама хора се убиха и тогава азъ самъ тичахъ и казахъ на бюрото, че изборъ не стана. Епохата бѣше друга и не знай, дали моята контестация сж я даже чели въ Народното Събрание; но онзи изборъ излѣзе чистъ, а нашиятъ сега, по мнѣнието на почитаемота комисия, е опороченъ. Г-да народни прѣдставители! Заявявамъ ви най-категорически, че не само нашитѣ партизани, но и нашитѣ противници заявиха и така мислятъ, че Конушкиятъ изборъ се е извършилъ при пълна свобода, се е извършилъ правилно и че никога по-напрѣжъ така не е ставалъ изборъ въ тишина, миръ и пр. Това е мнѣнието даже и на онѣзи, които не мислятъ тѣй, както азъ мисля, по партизански съображения, но българи — не знамъ за гърцитѣ. Отъ тѣхъ ме е страхъ; азъ ви го казахъ и по-напрѣдъ.

Г-да народни прѣдставители! Въ 1899 г. азъ получихъ заедно съ Лилова 1.900 гласа, а противницитѣ ни получиха 2.200 и нѣщо — доколкото помня цифритѣ. 28 януарий т. г. бѣше единъ день, по насъ поне, съ пороенъ дъждъ. Селянитѣ отъ по-далечъ, пъкъ и отъ близу не можаха да идватъ и хората въ Станимака — нашитѣ противници най-вече — тържествуваха и въ понеделникъ до 12 ч. г. Кочо Калчовъ черпѣше въ „Куршумъ-ханъ“ за сполуката си, додѣто се научи за резултата. (Министъръ-Прѣдсѣдателъ Петко Каравеловъ: Ти вѣрвашъ ли, Кочо Калчовъ да е далъ пари?) Възможно е на заемъ да е взелъ. Познавате и Вие г. Калчова и азъ го познавамъ. Но той бѣше много възхитенъ. Безъ да ви отегчавамъ повече, искамъ да ви кажа това, че 7.500 души гласоподаватели българи считатъ избора за станалъ и за редовенъ. Всичкитѣ тѣзи гюрултии и контестации сж повдигнати отъ Епитропу и Калчова, които иматъ разнo влияние върху контестаторитѣ, и ние знаемъ селянитѣ колко лесно се подвеждатъ да подписватъ такива контестации. (Генералъ Недѣлковъ: Значи, и Вие сте ги подвеждали!) Не сме ги подвеждали, г-нъ Недѣлковъ! Нѣмаме тая способностъ. Ето защо азъ моля почитаемото Народно Събрание, като се освѣтли добръ върху този изборъ, да благоволитъ да го приеме не за моя лична полза, но за тия 7.500 българ-

ски гласоподаватели, които, като се научатъ, че сте касирали този изборъ, ще считатъ, че тѣмъ е нанесена една най-голяма несправедливостъ. (Нѣкои отъ дѣсницата ржкоплѣскаха. — Драганъ Цанковъ: Ами шайката отъ ваша страна ли бѣше, или отъ Калчова?) Ние нѣмаме шайка; нѣмаме пари да образуваме шайка.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Прѣднията по Конушкия изборъ сж сключени. Ще пристѣпимъ къмъ гласуване.

Има три прѣдложения: едното е за анкета, второто е за касиране на избора — то е на провѣрочната комисия — и третото е за утвърдението на избора.

Драганъ Цанковъ: За утвърдението на избора никой не е направилъ прѣдложение!

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Има, г-да! (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Кой е? Да каже!)

Вѣлко Шоповъ: Азъ прѣдлагамъ за утвърждение. Искате ли дума за това?

Драганъ Цанковъ: Ти самъ каза за анкета; азъ тѣй чухъ!

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: По реда си турямъ на гласуване прѣдложението за анкета. Моля тия г. г. народни прѣдставители, които го приематъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Болшинство. (Миланъ Стояновъ: Меншинство е!)

Понеже се оспорва болшинството, ще стане второ гласуване. Прѣдлагамъ на г. г. квесторитѣ: Конкилевъ, Крушковъ и Московъ едновременно да прѣбройть гласовѣтъ.

Моля тия, които сж за анкета, да станатъ прави! (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Меншинство е!)

Настоявате ли пакъ, че е меншинство? Които гласуватъ за анкета, нека постоятъ прави, дордѣто се прѣбройть!

Квесторъ Иванъ Московъ: (Слѣдъ прѣброяването.) 47 души прѣдставители сѣдять на мѣстата си, безъ г. г. министритѣ.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Колко гласуватъ? Азъ ги прѣброихъ 67 души. (Квесторитѣ обявяватъ болшинство.)

Цвѣтко Таслаковъ: Болшинство стоятъ прави.

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Очевидно болшинство, г-да! Сѣднѣте на мѣстата си. Събранието рѣшава да стане анкета по Конушкия изборъ.

Обикновено, избира се анкетна комисия отъ 3 члена. Съгласно ли е Събранието и въ дадения случай да постѣпимъ, както по-прѣди? (Гласове: Съгласни!) Които приематъ, анкетната комисия да се състои отъ 3 члена, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Болшинство.

Кой да прѣдлага членовѣтъ на анкетната комисия и кога?

Министъръ-Прѣдсѣдателъ Петко Каравеловъ: Азъ пъкъ мисля, че когато стане провѣрката на изборитѣ, тогава да се избере анкетна комисия, която да отиде изведнажъ на

всѣждѣ. Нѣма защо по всѣки изборъ да избираме анкетна комисия. (Гласове: Вѣрно!)

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Има прѣдложение, щото членовѣтъ на анкетната комисия да се избера въ послѣдствие, но не въ настоящата минута. Които приемятъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Всички вдигатъ.) Единодушие.

Продължава се дневниятъ редъ.

Има думата г. Тодоръ Орловъ, за да докладва избора, станалъ въ Врачанската околия.

Димитъръ Петковъ: Да се вдигне засѣданието!

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Прави се прѣдложение за вдигане на засѣданието. Моля тия, които го приемятъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство. Прѣдставителитъ наставатъ отъ мѣстата си.)

Моля ви се, г-да, сѣдѣте на мѣстата си. Има думата г. Министърътъ на Търговията и Земледѣлието.

Министъръ Александъръ Людскановъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣди да се опрѣдѣли дневниятъ редъ за утрѣ, или за идущето засѣдание, имамъ честь да направя на почитаемото Прѣдставителство едно прѣдложение отъ страна на Правителството.

Снощи се е поминалъ въ Столицата нашиятъ съгражданинъ Илия Цановъ. (Гласове: Богъ да го прости!) Починалиятъ принадлежи на ония стари дѣатели, на оная стара класа борци, които полека-лека отхождатъ въ вѣчността! Той е, така да кажа, единъ отъ послѣднитъ могикани на доблестнитъ борци още прѣди Освобождението на България. Оцѣнението на Илия Цановата дѣателност подиръ освобождението на Отееството, когато той е заемалъ мѣсто и въ тая народна ограда, когато той е билъ членъ и на Учредителното Народно Събрание и на обикновенитъ по-послѣ, когато е занимавалъ и стола на едно Министерство, е прѣдметъ на историята. Ние, съврѣменицитъ, които живѣемъ въ вихъра на нашитъ партизански борби, които се унасяхме често въ този вихъръ, не можемъ да бждемъ справедливи, не можемъ да оцѣнимъ по достоинство дѣателността на нашитъ дѣйци, които въ сжщностъ носятъ по единъ тежъкъ кръстъ. Ние поне тукъ, които сега засѣдаваме, прѣдъ отворения гробъ на починалия, който отива въ вѣчността, да направимъ единъ нашъ дългъ. Правителството мисли, вѣрвамъ, че и вие ще сподѣлите нашия

възгледъ, какво дългъ е на Народното Събрание да отдаде почитъ къмъ паметта на покойния, като се съгласи, щото неговото погрѣбение да стане на държавни разноски. (Гласове: Прието!) Починалиятъ има дѣателностъ не само подиръ освобождението на България, която, като казахъ, е прѣдметъ на историята и, разбира се, не може да става прѣдметъ на оцѣнение тукъ; но той има дѣателностъ и до освобождението на България. (Гласове: Вѣрно!) Починалиятъ принадлежи на онова поколение отъ щастливци, на ония малко останали ратници, които сж работили още отъ турско врѣме за народа, когато дѣателността бѣше по-мжчна, когато защитата на народнитъ правдини не изглеждала, наскоро да се увѣнчае съ нѣкои облаги — министерски кресла или други постове. Той се е отличилъ тогава, като е издигналъ гласа си и е турналъ своето влияние и своитъ познания въ защита на поробенитъ си братя, на потъпкванитъ наши съграждани. Благодарение на неговия мощенъ гласъ, на неговитъ познания и влияние, починалиятъ е спелъ отъ бѣсилката мнозина наши съграждани, както вѣрвамъ е вамъ извѣстно. Прѣдъ видъ на тия негови заслуги, които сж вече достояние на историята, вѣнъ отъ това, че той по-послѣ е билъ министъръ, народенъ прѣдставител и прѣдставител въ странство на нашето Отечество, имамъ честь отъ страна на Правителството да прѣдложамъ на Народното Събрание да приеме нашето прѣдложение, което е: да се погребее покойниятъ на държавни разноски. (Гласове: Прието!)

Димитъръ Ризовъ: Допѣлямъ прѣдложението на г. Министра съ туй, щото цѣлото Народно Събрание да приежтествува на погрѣбението. (Гласове: Прието!)

Министъръ Александъръ Людскановъ: Погрѣбението ще стане утрѣ. Точно часътъ не зная.

Манолъ Златановъ: Въ 10 ч. прѣди обѣдъ!

Прѣдсѣдателствующий Атанасъ Краевъ: Моля ония, които приемятъ прѣдложението на Правителството съ допълнението на г. Ризова, щото цѣлото Народно Събрание да почете погребалното шествие на покойния съ своето присѣствие, да вдигнатъ ржка. (Всички вдигатъ.) Единодушие.

Засѣданието се вдига. На дневенъ редъ ще имаме продължение отъ днешния дневенъ редъ. (Гласове: Кога ще има засѣдание?) Въ петътъ.

(Вдигнато въ 8 ч. вечерта.)

Прѣдсѣдатель: Иванъ Ев. Гешовъ.

Подпрѣдсѣдатели: { Василъ Кжнчовъ.
Атанасъ Краевъ.

Секретари: { Д-ръ Андрей Ходжевъ.
Манолъ Златановъ.
Д-ръ Коста Икономовъ.
Д-ръ Петъръ Гудевъ.
Никола Поповъ.
Никола Козаревъ.

Секретари: { Найдено Кормановъ.
Константинъ Серафимовъ.
Василъ Димчевъ.
Апостолъ Урумовъ.
Александъръ Малиновъ.
Д-ръ Паскалъ Табурновъ.

Началникъ на Стенографическото бюро: Т. Хр. Гълъбовъ.